

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خاмене‌ای مدظله

المؤتمر الدولي للنظرية الانتظار في فكر سماحة آية الله العظمی خاмене‌ای

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

ویژگی ها و شاخصه های جامعه منتظر

مفهوم و چیستی نظریه پردازی در حوزه انتظار

وظایف و کارکردهای جامعه منتظر

مهدویت از دیدگاه حضرت آیت الله العظمی خاмене‌ای مدظله

راهکارهای تحقق جامعه منتظر

نظریه انتظار در اندیشه معظم له

جامعه موعود و منتظر

مبانی و اصول نظریه انتظار

آسیب شناسی انتظار و جامعه منتظر

ابعاد و قلمرو نظریه انتظار

مقایسه نظریه انتظار در اندیشه معظم له با نظریات معطوف به آینده

● پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

● موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم والثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

دائرة التبليغ الإسلامي
روابط عمومی

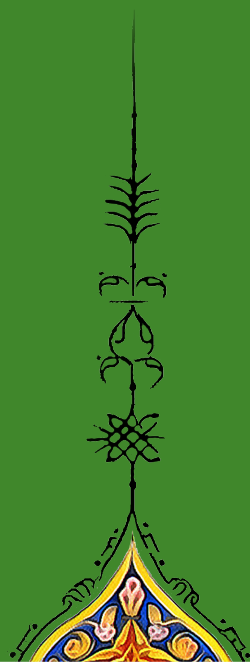
ویژہ نامہ ہمایش نظریہ انتظار در اندیشہ حضرت آیت الله العظمی خامنہ ای مُتَّ ظِلَّه

تہیہ و تنظیم: روابط عمومی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

و پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

سر دبیر:

محمد رضا قربانزادہ

فهرست

- ۵..... کمیته علمی همایش
- ۷..... معرفی پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی
- ۹..... اهداف و محورها
- ۱۳..... چکیده مقالات
- ۲۵..... کرسی ها و نشست ها
- ۵۹..... پوستر کرسی های ترویجی همایش
- ۶۵..... امام زمان عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فُرُجَهُ الشَّرِيفَ از دیدگاه علما و مراجع
- ۶۹..... انعکاس خبری

دانلود
نسخه
الکترونیکی
ویژه نامه

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه
حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية الانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

کمیتہ علمی ہمایش

اعضاء کمیته علمی همایش

آقای دکتر علی علاء الدین (عمان)

رئیس دانشگاه نزوی عمان

آقای دکتر سید مجید امامی

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

حجت الاسلام و المسلمین آقای سیدعلی فضل الله (لبنان)

استاد دانشگاه بیروت

حجت الاسلام و المسلمین آقای رحیم کارگر

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

حجت الاسلام و المسلمین آقای غلامرضا بهروزی لک

عضو هیئت علمی دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام

آقای دکتر فوزی علوی (تونس)

استاد دانشگاه زیتونه تونس

آقای دکتر احسان الامین (عراق)

رئیس بیت الحکمه بغداد

آقای دکتر محسن عبدالامیر الظالمی (عراق)

رئیس دانشگاه کوفه

آقای دکتر حسان الکردی (سوریه)

استاد دانشگاه دمشق

آقای دکتر مصطفی عقیونی (سوریه)

استاد دانشگاه حلب

حجت الاسلام و المسلمین آقای احمد واعظی

رئیس دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم

حجت الاسلام و المسلمین آقای نجف لک زایی

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

حجت الاسلام و المسلمین آقای حسین الهی نژاد

مدیر پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

حجت الاسلام و المسلمین آقای مجتبی کلباسی

مدیر مرکز تخصصی مهدویت

حجت الاسلام و المسلمین آقای علی اکبر رشاد

رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

حجت الاسلام و المسلمین آقای عبدالحسین خسروپناه

معاون علوم انسانی و هنر دانشگاه آزاد اسلامی

حجت الاسلام و المسلمین آقای شفیق جرادی (لبنان)

رئیس المعهد المعارف الحکمی

آقای سید ابوالحسن فیروزآبادی

دبیر شورای عالی فضای مجازی کشور

آقای دکتر محمد هادی همایون

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

آقای دکتر طلال عترسی (لبنان)

استاد دانشگاه بیروت

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

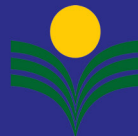
المؤتمر الدولي للنظرية للانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

معرفی پژوهشگرده مهدویت و آینده پژوهی

دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم والثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت پژوهشی

۲. رویکرد پژوهشکده

بر اساس سیاست و اهدافی که برای پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی تعریف شده است رویکرد پژوهشکده با آنها تنظیم شده و در راستای جامعه مخاطب که دارای تنوع ادیانی و مذاهبی می باشند متنوع و گوناگون می شود از این رو رویکرد پژوهشکده با نگرش های مختلف درون دینی و برون دینی، درون مذهبی و برون مذهبی توجیه شده و بر اساس اهداف و سیاست پژوهشکده و تنوع رویکردها، پروژه ها نیز متفاوت می شوند. برخی پروژه ها با نگرش مذهبی و برخی دیگر با نگرش تقریبی و بعضی ها با رویکرد تطبیقی و بعضی دیگر با نگاه بین الادیانی و بین المذاهبی تحقیق و پژوهش می شوند. پس از آنجایی که اندیشه منجی گرایی و مهدویت یک اندیشه فراگیر و بین الادیانی است ضروری است برای توجیه و تفسیر آن از رویکردهای مختلف با نگرش های گوناگون استفاده شود.

۳. گروه های پژوهشی

۱-۳. گروه مهدویت پژوهی

گروه مهدویت پژوهی، گروه علمی پژوهشی است که در صدد است با بهره گیری از مبانی کلامی، فلسفی، عرفانی، فرهنگی، جامعه شناختی، روان شناختی و... به بررسی و تبیین مباحث مهدویت با نگرش کاربردی و بنیادین در گستره مباحث کلی و جزئی، درجه یک و درجه دو و بیرونی و درونی می پردازد.

۲-۳. گروه آینده پژوهی دین و دینداری

با توجه به ارتباط عمیق بین آینده پژوهی و آموزه مهدویت در اندیشه اسلامی، گروه آینده پژوهی، گروهی علمی پژوهشی است که به بررسی و تبیین بنیادهای آینده پژوهی بر اساس مبانی اسلامی می پردازد. مهمترین ماموریت این گروه شناسایی و کشف و بومی سازی دانش نوین بنیاد آینده پژوهی در حوزه مباحث دینی و مباحث مهدویت خواهد بود.

۳-۳. گروه جریان شناسی مهدویت

جریان شناسی مهدویت حوزه ای است که به شناخت جریان ها و فرقه ها در عرصه مهدویت می پردازد. به بیان دیگر جریان، همان حرکتی است که در جامعه بر اساس معیار خاصی شکل می گیرد و تحولاتی را به همراه می آورد. جریان شناسی یک جریان نیز، مطالعه چگونگی شکل گیری آن و شناسایی عواملی است که به گونه ای با آن درگیرند. جریان شناسی به دو بخش شناخت جریان های مثبت و منفی تقسیم می شود که البته هدف در این حوزه بیشتر قسم دوم یعنی جریان های منفی است؛ یعنی جریان هایی که نوع فعالیت آنها اثرات نامطلوبی در حوزه مهدویت ایجاد می کند و با ارزش های پذیرفته شده مهدویت همخوانی ندارد؛ نظیر جریان باییت، بهائیت، مدعی یمانی، مدعی سودانی و... که در این گروه علاوه بر شناسایی گروه های انحرافی مهدویت، به عوامل و بسترهای اجتماعی و فرهنگی و تمدنی که زمینه ساز شکل گیری آنها می شود پرداخته خواهد شد.

پژوهشکده «مهدویت و آینده پژوهی»، از سال ۱۳۷۷ فعالیت خود را با نام «مؤسسه فرهنگی انتظار نور»، و سپس «مؤسسه پژوهشی انتظار نور» با محور آموزه مهدویت و با رویکردی آینده نگرانه آغاز نمود و اکنون به عنوان یکی از پژوهشکده های «پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی» دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم است که رویکرد اصلی آن تحقیق و پژوهش تخصصی و بنیادی در عرصه های «مهدویت پژوهی»، «آینده پژوهی دین و دینداری» و «جریان شناسی مهدویت» با ابعاد علمی - پژوهشی و تولید دانش و نظریه پردازی بوده که با استفاده از منابع دینی، تاریخی و تجربه بشری با رویکردی آینده نگرانه و آینده پژوهانه دنبال می شود. این پژوهشکده تلاش می کند تا در راستای اهداف مقدس نظام جمهوری اسلامی ایران با نگاهی عمیق و در عین حال کاربردی به مهدویت و مباحث پیرامونی بر اساس مبانی عقلی و نقلی پردازد. به منظور کاربردی نمودن آموزه مهدویت و طراحی چشم انداز و ترسیم فراسو بر اساس آموزه های دینی - اسلامی در زندگی فردی و اجتماعی در عصر غیبت به انجام رساند، در فعالیت های این پژوهشکده نگرش آینده پژوهانه لحاظ شده و بر اساس داده های قرآنی و روایی طراحی افق آینده با معیار جامعه مطلوب مهدوی ترسیم می شود. پس، همت پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی بر آن خواهد بود تا بتواند با استفاده از شاخص ها و ویژگی های جامعه فاضله مهدوی با استفاده از روش های «آینده پژوهی» چشم اندازهای مطلوب جامعه اسلامی امروزی را بررسی و افق های آینده های مطلوب بدیل را برای جامعه منتظر تدوین نماید.

۱. اهداف

۱. تبیین ابعاد علمی آموزه مهدویت در حوزه های مختلف با استفاده از مبانی قرآنی، روایی، کلامی و فلسفی
۲. نظریه پردازی و ارائه راهکارهای مناسب برای نظام اسلامی بر اساس آموزه مهدویت و مدینه فاضله مهدوی
۳. پشتیبانی نظری و کاربردی از نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران با الهام از آرمان شهر مهدوی؛
۴. فراهم سازی زمینه تبادل نظر و تضارب آراء در تبیین آرمان شهر مهدوی از طریق برگزاری کرسی های نقد و نظریه پردازی؛
۵. ترسیم چشم اندازهای مطلوب از آینده جهان در راستای تحقق جامعه آرمانی مهدوی؛
۶. ارائه پاسخ ها و راهکارهای مهدوی به بحران ها و چالش های فراروی بشر؛
۷. بومی سازی، پردازش و تقویت مطالعات آینده پژوهی در حوزه علمیه قم و دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم با محوریت آموزه مهدویت و انتظار پویا. راهبردی؛
۸. شناخت موقعیت فرهنگی اجتماعی جامعه منتظر و مسائل پیش روی آن، با تاکید بر رویکرد آینده پژوهی. رویکرد پژوهشکده

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية الانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

اهداف و محورها

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم و الثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت پژوهشی

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه آیت الله العظمی خامنه ای عنه از منظر حجت الاسلام والمسلمین دکتر لک زایی

معاون پژوهش دفتر تبلیغات اسلامی گفت: زمانی که در مورد نظریه انتظار در اندیشه آیت الله العظمی خامنه ای عنه صحبت می کنیم، یک سطح راهبردی برای آن در نظر می گیریم.

حجت الاسلام والمسلمین دکتر نجف لک زایی در جلسه هم اندیشی برگزاری همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه آیت الله العظمی خامنه ای عنه که در روز سه شنبه ۷ اسفند ۱۳۹۷ در سالن همایش های غدیر برگزار شد تصریح کرد: هدف اصلی ما از برگزاری این همایش در سطح بین المللی این است که بحث انتظار آن گونه که مقام معظم رهبری عنه که حتی قبل از انقلاب هم به آن توجه ویژه ای داشتند، به عنوان فرا نظریه در مورد انتظار قرار بگیرد.

وی افزود: ویژگی یک کار راهبردی این است که در بحث انتظار با امر راهبردی مواجه شویم و چند مسأله را به کمک آن می توانیم برای خودمان مشخص کنیم.

رئیس همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه آیت الله العظمی خامنه ای عنه عنوان کرد: مسأله اول بحث وضع مطلوب است که نظریه انتظار ما را هدایت می کند که به آن امر مطلوب برسیم. وی اضافه کرد: امام (ره) تعبیری دارد مبنی بر اینکه «انتظار فرج، انتظار قدرت اسلام است». باید زمینه سازی برای طلوع خورشید عظمای ولایت باشد.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی گفت: مسأله دوم بررسی وضع موجود است که وضع موجود خود را آسیب شناسی و بررسی کنیم؛ چه در سطح خرد (ایران)، چه در سطح متوسط (جهان اسلام) و چه در سطح کلان (جهانی) که باید یک ارزیابی علمی در سطح جهانی داشته باشیم.

وی با بیان اینکه کسانی که منتظر هستند، باید خودشان را در یک مقیاس جهانی آماده کنند خاطر نشان کرد: اگر بخواهیم در سطح علوم اسلامی و انسانی تحول ایجاد کنیم، باید زمینه های آن را در خود ایجاد بکنیم.

حجت الاسلام والمسلمین دکتر لک زایی اظهار داشت: مسأله سوم این است که نقاط ضعف و قوت خود را باید بشناسیم و همینطور تهدیدها و فرصت های خود را شناسایی کنیم. وی گفت: مسأله چهارم حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب است و مثلاً تشکیل جمهوری اسلامی بر پایه ولایت فقیه امری بود که حضرت امام (ره) فرمودند که الآن برای ما مقدور است که به این مهم دست پیدا کنیم و در پیش نویس الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت، مورد توجه مقام معظم رهبری عنه قرار گرفت. معاون پژوهش دفتر تبلیغات اسلامی عنوان کرد: زمانی که در مورد نظریه انتظار در اندیشه آیت الله العظمی خامنه ای عنه صحبت می کنیم، یک سطح راهبردی برای آن در نظر می گیریم. وی خاطر نشان کرد: رهبر معظم انقلاب در مورد این مطلب که انتظار فرج جزء افضل اعمال است، فرمودند: منظور از این اعمال، از مقوله عمل است. این به این معنی است که همین که به لوازم عمل در انتظار توجه داریم، خود این انتظار برای ما فرج و گشایش در امور را به دنبال خواهد داشت و امیدواریم که خداوند توفیق دهد این اتفاق به وقوع بپیوندد.

مجلس شورای اسلامی
کمیسیون تخصصی
حکومت اسلامی

دفتر تبلیغات اسلامی
رأی و نظرسنجی

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای عنه
المؤتمر الدولي للنظرية الانتظرية في فكر سماحة آية الله العظمى خامنه
International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as in the Thought of Ayatollah Khamenei)

سخنران حضرت آیه الله
محمد امامی کاشانی

زمان

پنجشنبه ۳ بهمن ماه ۱۳۹۸
صبح ۸:۳۰ الی ۱۴:۰۰ عصر ۱۵:۰۰ الی ۱۷:۰۰

مکان

قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار شیخ طوسی

مرکز همکاری های علمی بین المللی

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

در گفت و گو با حجت الاسلام والمسلمین الهی نژاد بررسی شد:

اهداف و محورهای همایش بین المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای رحمته الله علیه»

انتظار در اندیشه مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای آغاز می‌شود، گفت: در واقع، ایشان در طی چند دهه اخیر توجه زیادی به انتظار و مهدویت داشته‌اند و تبیین آرا و اندیشه‌های ایشان، می‌تواند کمک شایانی برای رسیدن به «نظریه انتظار از دیدگاه علمای شیعه» داشته باشد.

*اهداف همایش

دبیر علمی همایش بین المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» با اشاره به اهداف این همایش تصریح کرد: تحلیل و تبیین نظریه انتظار در آرا و اندیشه‌های مقام معظم رهبری (در راستای بررسی و تبیین نظریه انتظار در اندیشه‌های علما و اندیشمندان مسلمان)، تبیین ابعاد مختلف اندیشه‌های بنیادین مقام معظم رهبری در زمینه انتظار و مهدویت برای پژوهشگران و عموم مردم، ترویج و تقویت نظریه‌پردازی در آموزه‌های مهدویت، معرفی آرا و اندیشه‌های مقام معظم رهبری با تأکید بر انتظار و مهدویت برای جهان امروز از اهداف این همایش است.

وی بیان داشت: پاسداشت علمی مقام معظم رهبری و اندیشه‌های بنیادین ایشان در حوزه‌های علمی، زمینه‌سازی برای طرح نظرات سایر دانشمندان در حوزه مهدویت و انتظار، مقایسه تطبیقی نظریه مقام معظم رهبری با دیدگاه و نظریات سایر اندیشمندان جهان، فراهم‌سازی تبادل نظر و گفتگوی علمی درباره انتظار و مهدویت در جهان اسلام و بهره‌گیری از نظرات مقام معظم رهبری و ارائه راهبرد انتظار پویا در نظام‌سازی و تمدن‌سازی اسلامی از دیگر اهداف همایش بین المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» است. حجت الاسلام والمسلمین الهی نژاد افزود: سیاست‌های همایش عبارت از تعامل و ارتباط علمی با مراکز پژوهشی در زمینه اندیشه‌های مقام معظم رهبری، تعامل و همکاری جدی مراکز علمی و نهادها و سازمان‌های فعال در زمینه مهدویت

همایش بین المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» به همت پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و با سخنرانی آیت الله امامی کاشانی برگزار خواهد شد.

حجت الاسلام والمسلمین حسین الهی نژاد «رئیس پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی» در گفت‌وگویی در خصوص برگزاری همایش بین المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» با بیان این که یکی از مسائل و موضوعاتی که در حوزه مهدویت کمتر مورد پژوهش و نقد و بررسی علمی قرار گرفته، انتظار است، اظهار داشت: این مقوله مهم دینی به رغم اینکه مورد توجه جدی و اکید روایات معصومین (ع) و سخنان علما و اندیشمندان قرار گرفته و با زندگی سیاسی و اجتماعی مسلمانان - بخصوص شیعیان - عجین شده، کمتر مورد بحث و کاوش علمی قرار گرفته و درباره آن نظریه‌پردازی شده است.

وی با اشاره به مغفول واقع شدن نظریه‌پردازی در زمینه انتظار ظهور حضرت ولی عصر (عج) گفت: نظریه‌پردازی در زمینه انتظار ظهور امام مهدی (عج) و کارکردهای آن در جامعه منتظر و ارتباط آن با غیبت و ظهور منجی موعود و تعامل آن با سایر معارف و مسائل دینی، تاکنون مغفول واقع شده و نیازمند توجه جدی و پژوهش‌های علمی و کاربردی است.

*ضرورت بررسی علمی نظریه‌پردازی در زمینه انتظار ظهور امام مهدی (عج)

دبیر علمی همایش بین المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» تصریح کرد: ضرورت بررسی علمی این مسأله و نظریه‌پردازی درباره آن، زمانی بیشتر خود را نشان می‌دهد که در صدد ارائه آن به جهان معاصر و گفتمان‌سازی در این باره باشیم.

وی با بیان این که اصلی‌ترین مسیر ارائه ادبیات انتظار به جهان علم، نظریه‌پردازی درباره آن است، افزود: در این راستا با مطالعه آثار و دیدگاه‌های علما و اندیشمندان در زمینه انتظار و مهدویت، می‌توانیم به نکات بارز و روشنی دست بیابیم که ما را در رسیدن به نظریه منسجم انتظار از دیدگاه شیعه یاری رساند.

حجت الاسلام والمسلمین الهی نژاد اظهار داشت: به همین جهت، برگزاری نشست‌های علمی، فراخوان مقالات، برگزاری کرسی‌های نقد علمی و در نهایت، برگزاری همایش نظریه انتظار برای ترویج گفتمان انتظار ضروری به نظر می‌رسد. وی با اشاره به این که مرحله نخست این برنامه، با بررسی نظریه

و اندیشه‌های مقام معظم رهبری، تکیه اصلی بر آرا و سخنان و دیدگاه‌های مختلف مقام معظم رهبری در زمینه مهدویت و انتظار، بهره‌گیری توأم پژوهش‌های علمی حوزویان و دانشگاهیان و تقویت وحدت و انسجام حوزه و دانشگاه، بکارگیری تمامی ظرفیت‌های دفتر تبلیغات اسلامی در راستای نشر دیدگاه‌های حضرت آیت الله خامنه‌ای و تکیه بر کاربردی کردن اندیشه‌های مقام معظم رهبری در جامعه می‌باشد.

وی محورهای این همایش را مفهوم و چیستی نظریه‌پردازی در حوزه انتظار، مهدویت از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای، مبانی و ابعاد نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، ابعاد نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، مقایسه نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای با نظریات معطوف به آینده، ویژگی‌ها و شاخصه‌های جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، وظایف و کارکردهای جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، راهکارهای تحقق جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، آسیب‌شناسی انتظار و جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای و جامعه موعود و منتظر در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای عنوان کرد.

* زمان و مکان برگزاری همایش

رئیس پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهشی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با اشاره به زمان و مکان برگزاری همایش بین‌المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» گفت: این همایش پنجشنبه سوم بهمن ماه ۹۸ در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم واقع در قم، چهارراه شهداء، ابتدای خیابان معلم از ساعت ۸:۳۰ تا ۱۷ برگزار می‌گردد. در آیین افتتاحیه این همایش، حضرت آیت الله امامی کاشانی «امام جمعه موقت تهران» به ایراد سخنرانی خواهد پرداخت و در آیین اختتامیه نیز حجت الاسلام والمسلمین دکتر نجف لک‌زایی «معاون محترم پژوهش دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم» به ایراد سخنرانی می‌پردازند.

* مقالات این همایش

دبیر علمی همایش بین‌المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» درباره مقالات این همایش تصریح کرد: برای این همایش به دو صورت مقالات فراخوانی و قراردادی تدوین شده است، از این میان ۲۲۷ مقاله به صورت فراخوان به دبیرخانه این همایش رسیده است و ۵۵ مقاله هم به صورت

قراردادی می‌باشد.

وی افزود: در این خصوص فرهیختگان و نویسندگانی از جمله حجج اسلام والمسلمین عبدالحسین خسروپناه و محمد مهدی گرجیان، عزالدین رضانژاد و محمدصادق یوسفی مقدم و حمیدرضا مطهری و... آقایان محمدهادی همایون، علیرضا صدرا، محمدمهدی اعتصامی و... در تدوین این مقالات همکاری داشته‌اند.

* برگزاری ۲۰ کرسی علمی در قم، تهران و مشهد

حجت الاسلام والمسلمین الهی نژاد درباره کرسی‌های برگزار شده همایش بین‌المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» اظهار داشت: در راستای تقویت و تحکیم بخشی به همایش و جهت ارتقای پایه‌های علمی و تحلیلی آن، اقدام به برگزاری کرسی‌های مختلف علمی در مؤسسات علمی و پژوهشی و در مراکز دانشگاهی و حوزوی نموده و بر این اساس، ۲۰ کرسی علمی در شهرهای قم، تهران و مشهد برگزار شده است. وی به برگزاری کمیسیون‌های تخصصی همایش بین‌المللی «نظریه انتظار» پرداخت و خاطر نشان کرد: به جهت حجم کثیری از مقالات اعم از فراخوانی و قراردادی که از ناحیه فرهیختگان و نویسندگان دانشگاهی و حوزوی تدوین شده است، جهت بررسی و ارائه آنها نیاز به کمیسیون‌های مختلفی علمی می‌باشد تا با تبیین و تحلیل آنها، ایده‌های نو و نگرش جدید در خصوص نظریه انتظار بارآوری شود.

* برگزاری چهار کمیسیون در همایش

دبیر علمی همایش بین‌المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» خاطر نشان کرد: بر این اساس، جهت رسیدن به مقصود، کمیسیون‌های چهارگانه‌ای اعم از «مفاهیم و مبانی نظریه انتظار»، «جامعه منتظر؛ وظایف، شاخصه‌ها و کارکردها»، «جامعه منتظر: راهبردها و آسیب‌ها» و «نظریه انتظار و تمدن‌سازی نوین اسلامی» طراحی شده است که جدول این کمیسیون‌ها در پرتال دفتر تبلیغات اسلامی به نشانی www.Dte.ir قابل دریافت است.

همایش بین‌المللی «نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای» سوم بهمن ماه ۹۸ به همت پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی (دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای) و با همکاری برخی از مراکز حوزوی، دینی و علمی برگزار خواهد شد.

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

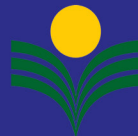
المؤتمر الدولي للنظرية الانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

چکیده مقالات

دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم و الثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت پژوهشی

موسسه ی پژوهشی فرتکلی
دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

به منظور تبیین آموزه های دینی مرتبط با مسئله انتظار برگزار می کند

فراخوان مقاله

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية للانتظار في فكر سماحة آية الله العظمی خامنئی

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

محورهای اصلی همایش

- مفهوم و چستی نظریه پردازی در حوزه انتظار
- ویژگی ها و شاخصه های جامعه منتظر
- مهدویت از دیدگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله
- وظایف و کارکردهای جامعه منتظر
- نظریه انتظار در اندیشه معظم له
- راهکارهای تحقق جامعه منتظر
- مبانی و اصول نظریه انتظار
- جامعه موعود و منتظر
- ابعاد و قلمرو نظریه انتظار
- آسیب شناسی انتظار و جامعه منتظر
- مقایسه نظریه انتظار در اندیشه معظم له با نظریات معطوف به آینده

محورهای فرعی همایش در سایت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامیه درج شده است

همایش در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ایکد) اختصاصی ۲۰۲۰-۱۹۷۱۸۱ به ثبت رسیده است

مقالات برگزیده در مجله علمی- پژوهشی و مجموعه مقالات به چاپ خواهد رسید

آخرین مهلت ارسال چکیده مقالات: ۱۳۹۸/۰۸/۰۸ آخرین مهلت ارسال مقالات: ۱۳۹۸/۰۹/۰۳

زمان برگزاری همایش: ۱۳۹۸/۱۱/۰۳

راههای ارتباطی

م | چهار راه شهدا | ابتدای خیابان معلم | پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی | پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

۳۷۱۸۵/۳۶۸۸ ☎ ۰۲۵-۳۷۷۴۹۹۷۱ 📠 ۰۲۵-۳۱۱۵۱۴۵۱ 🌐

mn.entezar313@isca.ac.ir mn.entezar313@gmail.com www.isca.ac.ir 🌐

مجموعه چکیده مقالات همایش در قالب یک جلد کتاب به چاپ رسیده و چکیده های ذیل گزیده ای از آنها می باشد.

عبدالحسین خسروپناه (استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)

حسام الدین مؤمنی (مدرس فلسفه و کلام دانشگاه قم)

نظریه انتظار

مبانی و اصول حکمی - قرآنی انتظار از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای رحمته الله علیه

اندیشه «در انتظار ظهور منجی بودن» در بسیاری از جوامع بشری وجود دارد و یکی از مهم ترین سرچشمه های تولید فرهنگ و سبک زندگی برای انسان ها همین تفکر است؛ بنابراین شناخت انتظار صحیح از اهمیت بالایی برخوردار است. مقاله حاضر به دنبال تبیین مبانی و اصول حکمی - قرآنی انتظار از منظر آیت الله خامنه‌ای است. مبانی حکمی - قرآنی انتظار در دیدگاه ایشان عبارتند از: توحید اجتماعی، ولایت، پیوند دنیا و آخرت، جامعیت اسلام، انسان اجتماعی فطری، حاکمیت حق و کمال گرایی انسان. همچنین بر اساس مبانی فوق؛ عدالت اجتماعی، مجاهدت، تقویت عقلانیت، تقویت معنویت و اخلاق، تشکیل حکومت اسلامی و وحدت امت اسلامی، اصول حکمی - قرآنی انتظار در نگاه ایشان به شمار می آیند. بر طبق مبانی و اصول مذکور، انتظار از منظر آیت الله خامنه‌ای عبارت است از: انتظار سازنده اجتماعی. روش ما در این پژوهش توصیفی - تحلیلی است.

عزالدین رضانژاد (دانشیار جامعه المصطفیٰ العالمیه)

قبرعلی صمدی (پژوهشگر پژوهشگاه بین المللی المصطفیٰ رحمته الله علیه)

نظریه انتظار

نگرش مقایسه‌ای به مسأله پایان تاریخ از منظر آیت الله خامنه‌ای رحمته الله علیه و فوکویاما

پایان تاریخ و چگونگی آخرین مقطع زندگی بشر، که در آموزه های اسلامی از آن به دوره آخرالزمان نیز یاد شده است، یکی از دغدغه ها و پرسش هایی است که نگاه اندیشمندان اسلامی و غربی آینده نگر را به خود جلب نموده است تا پیرامون آن به تأمل پردازند. نوشتار حاضر، به بررسی این موضوع با محوریت سخنان و دیدگاه آیت الله خامنه‌ای پیرامون آینده تاریخ و مقایسه آن با آینده نگری غربی با تأکید بر نظریه معروف «پایان تاریخ» فوکویاما می پردازد. در این مقایسه که از روش توصیفی - تحلیلی بهره گرفته شد، ضمن معرفی این دو دیدگاه، برخی از مختصات آینده نگری اسلامی مبتنی بر مهدویت در نگرش آیت الله خامنه‌ای، تبیین گردیده و تفاوت های اساسی آن با نظریه پایان تاریخ فوکویاما، بازگوشده است. در این تفاوت گذاری، با توجه به دوگانگی های موجود در مبانی معرفتی این دو نوع تفکر، نگاه الهیاتی عدالت محور و جهان شمول نسبت به عوامل و مؤلفه های تحول تاریخ، از مهم ترین ویژگی های آینده نگری دینی آیت الله خامنه‌ای، ذکر گردیده و وجوه تمایز آن با نظریه فوکویاما در باب پایان تاریخ، بر شمرده شده است.

محمدصادق یوسفی مقدم (دانشیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

بررسی قرآنی آسیب های اساسی مهدویت بر اساس دیدگاه های حضرت آیت الله خامنه‌ای رحمته الله علیه

مهدویت مکتب هدایت و تربیت بشر و تنها راه شکل گیری جامعه توحیدی در عصر غیبت بر مبنای فطرت الهی و عدالت اجتماعی است که در یک جریان تدریجی به سوی تحقق عالی ترین شکل هدایت و تربیت و کامل ترین جامعه توحیدی و جامع ترین عدالت اجتماعی در عصر ظهور موعود الهی حضرت مهدی (عج) در حرکت است. این جریان به دلیل نقش بی بدیش در تربیت و تکامل بخشیدن به جامعه منتظر و تزریق روحیه عدالت خواهی و ظلم ستیزی، همواره از سوی دشمنان آگاه و دوستان نا آگاه در معرض آسیب و تهدید بوده است. پاسداری از این مکتب حیات بخش مستلزم آن است که منتظران ظهور، به ویژه نخبگان با آسیب هایی که مهدویت را تهدید می کند، آشنا شوند تا بتوانند با آن آسیب ها مقابله کنند. این مقاله پژوهشی است قرآنی که بر اساس بیانات مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله) آسیب های اساسی آرمان مهدویت را که عبارت است از نگاه آرمانی صرف به ظهور، ادعاهای دروغین، سطحی نگری و غفلت از تشکیل حکومت اسلامی در دوره انتظار بررسی و راههای مقابله با آن آسیب ها را بیان کرده است. هدف مقاله آن است مهدویت با نفی آرمان گرایی صرف، سطحی اندیشی، تحریف و با تعدیل تطبیق، تأویل گرایی به سوی خرافه زدایی حرکت کرده، با شاخصه های حقیقت نمایی و اصالت محوری در جامعه منتظر ترویج و تبلیغ شود.

محمد هادی همایون (استاد دانشگاه امام صادق (ع))

تبیین و شرح حکمت و کارکرد غیبت از دیدگاه امام خامنه‌ای مد ظله

در خصوص حکمت غیبت و ظهور، دیدگاه‌های متعددی وجود دارد که از آن میان کلام گهربار امام صادق علیه السلام مبنی بر پوشیده ماندن این حکمت تا ظهور و همراستا بودن آن با غیبت‌های حجج الهی پیشین می‌تواند بسیار راهگشا باشد. همراه بودن این تعلیل با دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای مبنی بر لزوم وقوع غیبت و انتظار حتی با فرض به‌ثمرنشستن غدیر، سبب تأمل بیشتر در موضوع و نگارش این مقاله شده است.

در این مقاله غیبت و ظهور نه به عنوان یک جریمه برای مؤمنان سست‌ایمان که به عنوان یک سنت الهی و یک چرخه دائمی بر محور ظهور و شناخت کامل از امام و جایگاه ولایت تحلیل شده است. این امر در تاریخ از ابتدای دعوت انبیای عظام علیهم السلام و پیش از بعثت آغاز شده و تا ماجرای غدیر خم و سپس در عاشورا و سرانجام تا دوره غیبت امام عصر (عج) ادامه داشته است. همچنین با توجه به پیوستگی این حوادث تاریخی ذیل مفهوم قیامت کبری، این چرخه پس از ظهور نیز در دوران رجعت و تا قیامت استمرار یافته، سازوکار اصلی سوق دادن انسان‌ها ذیل امام معصوم به سوی قیامت خواهد بود.

علیرضا صدرا (دانشیار دانشگاه تهران)

زمینه‌سازی انتظار مهدوی (عج) در گام دوم انقلاب اسلامی (چالش دولت‌سازی کارآمد، راهبرد الگوسازی اسلامی ایرانی پیشرفت و چشم‌انداز تمدن‌سازی نوین اسلامی)

«مسئله» زمینه‌سازی انتظار مهدوی (عج) و آمادگی ظهور در گام دوم انقلاب اسلامی است. «چارچوب نظری» عبارت است از:

۱. بیانیه گام دوم به سان طرح هادی راهبردی و نقشه راه چله دوم انقلاب اسلامی ایران؛
 ۲. چله جهاد اکبر سازندگی فراملی. «چشم‌انداز» تمدن‌سازی نوین اسلامی را به مثابه انتظار و آمادگی انقلابی، فعال و سازنده زمینه‌ساز ظهور مهدوی در فراز آینده خود دارد. «راهبرد الگوسازی اسلامی ایرانی» پیشرفت ملی کشور به مثابه محوریت عزیمت انقلاب اسلامی پیشرو می‌باشد. با چالش ارتقای هرچه فراتر کارآمدی بهره‌وری و اثربخشی اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، ملی، خصوصی و عمومی، به‌ویژه کارآمدسازی دولتی تا مرز دولت‌سازی کارگزاری کارآمد جمهوری اسلامی ایران فراروست. «پیش‌فرض»ها عبارت‌اند از:
 ۱. بشریت، شرق و ایران از پیشاتاریخ و در پیکان تاریخ با تأسیس دولت و نظام سیاسی، از بدویت به مدنیت و زیست مدنی به مثابه کمال نخستین بشری گذار کرده است؛ ۲. علی‌رغم آن همه پیام‌آوران و اولیای بزرگ الهی به سبب جهالت بسیط توده‌ای به‌ویژه جهالت مرکب روشنفکرانمایان، اوج آن موج مادی و خلأ معنوی و سیطره ابزاری بر جهان در بستر فرایند (پروژه گلوبالیتی) جهانی شدن فناوری ارتباطی و اطلاعاتی و حتی اقتصادی، با چشم‌انداز توطئه (سناریو و پروژه گلوبالیزیشن) جهانی‌سازی تک‌ساحتی و تنازعی می‌باشد. «فرضیه»:
- زمینه‌سازی انتظار مهدوی (عج) در گام دوم انقلاب اسلامی است. توضیح فرضیه: ۱. الگوسازی پیشرفت ملی، تمدنی و مهدوی شامل الف) توسعه اقتصادی کمی و کیفی سخت، نیمه‌سخت و نرم‌افزاری و تأمین آسایش بدنی همگانی؛ ب) توأمان توسعه و تعادل سیاسی و کارآمدسازی ملی؛ ج) در جهت توسعه و تعالی فرهنگی، معنوی و اخلاقی و تضمین آرامش مدنی است. ۲. این چنین الگوی دوساحتی مادی و معنوی، دویعدی باطنی و ظاهری متعادل و متعالی می‌باشد. ۳. دولت‌سازی کارآمد، کارگزار الگوسازی اسلامی ایرانی پیشرفت و گرانیگاه و اثربخش تجدید حیات تمدن پیشین اسلامی و تأسیس تمدن نوین اسلامی خواهد شد. این موضوع، الهام‌بخش راهبرد جهانی‌گرایی (گلوبالیسم) است. «نتیجه» آمادگی، انتظار انقلابی، فعال و سازنده، پویا و پایا و زمینه‌ساز تعجیل فرج ظهور و انقلاب، نظام سیاسی و دولت جهانی نهایی مهدوی می‌باشد. «روش» تحلیل متن و محتوایی مطلب به‌ویژه سند راهبردی گام دوم انقلاب اسلامی است.

مصطفی صادقی کاشانی (استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

رویکرد عالمانه به مهدویت

بحث از مهدی و امام زمان با رویکردهای مختلفی می‌تواند ارائه شود. در این میان رویکرد علمی و توجه به زوایای متقن بحث بر دانشمندان و اهل تحقیق پوشیده نیست و گاه در میان جنبه‌های تبلیغی و عاطفی از آن غفلت کرده‌اند. حضرت آیت الله خامنه‌ای به عنوان رهبری سیاسی - اجتماعی به این دو جنبه سیاسی و اجتماعی مقوله مهدویت و مباحثی مانند انتظار حکومت عدل و نقش امید به مهدی در مقابله با ستمگران و دشمنان اسلام و تشیع، توجه ویژه دارد. با این حال ایشان به دلیل رهبری مذهبی و جایگاه علمی در بیانات و نوشته‌های خود به نکات تخصصی و عالمانه نیز اشاره کرده و توجه داده است. مقاله حاضر به بررسی این نکات و موارد از میان دیدگاه‌های ایشان می‌پردازد. مهم‌ترین جنبه‌های مهدی در بیانات ایشان، تأکید بر اصالت موعود و اتفاق نظر صاحبان ادیان و مذاهب درباره اوست که نزد شیعه شخصیتی معلوم و معین است. موضوع دیگر عدم جمود بر روایات در موضوع مدت زمان حکومت حضرت مهدی است که بر خلاف آنها معتقد است چنین دوران پرشکوهی نمی‌تواند به چند سال تمام شود بلکه دورانی دراز خواهد بود. نشانه دیگر رویکرد علمی آن است که مباحث بی‌فایده یا کم‌فایده در مسئله مهدویت در آثار و سخنان ایشان به چشم نمی‌خورد. نهی از خرافات و بیان مطالب ضعیف از دیگر مواردی است که می‌توان به عنوان رویکرد عالمانه به مهدویت از دیدگاه رهبری اشاره کرد.

محسن مهاجرنیا (استادیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)

گفتمان انتظار در ساحت کلام سیاسی آیت الله خامنه‌ای رحمته الله علیه

از میان مفاهیم ارزشی و مکتبی در اندیشه سیاسی آیت الله خامنه‌ای «انتظار» از معدود مفاهیم جوششی، گشایشی، تولیدی و اقتدارساز است که در درون پارادایم امامت، نقش پویا و پایایی را برای مکتب اهل‌البیت (ع) تضمین می‌کند. هم بر پیش‌فرض قطعی گذشته امامت استوار است و هم بر آینده قطعی و حتمی ظهور و طلوع خورشید ولایت عظمای الهی تکیه زده است. از این جهت است که ایشان جوهره امامت را اشراق‌کننده انتظار معرفی می‌کنند و آن را به مثابه کلیدواژه فهم دین در دنیای متحول، چرخ دنده تولید قدرت مشروع و موتور محرکه امید و حرکت راهبردی به سوی سعادت و پیروزی نهایی می‌دانند. مکتب انتظار از منظر ایشان بر پایه قانع نشدن، نپذیرفتن وضع موجود زندگی انسان و تلاش امیدوارانه برای رسیدن به وضع مطلوب حتمی و آینده قطعی، بر اساس آرمان‌گرایی واقع‌بینانه است. ایشان انتظار را به مثابه یک کنش فعال و عمل تحول‌زا می‌دانند که سبب آماده‌سازی دائمی و تقویت‌کننده انگیزه در دل و درون باورمندان است. نشاط، تحرک، پویایی و ترقب را یک حقیقت قطعی و ترصد یک ظهور حتمی را از خصایص انتظار می‌دانند. در اندیشه آیت الله خامنه‌ای «انتظار» رهایی است، اما رهاکردن و سکون و نشستن به امید تحقق نیست، بلکه رهایی آزادی‌بخش و ظلم‌ستیز و عدالت‌گستر است. ویژگی‌های فوق‌گفتمان انتظار را در وزان مهم‌ترین عنصر اکتشاف‌کننده حقایق متافیزیکی مهدویت قرار داده است. در تحقیق حاضر نظریه انتظار از منظر آیت الله خامنه‌ای در سرفصل‌های ذیل به سامان رسیده است: الف) سنخ‌شناسی مفهوم انتظار در اندیشه آیت الله خامنه‌ای؛ ب) نقش پارادایمیک امامت برای گفتمان انتظار؛ ج) انتظار رهایی‌بخش و عدالت‌گستر؛ د) انتظار بزرگ‌ترین راهبرد زمینه‌ساز ظهور؛ ه) کنش انسان‌سازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی در نظریه انتظار.

فاطمه زهرا ستار (دانشجوی ارشد دانشگاه علوم و حدیث)

حسین الهی نژاد (دانشیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

نظیر انتظار

وظایف بانوان در جامعه منتظر با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری مد ظله

انتظار از جمله آموزه‌های مهم و تأثیرگذار مهدویت از نظر کاربرد و کارکرد است. پیرامون انتظار مباحث مختلفی قابل طرح است. برخی از آن مباحث به صورت مسقیم به مقوله انتظار مربوط می‌شود نظیر ماهیت انتظار، تعریف انتظار، نگرش‌های انتظار و... و برخی دیگر به صورت غیر مستقیم به مقوله انتظار ارتباط دارد نظیر وظایف منتظران، ویژگی‌های منتظران، بحث زمینه‌سازی ظهور، بحث غیبت و... در این نوشتار بحث وظایف منتظران آن هم با رویکرد خاص و با نگرش اخص که معطوف به بیانات مقام معظم رهبری است پرداخته شده است. بطور کلی وظایف منتظران در عصر غیبت با توجه به اختلاف ماهیت و تنوع در وظایف و با توجه به انواع مخاطبان و تنوع در جنسیت آنها، به اقسام مختلفی نظیر وظایف عام و خاص، جنسی و فراجنسی، فردی و اجتماعی تقسیم می‌شود. زنان منتظر در عصر غیبت به واسطه جایگاه و مسئولیتی که دارند، دارای وظایف مختلفی در قالب وظایف عام و خاص، جنسی و فراجنسی، فردی و اجتماعی می‌باشند در نگرش مقام معظم رهبری زنان منتظر علاوه بر وظایف عام دارای وظایف خاص و نیز علاوه بر وظایف فردی دارای وظایف اجتماعی می‌باشند وظایف عام، فراجنسی و فردی نظیر معرفت به دین، معرفت به امام زمان (عج)، صبر و مقاومت، خودسازی و... وظایف خاص، جنسی و اجتماعی نظیر دیگر سازی، حضور در صحنه، تربیت نسل منتظر، اصلاح‌گری، زمینه‌سازی ظهور و... است که پیرامون مطالب فوق با استناد به فرمایشات و بیانات مقام معظم رهبری و با نگرش توصیفی و تحلیلی، تحقیق و پژوهش صورت گرفته و به این پرسش پاسخ داده می‌شود که زنان منتظر در عصر غیبت چه وظایف و مسئولیتی دارند؟

خدا مراد سلیمیان (استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم)

تحلیل روایی مبانی و اصول انتظار در بیانات آیت الله خامنه ای مد ظله

باور به حکومت جهانی مردی از نسل آخرین پیامبر الهی (ع) در آخر الزمان و آستانه برپایی قیامت، اعتقاد مشترک همه مسلمانان است که نقشی برجسته و بنیادین در زندگی آنان داشته است. در میان عناصر این باورمندی، انتظار از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. پیشوایان معصوم: درباره مبانی و اصول انتظار بیاناتی را فرموده‌اند که بزرگان شیعه همواره به تأسی از ایشان آنها را تحلیل و تبیین کرده و مبنای دیدگاه‌ها و رفتارهای خود قرار داده‌اند. از کسانی که با اهتمام به بیانات نورانی معصومان: همواره انتظار را تبیین و راهبرد رهبری خود را بر پایه آن تنظیم کرده‌اند، مقام معظم رهبری آیت الله خامنه ای است.

نوشتار پیش رو در پی تبیین مبانی و اصول انتظار در بیانات معظم له بر اساس بیانات معصومان (ع) است. مبانی روایی انتظار در دیدگاه ایشان عبارت است از کمال‌گرایی، شناخت و ترسیم وضع مطلوب، حرکت از وضعیت موجود به سوی مطلوب؛ قطعیت وعده الهی؛ همچنین بر اساس مبانی یادشده، برداشت درست از انتظار و تشکیل حکومت اسلامی از اصول انتظار در نگاه آیت الله خامنه ای به شمار می‌آید. در این پژوهش در پاسخ به این پرسش که مبانی و اصول روایی انتظار در نگاه مقام معظم رهبری چیست. به روش توصیفی - تحلیلی سامان یافته است.

محمود ملکی راد (استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

مبانی هستی‌شناختی انتظار در منظومه فکری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مد ظله

اهمیت و جایگاه انتظار موجب شده است در روایات از آن به برترین اعمال امت، بافضیلت‌ترین و بهترین عبادات و برترین جهاد امت یاد شود. همراهی انتظار با لفظ «فرج» در این روایات بیانگر آن است که در انتظار و چشم‌به‌راه بودن به فرج و گشایش، نگاه جامعه و سمت‌وسوی آن به تحول و دگرگونی مثبت با ایجاد بینش‌ها و نگرش‌های صحیح است که سعادت و فرج و گشایش را برای مردم در پی خواهد داشت و موجب آمادگی جامعه در زوایا و حوزه‌های مختلف اعتقادی و فکری، اخلاقی و تربیتی و فرهنگی و اجتماعی و سیاسی می‌شود و آن را به کوشش و تلاش مضاعف و خواهد داشت. بررسی مبانی انتظار در منظومه فکری اندیشمندان اسلامی موجب می‌شود با الهام از آن افکار، جامعه منتظر خود را برای ایجاد و تحقق جامعه موعود و آرمانی اسلامی که در اندیشه اسلامی از آن به حکومت جهانی امام مهدی (عج) یاد می‌شود، آماده نماید. در نتیجه با شناخت آثار و ابعاد مختلف انتظار می‌توان در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای آینده جامعه اسلامی به منظور احیای تمدن اسلامی از آن کمک گرفت. انتظار در منظومه فکری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله) متأثر از هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی اسلامی است. در نوشته پیش‌رو مبانی هستی‌شناختی انتظار در منظومه فکری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله) بررسی گردیده و به این پرسش پاسخ داده می‌شود «که مبانی هستی‌شناختی انتظار بر اساس منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله) چیست؟» برای یافتن پاسخ این پرسش و تبیین آن، به آثار مکتوب و منقول معظم‌له که در سایت منعکس شده، مراجعه گردیده و در تحلیل آنها از روش عقلی و نقلی توأمان بهره گرفته شده است. در منظومه فکری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله) مبانی هستی‌شناختی انتظار مبتنی بر محور و مدار توحید است. در این مقاله سه مبانی هستی‌شناختی تدبیر و حکمت و لطف الهی در جهان هستی بررسی و ارتباط انتظار با این سه تبیین گردیده است.

رحیم کارگر (استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

چشم‌انداز جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مد ظله

این مقاله در صدد بررسی و تحلیل آرا و اندیشه مقام معظم رهبری در مورد آینده مطلوب جامعه منتظر و دورنما و چشم‌انداز آن است. در این مقاله با بهره‌مندی از روش تدوین چشم‌انداز و گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه، به توصیف و تحلیل نقلی-عقلی داده‌ها پرداخته و الگوی مطلوب از جامعه منتظر را به دست داده است. برای دست یافتن به چشم‌انداز جامعه مطلوب در اندیشه ایشان، داده‌ها در دو بخش، تجزیه و تحلیل شده‌اند: بخش اول، ایدئولوژی بنیادی که شامل ارزش‌های بنیادی و اهداف بنیادی (دلیل وجودی) است. بخش دوم، آینده در چشم‌انداز که شامل بی‌هنگ‌ها (اهداف بزرگ، جسورانه و دشوار) و توصیف زنده است. در اندیشه مقام معظم رهبری چشم‌انداز جامعه منتظر عبارت است از جامعه و دولت اسلامی در حال حرکت به سمت صلاح و عدالت و توانمندی با امید و آمادگی و پویایی بسیار بالا جهت زمینه‌سازی ظهور و نصرت امام زمان (عجل الله فرجه) و ایفای نقش مهم در تحولات جهانی و شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی.

محمود قاسمی قلعه بهمن (پژوهشگر معارف انقلاب اسلامی)

هادی ابراهیمی (پژوهشگر معارف انقلاب اسلامی)

نظریه انتظار

عهد ظهور و ساخت بهینه و برتر تمدن اسلامی با تأکید بر مقوله مفهومی انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای عنه

خوانش مفهومی انتظار فرج در طول دوران غیبت با رویکردهای فکری و عملی متفاوتی همراه بوده است که بزرگان شیعه در انتظام و مرزبندی هویتی تشیع و اصلاح معرفت دینی آنان مجاهدت علمی و عملی لازم و متناسبی کرده‌اند تا مذهب تشیع هویت مستقل و مرزبندی شده‌ای در این زمینه یافته، از چارچوب و اصول اساسی خود منحرف نگردد.

انتظار در منطق توحیدی، نفی عوامل نابسامان موجود در جامعه بشری و همچنین اقدامات تمهیدی و زمینه‌ساز برای رشد و آمادگی برای پذیرش ولایت الهی سامان می‌یابد، لذا برای رسیدن به اوج اعتلای انسانی در تمدن نوین اسلامی، نظریه انتظار کارکردشناختی برای اصلاح معرفت دینی و کارکرد انگیزشی و امیدبخشی و نیروبخشی برای اقدام و رهایی از پوچی انسانیت و کارکرد کنشی برای ساخت سرنوشت بشر و ایستادگی و مبارزه در برابر ظلم و استکبار را دارد. با توجه به باور عینیت‌گرای مکتب تشیع در مسئله انتظار نسبت به حقیقتی موعود و موجود، می‌توان گفت که عامل اصیل در مقوله زمینه‌سازی ظهور، تحول در تربیت انسان با درک وجودی است که منجر به تسلیم‌ناپذیری و تحرک فعال جامعه است، حرکت عظیم انقلاب اسلامی در ایران از جمله آن است. آیت الله خامنه‌ای با برشمردن ویژگی‌های انتظار فرج در مکتب تشیع، کثرت ظلم و جور در ادوار زندگی بشری را شرطی موجود و ناکافی دانسته که آمادگی معرفتی و عملی جامعه بشری بمتابعت کارخانه انسان‌ساز و با هدف تربیت انسانهای زبده را برای تحقق گشایش و فرج عاملی ضروری است؛ بنابراین تنها آمادگی فکری و ذهنی منتظران ظهور کافی نیست، بلکه ایستادگی و مقاومت عملی آنها نیز برای تحقق ظهور لازم است تا جامعه انسانی بتواند اولاً درک وجودی از حقیقت عدالت و امامت داشته باشد؛ ثانیاً بر حق و حقیقت استقامت کرده، قیام وجودی امام و امت توأمان بر صراط مستقیم انسانیت محقق گردد؛ لذا دوران غیبت دوران تربیت و تحول وجودی برای دستیابی به استواء و اعتدال وجودی در صراط مستقیم انسانیت است. آیت الله العظمی خامنه‌ای تلاش برای نهضت و انقلاب اسلامی مهدی موعود و تشکیل حکومت ارزش‌های اسلامی و همچنین تشکیل تمدن اسلامی (حیات طیبه) را ذی‌المقدمه واجب دانسته است که نیازمند مقدمات ضروری است؛ لذا بشریت به‌ویژه متشرعین مخاطب اراده تشریحی الهی در تقرب به فرج جهانی انسانیت و انقلاب نهایی اسلامی بشریت هستند. در این منظر انقلاب اسلامی با تأثیرگذاری بر ذهنیت مردم نسبت به منطق انتظار یک مرحله اساسی از آن مقدمات ضروری است که بر لزوم برقراری حکومت اسلامی به عنوان مقدمه ظهور تأکید کرده و با اتخاذ رویکردی تکلیف‌گرا، بر تأثیر علی و وجودی زمینه‌سازی با معیت سنت نصرت و توفیق الهی و تعلق مشیت الهی به آن تأکید داشته است. این مقاله با رویکرد کیفی، و گردآوری داده‌ها به‌گونه کتابخانه‌ای و با روشی تحلیلی - منطقی به تحلیل مسئله مذکور پرداخته است.

حمیدرضا مطهری (استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

آسیب‌شناسی تاریخی انتظار از دیدگاه مقام معظم رهبری عنه

فرهنگ انتظار در عین کارآمدی و جایگاه ویژه‌ای که در جامعه بشری به‌ویژه مسلمانان دارد، مانند هر پدیده فرهنگی دیگری با آسیب‌هایی مواجه و نیازمند آسیب‌شناسی است. از سوی دیگر دستیابی به نظریه انتظار از دیدگاه مقام معظم رهبری نیازمند تبیین همه‌جانبه به‌ویژه آسیب‌شناسی آن از نگاه ایشان است. در این میان پیشینه تاریخی انتظار و مهدویت در میان مسلمانان و اهتمام و نگاه ویژه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای به دانش تاریخ، آسیب‌شناسی تاریخی انتظار از نگاه ایشان را اهمیت دوچندان می‌بخشد. نگاهی به سخنان ایشان درباره مهدویت و انتظار نشان می‌دهد معظم‌له با حساسیت ویژه‌ای به آسیب‌شناسی تاریخی انتظار توجه داشته و بردوری از این آسیب‌ها تأکید کرده‌اند. مباحث خرافی و غیرعلمی و ادعاهای دروغین در این باره مانند ادعای مهدویت یا رؤیت و دیدار با امام زمان و نیابت از طرف آن حضرت از نکاتی است که می‌توان به عنوان آسیب‌های تاریخی به آنها اشاره کرد که هم در تاریخ اسلام نمونه‌های فراوان دارد و هم مقام معظم رهبری بر توجه به آنها و جلوگیری از پیدایی یا افتادن در آن تأکید دارند. در این نوشتار برآنیم آسیب‌های تاریخی انتظار را کاویده، با تأکید بر بیانات و دیدگاه ایشان تبیین و تحلیل کنیم.

سید مجید امامی (استادیار دانشگاه امام صادق عجله)

جامعه‌شناسی فرهنگی مهدویت در ایران: تحول در نگرش و کنش‌های مهدوی در دوره پهلوی دوم و انقلاب اسلامی با تأکید بر اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای عنه

مهدویت و انتظار از مختصات اصلی اندیشه و فرهنگ شیعی است و با گسترش و استحکام تشیع در جامعه ایران، نقش فزاینده‌ای در تغییرات و تحولات آن داشته است. تغییرات فرهنگی هرچند از عاملیت‌های نهادی یا سازمانی کوچک و پایین آغاز شوند اما می‌توانند به تحولات ساختاری منجر شوند. مهدویت و موضع‌گیری در خصوص امروز بر اساس چشم‌انداز آینده دین، جهان و انسان به مثابه اندیشه‌ای اجتماعی که می‌تواند تعیین‌کننده در زندگی روزمره داشته باشد، همزمان با جنبش‌های اجتماعی دوره قاجار به عرصه سیاست و فرهنگ ایران وارد شد، با تثبیت نهاد مرجعیت و سپس حوزه، معانی و کارکردهای مشخص‌تری یافت تا آنجا که در دوران پهلوی دوم موضوع رقابت جدی قرار گرفت و از مناسک‌گرایی، اباحه‌گرایی تا نشانه‌گرایی و ملاقات‌گرایی را در فرهنگ و مناسک ایرانیان پدید آورد. همگرا با جنبش فکری سیاسی مکتب قم و ورود معرفتی و فنی‌تر حوزویان، رهیافت ایدئولوژیک هم در کنش‌ها و نگرش‌های مهدوی ایرانیان مورد استقبال قرار گرفت و نهایتاً سنتزی نوین و موثر در انقلاب اسلامی ثمره پیدا کرد که اساساً آن را نهضتی موعودگرا و علناً منتظرقیام مهدی (عج) معرفی می‌کرد. در این مقاله بر اساس شواهد مکتوب و تحلیل نظری، جریان‌های فعال مهدوی در دوره پهلوی دوم و مقارن با نهضت اسلامی (۱۳۴۲-۱۳۵۷) را بررسی و در چارچوب اندیشه و تجربه یکی از راهبران یعنی آیت‌الله العظمی خامنه‌ای که خود بعدها به رهبری جمهوری اسلامی رسید، تحلیل خواهیم کرد.

حمزه امام موسی (کارشناسی ارشد جامعه‌المصطفی العالمیه)

قضیه الانتظار و ترقب ظهور قائم آل محمد فی نظر السید القائد الإمام الخامنئی عنه

إن المقالة هذه تتطرق إلى واحدة من أهم المسائل والقضايا التي تتعلق بالإنسان وكمال الائق به، وهي قضية الانتظار و ترقب ظهور قائم آل محمد فی نظر السید القائد الإمام الخامنئی بالرؤية القرآنية، حيث تختص بالبحث فی كيفية بناء مجتمع يقوم بوظيفة تهيئة الأرضية المناسبة لهذا الأمر العظيم الذي به يتحقق أمل الأنبياء والأولياء والصدقيين والشهداء والصالحين وهو بوسط العدالة فی العالم البشري جمعاً. فقد حاول الباحث استخراج الأسس التي يتوقف عليها هذا البناء، والمقومات التي يتماسك بها، والأدوات التي يتحقق منها، ثم الروح الذي به ينهض ويتحرك المجتمع للوصول إلى أهدافه السامية. أما الأسس فهي: الإيمان الراسخ بقضية الانتظار، البصيرة الثاقبة فی درك الحقائق، الأمل والرجاء بتحقيق الظهور، التوكل على الله للوصول إلى الهدف، ثم الصبر والصمود أمام كل الصعوبات. وتتكون المقومات بالأسرة الطاهرة، والشباب الفعالة، والنخب ذات إحساس بمسؤولية ثم القيادة اللائقة بخوض هذه المعركة. وتشكل الأدوات من الجهاد بأنواعه العلمي والاقتصادي والإعلامي والعسكري؛ ثم الوصول إلى نفخ روح الانتظار المحرك للناس نحو تحقيق الهدف والأمل وهو الثقافة. وقد تتبعنا البحث من خلال النصوص والكلمات لسماحة السید القائد فی الكتب والمحاضرات الذي ألقاها بمناسبات مختلفة، مستندين إلى الآيات القرآنية المؤيدة للمسائل المطروحة مع استنتاج القواعد الكلية التي طبقها سماحته على جزئياتها تارة أخرى. وقد استهدفت المقالة استخراج نظر سماحته فيما يتعلق بإيجاد البنية الاجتماعية المتينة القادرة على تحمل المسؤولية تجاه ظهور الإمام المهدي المنتظر. وقد توصلنا فی النهاية إلى وجود مكونات أساسية لبناء مجتمع مستعد للقيام بهذا الوظيفة، وبدون تحقق تلك المكونات يستحيل تحقق البناء وبعدها يستبعد الوصول إلى الهدف.

خالد غفوری الحسنى (استاديار جامعه المصطفى العالميه)

الأبعاد السلبية لقضية الانتظار

على الرغم من أن الله تعالى أراد لقضية الانتظار أن تكون برنامجاً تعبواً شاملاً للبشرية، بيد أننا إذا رصدنا حركتها عبر التاريخ سيما في تاريخنا المعاصر نعرش على بعض العوائق التي تعترض طريقها وتعرقل مسيرتها من جهات متعددة، وهذه الدراسة تتصدى لبحث ما تيسر من هذه الأبعاد السلبية وتحليلها وتعيين مناشئها مستنيرين بآراء الإمام الخامنئي دام ظلّه. الهدف من هذه الدراسة هو وضع العلاجات الصحيحة والعملية للأبعاد السلبية، وبالتالي الوصول الى رؤية متكاملة عن الانتظار. والمعلومات المستخدمة في البحث هي الوثائق والمستندات المكتوبة وتمّ جمعها من خلال البحث المكتبي، والمنهج المعتمد في البحث المنهج التحليلي بما يمتلكه من أدوات دليعية عقلية ونقلية سواء أكانت نصوصية أو غير نصوصية. وأهمّ نتائج البحث: تعيين بعض تلك الأبعاد السلبية وتحليل أسبابها، نظير: التلقّي الخاطي لحقيقة الانتظار، التعامل العاطفي مع انتظار، التعامل الطوباوي، الإشاعات المربكة والمشوشة، خنق أطروحة الانتظار في مطبّات ضيقة.

طلال الحسن (استاديار جامعه المصطفى العالميه)

آيات الوصول إلى المجتمع المنتظر رؤية تقريبية مستمدّة من فكر الإمام الخامنئي في الانتظار

ونحن نعيش إرهابات المواجهة الكبرى بين ركنها الأول مُمثلاً بالإمام الحجة بن الحسن (عجل الله فرجه الشريف) وبأتباعه المنتظرين، وبين ركنها الثاني مُمثلاً بالاستكبار العالمي (أمريكا والغرب وعرائسهم الآلية في العالم العربي والإسلامي المنساق للسياسات التجهيلية)، نحتاج أن نُعيد قراءة واقعنا العلمي والعمل في حوزاتنا وأكاديمياتنا العلمية؛ لنكون على بينة من طبيعة الوظيفة والمسؤولية الإلهية التي يجب أن نهض بها، والتي تتعاضد يوماً بعد يوم؛ نتيجة تعاضد التحديات الإقليمية والعالمية، ولا ريب أن الجدّية في التوجّه لوظيفتنا والكشف الموضوعي عن حدود استعدادنا للدخول في المواجهة الكبرى - التي نعيش إرهاباتها - لهو من أبرز مصاديق الانتظار، بل لا قيمة للانتظار من دون التحقق من طبيعة تلك الوظيفة والمسؤولية. يقول الإمام الخامنئي في مسألة الانتظار والتمهيد لخوض المواجهة الكبرى: (إن آيات القرآن الكريم وأحاديث الأئمة المعصومين تؤكد حتمية ظهور الحكومة العلمية للإسلام بزعامة حضرة ولي العصر، وسوف تقوم هذه الحكومة لرسم مستقبل مشرقٍ لمحرومي العالم، إننا نعتقد ونؤمن بهذه الحكومة، وهذا المستقبل المشرق، ونعتبر أن المهدي المنتظر هو عامل إيجاد هذه الحكومة، وإن الخصائص الإجمالية لهذه الحكومة واضحة لنا تماماً، وإننا نعدّ أنفسنا لوجودها، ونعتقد أنه ينبغي أن تكون حركتنا بالهام من مثل هذه المثل سعياً لقيامها وتحقيقها). إذن هنالك حكومة إلهية ستولد من رحم المواجهة الكبرى، واعتقاد راسخ بأن قائدها هو الإمام المهدي (عج)، وعمل دؤوب للمشاركة في قيامها وتحقيقها، ومن هنا تنبثق فكرة هذا المقال الذي يتناول (آيات الوصول إلى المجتمع المنتظر)، بمعنى تصوير طبيعة الوظيفة والمسؤولية تجاه المشروع الإلهي وتجاه المواجهة الكبرى، وذلك من خلال بيان تلك الآليات التي سيعكس العمل عليها طبيعة الانتظار الصحيح والمطلوب على مستوى الحركة الفردية والحركة المجتمعية. وحيث إن المشروع المهدي هدفه الإنسان في كل زمان ومكان فإنه متجاوز للحدود واللغات والثقافات، فهو النبض الذي ستخفق به قلوب الإنسانية جمعاء، ممّا يعنى ضرورة الوعي بهذه المساحات غير المحدودة، بمعنى أن يخرج المنتظر من فئوية التفكير إلى عالميته، متوافقاً بذلك مع المُنطلق القرآني الذي رسم إستراتيجية حركة الإسلام، كما قال تعالى: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ»، وقال: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا»، فلامجال للرؤى الضيقة والعبارات المحلية الخانقة، إنه منطق الدولة الإلهية، وهذه من أهمّ مقومات مسؤولية المجتمع المنتظر، وما لم تكن على وعى بحجم هذه المسؤولية، وعلى وعى بمساحة ميدان المواجهة والهدف والمشروع فإننا سنبقى منعزلين تماماً عن ذلك المشروع الإلهي، ولذلك فإنه من الغباء بمكان رفع الشعارات القطرية والقومية والإقليمية، فلاموضع لفلسفة الأوطان، ولاموضع لفلسفة ما يسمّى بالشرق الأوسط أو بالشرق لعربي والمغرب العربي، أو غرب آسيا وشرق آسيا، وإنما المنطق الحكم في المشروع الإلهي هو منطق الدولة الإلهية، دولة الله في الأرض وحاكمها خليفة الله في الأرض: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرُثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ»، ولذلك فإن المجتمع المنتظر هو الذي يعيش هذه الثقافة المنفتحة وذلك من خلال وعيه بحجم المسؤولية وبانفتاح ميدان المواجهة، وهذا ما يحتاج منا إلى التأسيس الحضاري في المجتمع المنتظر، الذي هو ركيزة أساسية في تأسيس الدولة الإسلامية والنظام الإسلامي في المجتمع المنتظر، ذلك المجتمع الولائي البصير بمسؤوليته التاريخية.

صدرالدين سى (أستاذ و عضو فى الهيئة العلمية جامعة آل البيت العالمية الالكترونية)

المجتمع المهدوى: المبادئ و المعالم (بيانات السيد الإمام الخامنه ای حفظه الله أنموذجاً)

إن معرفة المبادئ والأسس الاجتماعية التى يبنى عليها المجتمع الإنسانى أمرٌ ضرورى لكل مجتمع، لاسيما إذا كانت تلك المبادئ والأسس إلهيةً ومخططةً من قِبَل خالق الخلق ومدبره، لأن المجتمع البشرى بأمرس حاجة إلى مبادئ وأصول راسخة يقوم بها وضوابط مشددة يتحكم وينتظم بها، ومن هنا يظهر ضرورة البحث عن تلك المبادئ والمعالم الملكوتية التى يتبنّاها المجتمع المهدوى. فالسؤال المطروح فى هذه المقالة هى: ما هى مبادئ ومعالم المجتمع المهدوى؟ وما هى وجهة نظر السيد الامام الخامنه ای (حفظه الله) عن هذه المبادئ الأساسية للمجتمع الانسانى المهدوى؟ وبالتالى فإن هذه المقالة تتولى عرض وتحليل وبيان مبادئ ومعالم المجتمع المهدوى مستنداً بالكتاب والسنة وبيانات السيد القائد (حفظه الله). وقد ذكرنا بأن من أهمّ المعالم للمجتمع المهدوى، الصبر والاستقامة، العزّة والثقة بالله عزوجل، وكذلك قسّمنا المبادئ إلى مبادئ عقديّة وعملية، ومبادئ أخلاقية، ومن أبرزها مبدأ التوحيد، الإمامة والعدالة، ومبدأ الانقياد والطاعة، ومبدأ الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر، وعدم اتخاذ الكافرين أولياء. وقد تبين من خلال هذه المقالة اهتمام السيد الامام الخامنه ای (حفظه الله) البالغ بمسئلة اصلاح الذات فى المجتمع؛ لتعجيل فرج صاحب الزمان الإمام المهدي.

سيد زهير المسيليني (باحث فى الفكر الإسلامى، من تونس أستاذ مساعد حاصل على الدكتوراه فى علم الكلام الإسلامى)

دراسة تحليلية لرؤية الإمام الخامننى حول خصوصيات و وظائف المنتظرون لظهور الحجة (عج)

تعدّ رؤية الامام الخامننى حول مفهوم الانتظار والمجتمع الممهّد لظهور الحجة (عج) من أبرز ما أنتجته منظومته الفكرية فى الفكر السياسى والعقائدى المعاصر، حيث انطلق فى رؤيته هذه من مبادئ اسلامية فى الفكر الشيعى الامامى لنشأة الدولة والحكومة الالهية و تطوّرها الاجتماعى والسياسى عبر الحقب التاريخية، وبالتحديد منذ بروز أسس الدولة على يد الأنبياء (ع)، مروراً بدولة الرسول الأعظم (ص)، و انتهاءً بقيام الجمهورية الإسلامية فى إيران على يد الإمام الخمينى (ره)، كامتداد لدولة الأنبياء (ع)، و كتمهيد لدولة صاحب العصر والزمان الإمام المهدي (عج).

وحصيلة هذه الرؤية هى نظرة تفاؤلية و ايجابية تجاه مفهوم الإنتظار و التمهيد لظهور الإمام المهدي (عج)، تبعث الأمل فى المستقبل، و مؤدّاها أنه مهما قست الظروف فإنّ المؤمن لا يستسلم لليأس ولا يفقد الأمل بالنصر الإلهى الموعود، إذ هو على موعدٍ مع فرجٍ متوقّع فى نهاية المطاف، تملأ الأرض به عدلاً و قسطاً كما ملئت ظلماً و جوراً. فمفهوم الانتظار فى المنظومه الفكرية للإمام الخامننى هو مفهوم اسلامى ذا قيمة ثقافية ينشأ منها سلوك ثقافى معين، و قد يفهم البعض من هذا المفهوم تصورات سلبية من شأنها أن تؤدى إلى تخدير الفرد و المجتمع على حد سواء، و يصبح عائقاً أمام الحركة و النشاط الفردى و الاجتماعى، و على العكس تماماً عندما يكون الإنتظار ذا مفهوم ايجابى فسيكون عاملاً فى تحفيز الفرد و المجتمع لإبراز قدراتهم على الصمود، فمن الخطأ أن نفسر مفهوم الإنتظار على أنه يحمل فى نفسه الجلوس و التردد لما سيحدث فى المستقبل العاجل أم الآجل، دون أن يكون لنا دور ايجابى أو سلبى فى هذه الأحداث التى سوف تقع فى المستقبل القريب أو البعيد، و عليه فالتفسير الصحيح لمفهوم الإنتظار هو الحركة و العمل و بذل الجهد من أجل الوصول إلى المطلوب.

رئیس اعظم شاهد (دکترای تفسیر تطبیقی و پژوهشگر همکار پژوهشگاه بین المللی المصطفی صلی الله علیه و آله)

طاهره بتول (دکترای تفسیر تطبیقی)

نظیر انظار

ویژگی های فرهنگی حکومت جهانی امام مهدی (عج)
با تأکید بر اندیشه امام سیدعلی خامنه ای مد ظله

اعتقاد به مهدویت اصل اساسی در دین مبین اسلام است و در قرآن در مورد سلطه مستضعفان بر زمین و ارث رسیدن زمین به صالحان کلیاتی بیان شده است؛ اما در روایات به آمدن منجی موعود تأکید شده و در احادیث شیعه در مورد منجی موعود که همان فرزند امام حسن (ع) است، به تفصیل پرداخته شده و ویژگی های مختلف یاران، منتظران، جامعه قبل و بعد از ظهور پرداخته شده است. مقام معظم رهبری با استفاده از آیات قرآنی و احادیث وارد، ویژگی های فرهنگی حکومت جهانی امام زمان (عج) را بیان و تشریح نموده است. براساس آیات قرآن و احادیث اسلامی، اصل اساسی هدف بعثت همه پیامبران بنیاد نهادن جامعه توحیدی بوده است؛ بنابراین، این ویژگی در زمان امام زمان (عج) به صورت کامل اجرا خواهد شد. همچنین آرزوی همه مردم صالح، غلبه صلاح بر فساد و برچیده شدن فساد و ظلم و ستم از جامعه است که در زمان امام زمان (عج) این آرزو محقق خواهد شد. برقراری امنیت یکی دیگر از آرزوی های مردم جهان در طول تاریخ بوده است. در زمان امام زمان (عج) امنیت کامل و همه جانبه برقرار خواهد شد. همچنان از سخنان مقام معظم رهبری مساوات اقتصادی، نابودی ظلم، استخراج نیروهای طبیعت، گسترش اخلاق و ارزش های اسلامی را نیز به عنوان ویژگی های فرهنگی حکومت امام زمان (عج) می توان استخراج نمود. پژوهش پیش رو با هدف کشف ویژگی های فرهنگی حکومت جهانی امام براساس سخنان مقام معظم رهبری پرداخته و برای رسیدن به این هدف از روش توصیفی - تحلیلی استفاده کرده است.

نظیر انظار

معصومه بهرامی (استاد جامعه الزهراء س)

مؤلفه های انسانی جامعه منتظر در قرآن با تأکید بر بیانات حضرت آیت الله خامنه ای مد ظله

ویژگی های مردم در جامعه منتظر از مسائل مهم و کاربردی در قرآن است که مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) نیز توجه خاصی به تبیین آن دارند. تفکرات ایشان برگرفته از کلام وحی و سیره معصومان (ع) است. بررسی این ویژگی ها در آیه شریفه ۵۴ سوره مائده و بیانات رهبری در شناخت و زمینه سازی تحقق این جامعه نقش مهمی را ایفا می کند. در این پژوهش سعی شده است با روش توصیفی - تحلیلی در ضمن بررسی آیه مذکور، ارتباط تنگاتنگ و هماهنگی بیانات معظم له با کلام الهی تبیین شود. براساس پیش گویی قرآن، جوامع اسلامی در دوره ای دچار ارتدادی باطنی خواهند شد و انسان هایی با خصوصیتی که قرآن ذکر کرده، جایگزین مرتدان می شوند؛ بنابراین امت اسلامی به خصوص جوامعی که از نظر بنیه های اعتقادی دچار ضعف هستند، یک دوره ارتداد یا برگشت از ارزش های دینی را پیش رو خواهند داشت. تبیین صفات و ویژگی های گروه جایگزین، امکان پیشگیری یا دست کم محدود کردن این ارتداد در اجتماع مسلمانان و پرورش انسان های متعهد و شایسته را برای تشکیل جامعه موعود به ارمغان می آورد. براساس قرآن مهم ترین خصوصیت این افراد محبوبیت نزد خداست. آنها شایستگی و ظرفیت دریافت حب الهی را یافته اند. محبت متقابل بین این قوم و خداوند منشأ صفات دیگر آنها شده است. فروتنی با مؤمنان، عزتمندی در مقابل کافران، جهاد در راه خدا و هراس نداشتن از سرزنش ملامتگران، آنها را در راه رسیدن به هدف و بازگشت به ارزش های دینی و تشکیل جامعه اسلامی موفق می کند. اشاره به این صفات در سخنان رهبری نمایانگر تأثیر عمیق قرآن بر اندیشه ناب اسلامی معظم له است که می تواند حرکت جامعه منتظر را به سمت حکومت مهدوی تسهیل کند.

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية للانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

گرسی ها و پیش نشست ها

ظرفیت شناسی اربعین در زمینه سازی ظهور با تأکید بر بیانات حضرت آیت الله العظمی خامنه ای دامت برکاته

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین حسین الهی نژاد

ناقدین: حجج اسلام آقایان مجتبی کلباسی، غلامرضا بهروزی لک و علی محمدی هوشیار

دبیر علمی: حجت الاسلام و المسلمین ابراهیم باقرزاده

امورات خیر و مثبت و فضائل انسان، انسان را به سوی آمادگی پیش می‌برد. در روایتی از امام صادق (ع) در مورد زمان ظهور آمده است:

« هیئات هیئات لا یكون فرجنا حتی تغربلوا ثم تغربلوا ثم تغربلوا یقولها ثلاثا حتی یدهب الله تعالی الکدر و یبقی الصفو.

فرج و ظهور ما فرا نرسد تا غربال شوید، باز غربال شوید، باز غربال شوید، تا این که کدورت ها و شائبه ها ناپود شود، و صفا و صمیمیت جایگزین گردد»^۲.
در روایت دیگری از امام باقر (ع) آمده است.

« إِذَا اجْتَمَعَ لِلْإِمَامِ عِدَّةُ أَهْلِ بَدْرِ ثَلَاثُمِائَةٍ وَ ثَلَاثَةٌ عَشْرَ وَجَبَ عَلَيْهِ الْقِيَامُ وَ التَّغْيِيرُ ».

اگر برای امام به تعداد اهل بدر ۳۱۳ مرد فراهم شود، قیام و تغییر بر او واجب است»^۳.

اشتراک مولفه های اربعین با جامعه ایده آل مهدوی

اربعین، نه شرایط و نه نشانه ظهور است؛ بلکه ظرفیتی عظیم ایجاد می‌کند که مردم را به سوی آمادگی پیش می‌برد و مولفه‌هایی که در آن رخ می‌دهد، همان مولفه‌هایی است که جامعه ایده آل مهدوی دارا می‌باشد. و به وسیله ایجاد ظرفیت عظیم، هم سنخی میان باورمندان در این زمان و شهروندان جامعه موعود مهدوی برقرار می‌کند. اتحاد ملی و همدلی، مساعدت، همگرایی و همفکری، نوگرایی و نواندیشی، جهانی شدن و حضور صدها کشور در اربعین، عشق و محبت ورزی انسانها نسبت به یکدیگر، ولایت دوستی و ولایت محوری، بصیرت و آگاهی، اخلاص و فروتنی، عبادت و بندگی، ایشار اموال و از جان گذشتگی، خودجوشی مردم، زیارت اربعین و بیعت با امام، از جمله مولفه های اربعین است که جامعه موعود مهدوی نیز این مولفه ها را دارا می‌باشد.

۲. شیخ طوسی، الغیبه، قم، معارف اسلامی، ۱۴۱۱ ه.ق، ص ۳۳۹.

۳. محدث نوری، مستدرک الوسائل، قم، آل البيت، ۱۴۰۸ ه.ق. ج ۱۱، ص ۷.

اربعین رابط بین عاشورا و مهدویت

به طور کلی مولفه های فراوانی در دین اسلام و مذهب شیعه وجود دارد که تأثیر زیادی در امور فردی و اجتماعی و امور دنیوی و اخروی دارد؛ از جمله این مولفه ها، عاشورا، اربعین و مهدویت می‌باشد. یکی از مدعوین، در کنگره اسرائیل، اشاره می‌کند که اوج تکامل و ترقی شیعه به خاطر دو سرخط قرمز عاشورا، و سرخط سبزه مهدویت می‌باشد و همین دو سرخط، اوج و تکامل شیعیان را به منصفه ظهور می‌رساند. اربعین نیز در واقع رابط میان خط سرخ حسینی با خط سبز مهدوی است. در واقع رابطه دو مولفه اربعین و مهدویت، یک رابطه دو سویه است و همدیگر را کامل می‌کنند؛ بدین شکل که هم مهدویت می‌تواند در پیشبرد و ترویج و بیان اربعین مؤثر باشد و هم اربعین، می‌تواند در رشد و بیان مهدویت، تأثیرگذار باشد.

مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

«راهپیمایی اربعین می‌تواند زمینه ساز تحقق هدف نهایی امت اسلامی یعنی تشکیل تمدن عظیم و نوین اسلامی باشد و بر همین اساس باید پیوندهای مستحکم میان مسلمانان اعم از شیعه و سنی و ملیت ها و اقوام مختلف در این راهپیمایی بیشتر شود»^۱. از منظر مقام معظم رهبری، امام حسین (ع)، تنها مختص به شیعیان نیست؛ بلکه به همه مذاهب اعم از شیعه و سنی و همه اقشار جهان که در قالب انسانیت معرفی می‌شوند، متعلق می‌باشد. از این رو سخنان رهبری، در مورد اربعین، پیاده روی آن و نقش آن در مهدویت، زمینه سازی و حرکت به سوی جامعه ایده آل مهدوی خواهد بود.

نشانه ها، شرایط و زمینه های ظهور

در بحث ظهور، بحث نشانه ها، شرایط و زمینه ظهور مطرح می‌شود. نشانه‌های ظهور و آن حوادث و پدیده‌هایی که نشانگر ظهور است، در فعل و انفعالات باورمندان تأثیر ندارد. چرا که ممکن است که بعضی نشانه‌ها اتفاق بیفتد و بعضی رخ ندهد، حتی اگر نشانه‌ها حتمی باشند. اما این رخ دادن و عدم رخ دادن، تأثیری در باور ظهور ندارد و ظهور، حتمی است. زمینه‌های ظهور برای ظهور علت ناقصه است و اما شرایط ظهور برای ظهور علت تامه می‌باشد. بر اساس داده‌ها و قوانین عقلی، زمانی که شرایط کامل باشد، چنانچه مانعی نباشد، ظهور هم تحقق خواهد یافت. در واقع می‌توان گفت: زمینه های ظهور، تأثیرگذار در ظهور نمی‌باشد؛ بلکه بر زمان ظهور تأثیر می‌گذارد و آن را دچار تغییر و تحول می‌کند؛ اما شرایط ظهور، بر خود ظهور تأثیر می‌گذارد. زمینه های ظهور، مانند کارهای خیر انجام دادن، امر به معروف و نهی از منکر، اصلاحات فردی، اصلاحات اجتماعی، معرفت به امام زمان علیه السلام، قدر دان امام بودن، تبعیت از امام کردن و به طور کلی همه این

۱. سخنرانی مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۶/۲۷.

چشم انداز جامعه‌ی منتظر در اندیشه‌ی حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای رحمته الله علیه

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین دکتر رحیم کارگر

ناقدین: حجت الاسلام و المسلمین دکتر مجید حیدری نیک، دکتر محمود علی پور گرجی

دبیر علمی: حجت الاسلام و المسلمین محمود ملکی راد

بحث اصلی این نشست در باره چشم انداز جامعه منتظر از دیدگاه مقام معظم رهبری است. چشم انداز به دو تعبیر در آینده پژوهی به کار می‌رود: یک بار به معنای یک روش است؛ یعنی مراحل و گام‌هایی که یک سازمان، شرکت، دولت و گروه‌ها برای این‌که یک سند چشم انداز داشته باشند، طی می‌کنند و در واقع برای خودشان بیانیه چشم انداز تعریف می‌کنند. در منظر دوم چشم انداز از دیدگاه آینده پژوهی، هر نوع تصویرپردازی و نگاه روشن به آینده را شامل می‌شود. در این دیدگاه، چشم انداز لازم نیست که به عنوان یک روش باشد، بلکه به عنوان یک رویکرد و در واقع خلق تصاویر زیبا و مطلوب از آینده است که بعداً در قالب بیانیه سند نمودار می‌شود.

جامعه‌ی منتظر از دیدگاه مقام معظم رهبری

مهمترین ویژگی جامعه مورد نظر مقام معظم رهبری، حرکت به سمت صلاح، عدالت و توانمندی است تا اینکه بتواند با نشاط، امید و آمادگی فراوان که در این راه به دست آورده نقش مهم و کلیدی در تحولات جهانی داشته باشد و از این رهگذر زمینه را برای ظهور امام زمان فراهم کند. اما اینکه چگونه می‌توانیم سند چشم انداز را از دیدگاه مقام معظم رهبری استخراج کنیم باید دید که در بیانات مقام معظم رهبری یک سری کلید واژه‌هایی وجود دارد و آنها نکته‌ی اصلی بیانات ایشان را تشکیل می‌دهند. ایشان وقتی درباره‌ی انتظار، وظایف منتظران یا وظایف جامعه‌ی منتظر یا ویژگی‌های جامعه‌ی منتظر صحبت می‌کند، می‌توانیم سه دسته از این نوع تکالیف و ویژگی‌ها و وظایف را استخراج کنیم. بخشی مربوط به مباحث اخلاقی و دینی است، بخشی مربوط به جنبه فکری، روحی و روانی جامعه و بخشی هم مربوط به مسائل سیاسی و اجتماعی است.

وضعیت سیاسی معاصر (یعنی وضعیتی که امروزه یک جامعه‌ی منتظر در دنیا، منطقه و در کشور خودمان با آن روبروست)، قسط و عدل را در حدّ توان اجرا می‌کند، دارای توانمندی مستمر و پایدار است و آماده‌ی نصرت و یاری امام زمان می‌باشد. همچنین این جامعه دارای برخی از ویژگی‌های ممتاز و برجسته است از جمله: شناسنده وضعیت عمومی جهان (عالم به زمان) است، مبارزه کننده با نظام ظالم جهانی است، توان بهره‌گیری از جوانان را دارد، از گوشه‌گیری، سکوت، نشستن و یأس و وادادگی بدوراست، نقش فعالی در تحولات آینده دارد و در نهایت تقویت کننده نظام اسلامی است.

ساختار الگوی چشم انداز

آنچه که ارائه شد و ملاحظه فرمودید، موضوعاتی بود که به طور مستقیم از دیدگاه ایشان در مورد مساله انتظار در جامعه منتظر استخراج شده است، اما اگر بخواهیم یک منظومه فکری کامل در این خصوص ارائه کنیم، باید تمام آراء و اندیشه‌های موجود در این خصوص را لحاظ کنیم. در آینده پژوهی از روش‌های مختلفی برای تدوین چشم انداز استفاده می‌کنند. هدفمان این است که الگو و مدلی از چشم انداز استخراج کنیم در ارائه الگو از دیدگاه

مثلاً در جنبه اخلاقی و دینی، نظرایشان بر این است که منتظران جامعه

- دو دانشمند استفاده شده است. کالینز و پوراس؛ این دو معتقدند یک چشم انداز دارای دو بخش اصلی ایدئولوژی و آینده رویایی است. در واقع، این دو دانشمند با مطالعه ده ها شرکت و سازمانی که دارای چشم انداز بودند، الگو و مدلی استخراج کردند که این الگو دارای دو بخش اصلی است: بخش اول در واقع همان ایدئولوژی اصلی، یا هویت اصلی یک سازمان است، و بخش دوم نیز توصیف رؤیایی آینده است.
- در بخش اول، ما با دو مقوله سروکار داریم، یکی ارزش های اصلی یا بنیادین و دیگری اهداف بنیادین. در ارزش های بنیادی ما دنبال اصول، باورها و مسائلی هستیم که برای یک سازمان یا یک کشور اهمیت دارد. این ارزش ها دارای جایگاه ویژه ای هستند به گونه ای که یک سازمان یا یک کشور بدون آنها در دستیابی به اهداف بلند مدت خود ناتوان هستند. اما اهداف بنیادین که یک سازمان یا کشور در صدد دستیابی به آن هستند، اساسی ترین دلیل وجودی یک سازمان محسوب می شود. در واقع، وقتی که از اهداف بنیادین صحبت می کنیم، از اساسی ترین دلیل برای وجود سازمان صحبت می کنیم. در یک جامعه منتظر نیز وقتی از اهداف بنیادین سخن گفته می شود، در واقع از ماهیت وجودی آن بحث می شود که بدون آن عملاً تشکیل یک جامعه مورد انتظار غیر ممکن است.
- بخش دوم که توصیف آینده یا همان رؤیایی است، از اهداف خاصی به نام اهداف متهورانه تشکیل شده است، این اهداف بلند مدت و رویایی هستند که در چشم انداز بسیار مورد تاکید قرار گرفته است. در واقع، این اهداف به نوعی موتور محرک در یک سازمان محسوب می شوند که روحیه افراد یک سازمان یا جامعه را بالا می برند. البته من هنوز نتوانسته ام حتی با استفاده از روایات و سایر کتبی که در این خصوص تدوین یافته اند، به این نتیجه برسم که دقیقاً جامعه منتظر چیست و از چه ویژگی هایی برخوردار است؟ با این حال با توجه به دیدگاه های مقام معظم رهبری، ارزش ها و اهدافی که بر اساس آن می توان برای تنظیم سند چشم انداز بیان کرد عبارتند:
- ۱- اصلاح فرد و جامعه.
 - ۲- انتظار تغییر بزرگ. جامعه منتظر، جامعه ای است که در انتظار تغییری بزرگ است و وضعیت جامعه موجود را که در اثر جهالت انسان به وجود آمده را نمی پذیرد.
 - ۳- پویایی و امیدواری. جامعه منتظر، جامعه ای است که با تلاش و مجاهدت در جهت پویایی حرکت می کند. همان طور که می دانید کلمه امید در اندیشه مقام معظم رهبری بسیار برجسته دیده شده است و در اکثر صحبت هایی که مربوط به انتظار است، ما کلمه ای امید را می بینیم.
 - ۴- مبارزه. جامعه ای منتظر، جامعه ای است که در حال مبارزه است و می خواهد مردم را با این مبارزه به آن حقیقت اصلی رهنمون بکند.
 - ۵- ظلم ستیزی و اجرای عدالت.
 - ۶- شکست حصار تمام بن بست ها؛ به عبارت دیگر، جامعه ای منتظر اعتقاد به این دارد که هر بن بست قابل گشایش است.
 - ۷- پایداری و توانمندی مستمر
 - ۸- قرار گرفتن در جهت آرمان شهر مهدوی. این از مهم ترین کلید واژه هایی است که مقام معظم رهبری روی آن تاکید دارند، بدین معنا که جهت جامعه
- باید به سمت عدالت و عصر ظهور موعود باشد.
- ۹- نشاط و پویایی.
 - ۱۰- حرکت به سمت اهداف والای اسلامی.
 - ۱۱- حرکت به سمت اهداف والای امام زمان.
 - ۱۲- شناسایی وضع دنیا.
 - ۱۳- عدم پذیرش وضع موجود.
 - ۱۴- تأثیر پذیری این جامعه از انتظار و مهدویت
 - ۱۵- حرکت و آمادگی.
 - ۱۶- اطمینان و اعتماد به آینده.
 - ۱۷- جوان محوری.
 - ۱۸- پرهیز از انزوا، نشستن و اشک ریختن صرف، احساسات منفی، بیهودگی و پوچی، دنیا زدگی و مطامع دنیوی.
 - ۱۹- ارتباط با امام زمان و توجه به ایشان.
 - ۲۰- بصیرت و معرفت.
 - ۲۱- آشنایی با ارکان عصر انتظار. این مقوله از دیدگاه مقام معظم رهبری خیلی مهم است؛ یعنی منتظر باید بتواند جامعه ای موعود را به خوبی بشناسد و بدان نزدیک شود.
 - ۲۲- دشمن ستیزی.
 - ۲۳- آمادگی برای سربازی امام زمان.
 - ۲۴- آماده باش دائم.
 - ۲۵- نصرت و معنویت.
 - ۲۶- ایثارگری و مساوات طلبی.
 - ۲۸- داشتن روحیه مبارزه.
 - ۲۹- عمل گرایی.
 - ۳۰- ایفای نقش فعال در تحولات آینده.
 - ۳۱- محسوس بودن اعتقاد به مهدویت در جامعه.
 - ۳۲- خودسازی و اصلاح فرد و جامعه.
 - ۳۳- خرافه ستیزی و انحراف ستیزی.
 - ۳۴- تعمیق عقیده و عشق به مهدویت.
 - ۳۵- عمل به احکام اسلامی و حفظ نظام اسلامی.
 - ۳۶- پرهیز از الگوی غربی.

مبانی حکمی قرآنی انتظار از دیدگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای رحمته علیه

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین دکتر عبدالحسین خسروپناه

ناقدین: حجت الاسلام و المسلمین محمدصادق یوسفی مقدم و دکتر ابراهیم علیپور

دبیر علمی: حجت الاسلام و المسلمین دکتر ابراهیم باقرزاده

اینجا آمده است، طبیعتاً جنبه حکمی دارد. بعد از این توضیحی که عرض کردم، شش مبنا، از مجموعه فرمایشات مقام معظم رهبری استفاده می‌شود که می‌توان گفت مبانی حکمی قرآنی انتظار هستند. مبانی، زیرساخت‌ها و مفاهیم بنیادین هر مقوله‌ای است و اصول، مقوله‌های مستخرج از مبانی هستند. در واقع رتبه اصول بعد از رتبه مبانی است. مبانی در اینجا به اصطلاح فلسفی مقصود است، چون می‌دانید که در رشته‌هایی مثل مدیریت و مهندسی و اینها مبانی معنای دیگری دارد. مبانی در واقع زیرساخت‌ها و مقوله‌های بنیادینی هستند که از آنها یک سری گزاره‌های اصلی استخراج می‌شود که از آن گزاره‌های اصلی به تبیین مفهوم و متغیر اصلی که در اینجا انتظار است، می‌پردازیم. از فرمایشات آقا شش مبنا استخراج می‌شود و شش اصل. یک مقوله‌ای است که بین مبنا و اصل است و می‌توان هم در مبنا ذکر کرد و هم در اصول. شاید بتواند اولین اصل بیان شود، یا آخرین مبنا بیان شود، و آن عدالت‌گرایی است. در واقع عدالت‌گرایی از یک جهت می‌تواند مبنا باشد، چون از عدل الهی گرفته می‌شود تا به عدل اجتماعی منتهی می‌شود. وقتی آن بعد اجتماعی مدنظر باشد، اصل می‌شود؛ اما ساحت عدل الهی که منتهی به عدل اجتماعی می‌شود، مبنا می‌شود. لذا هر دو جا می‌توان مطرح کرد. اگر خواستیم در مبانی ذکر کنیم، آخر بگوییم؛ اگر خواستیم در اصول بیان کنیم، اول بیان کنیم.

مبانی حکمی قرآنی انتظار از منظر مقام معظم رهبری

۱. توحید اجتماعی: اولین مبنا که کلیدی‌ترین مبنا در همه مفاهیم اجتماعی مقام معظم رهبری از جمله انتظار است، توحید اجتماعی است. شاید این اصطلاح را با این ترکیب حضرت آقا ذکر نکرده باشد، ولی بارها و بارها در

عنوان بحث مبانی و اصول حکمی قرآنی انتظار از دیدگاه مقام معظم رهبری است. بعد از کاری که درباره منظومه فکری حضرت آقا با همکاری جمعی از دوستان در طول دو سال کار مستمر از سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ انجام شد، به این فکر افتادم که به بعضی مقوله‌ها مقداری مستقل و جدی‌تر پردازیم. مقوله‌هایی مثل مدیریت جهادی، عقلانیت و امثال اینها که برخی از اینها به صورت رساله تدوین می‌شود. در مقوله انتظار هم این مقاله نگاشته شده است.

آنچه در این مقاله آمده است، اشاره به مبانی حکمی قرآنی و اصول حکمی قرآنی است. اصولاً مفاهیم در علوم انسانی و علوم اسلامی با مبانی و اصول خودشان معنا پیدا می‌کنند. این یکی از پیش فرض‌های این نوشته است. مثلاً وقتی می‌خواهیم بگوییم انتظار از منظر مقام معظم رهبری چیست؟ کتاب لغت فایده ندارد که لغت انتظار را چه معنایی کرده است. باید ببینیم آن اندیشمندان و متفکران که در این مقاله مقام معظم رهبری است، چه مبانی و اصولی دارد و با کاربست آن مبانی و اصول آن واژه معنا پیدا کند. در اینجا منظور از «قرآنی» روشن است، یعنی با استفاده از آیاتی که مقام معظم رهبری استفاده کردند، این مبانی و اصول استخراج شود و کاربست آن بر انتظار روشن شود. اما «حکمی» در اینجا الزاماً مقصود حکمت مشاء یا اشراق یا حکمت متعالیه نیست که کسی بخواهد خرده بگیرد که اصالت وجود یا اصالت ماهیت شیخ اشراق کجاست یا تشکیک و علیت و مفاهیمی از این قبیل. «حکمی» در واقع مباحث نظری است که کاربست عملی پیدا می‌کند؛ حکمت، مباحث نظری منتهی به عمل است. اینکه اهل فلسفه هم حکمت را به نظری و عملی تقسیم می‌کردند، به این جهت بوده است، چون معنای قرآنی و دینی حکمت همین است. لذا بحث‌های نظری هم که

نوشته‌ها و سخنانشان فرمودند که توحید را نباید فقط یک امر ذهنی دانست؛ توحید یک امر واقعی است، یک نظام است، یک دستورالعمل زندگی است. توحید به ما می‌گوید در نظام اجتماعی چگونه باشیم و چگونه زندگی کنیم. اعتقاد به توحید مربوط به بعد از مرگ نیست، بلکه سازنده این عالم و زندگی است. در واقع توحید، اعتقاد به وحدانیت حق تعالی است که در تمام شئون فردی و اجتماعی انسان و جامعه انسانی تاثیرگذار است. این توحید اجتماعی همان چیزی است که انبیاء آوردند و لذا هدف انبیا هم انسان‌سازی فردی نبود. بنا نبود که فرد از نظر اخلاقی ساخته شود و حسن و خلقی پیدا کند، بلکه آمدند تا جامعه را بسازند. کارخانه انسان‌سازی برای این بود که جامعه ساخته شود. خداوند در آیه ۶۴ سوره آل عمران می‌فرماید: «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَأُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا» تاثیر توحید و نفی شرک چیست؟ اینکه «وَلَا يَتَّخِذُ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ» جنبه اجتماعی پیدا می‌کند: «فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ» ادله عقلی که توحید را ثابت می‌کند، آن توحیدی را ثابت می‌کند که جنبه توحید نظری و عملی داشته باشد.

۲. ولایت: به باور مقام معظم رهبری، هدف خلقت انسان رسیدن به ولایت الهی است. وقتی شما توحید اجتماعی را پذیرفتید، باید ولایت الهی را هم بپذیرید. مقابل ولایت هم طاغوت است. اینها کاملاً مفاهیم قرآنی است. تسلطی که حضرت آقا نسبت به قرآن دارند، بسیار ستودنی است. معظم‌له ولایت را این‌گونه معنا می‌کنند: پیوند ناگسستنی ولی با مولی علیهم. معنای لغوی ولایت هم این است؛ یعنی وقتی طناب‌ها را به هم می‌بافند و به طناب ضخیم محکمی تبدیل می‌شود، عرب از این تعبیر به ولایت می‌کنند. آقا از این معنای لغوی استفاده کرده است و می‌فرماید پیوند ناگسستنی تمام آحاد جامعه با هم و با ولی. در واقع یک جامعه توحیدی را می‌سازد که از طاغوت ایمن است. یعنی نمی‌گذارد که طاغوت نفوذ کند. به عبارت دیگر، با ولایت سد محکم و دژ محکمی درست می‌شود و یک انسجام و پیوند درونی با محوریت حاکمیت الهی شکل پیدا می‌کند و سه لایه دارد؛ پیوند مردم با قلب امت اسلامی یا امام، پیوند مومنین با یکدیگر، قطع پیوند با کفار. این سه لایه ولایت است. ایشان آیات متعدد ولایت را هم استفاده کردند و با این امر ولایت تمکن فی الارض رخ می‌دهد: «الَّذِينَ إِنْ مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ»^۱ یعنی حیات اجتماعی و تکمن فی الارض تحقق پیدا می‌کند.

۳. پیوند دنیا و آخرت: این هم مبنای مهمی برای انتظار است. یعنی انتظاری سازنده است و انتظار مهدوی مطلوب است جامعه مهدوی را می‌سازد، با مبنای توحید اجتماعی، شکل می‌گیرد و فهمیده می‌شود. یعنی اگر کسی توحید اجتماعی را نپذیرد، نوبت به انتظار نمی‌رسد. هر کسی ولایت را به این معنایی که عرض کردیم، نپذیرد، اصلاً انتظار معنا پیدا نمی‌کند. «الدنيا مزرعة الآخرة». حضرت آقا می‌فرماید یکی از آفات دین‌داری، محدود کردن دین به امور و زندگی شخصی است؛ اینکه خیال کنیم دین به امور وسیع زندگی اجتماعی نمی‌پردازد. چون من مبنای

جامعیت را هم مستقل ذکر کردم، از این زاویه عرض کنم که تک تک اعمال و رفتار و نیات ما در دنیا چه فردی و چه اجتماعی روی حیات اخروی اثرگذار است. لذا هرچقدر انسان در دنیا به آخرت‌گرایی توجه داشته باشد، دنیاگرایی به سمت سعادت می‌رود. یعنی گرایش به سعادت دنیا در مسیر سعادت آخرت است و لذا خدا همه امکانات عالم دنیا را برای همین انسان اجتماعی خلق کرده که درباره او صحبت می‌کنیم. «خَلَقَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا» برای همه انسان‌ها خلق شده است، ولی آن که مطلوب است، انسانی است که در پارادایم ولایت قرار دارد.

۴. جامعیت اسلام: اسلام، فقط به خدا و آخرت نپرداخته است. اسلام به ابعاد مختلف زندگی دنیوی و فردی پرداخته است، حتی روابطی را بیان می‌کند که انسان با تجربه بشری ممکن است به دست نیارد، «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» در واقع ایمان و تقوایی که با برکات آسمان و زمین رابطه دارد. یا بحث درباره رفاه، آزادی، استقلال، امنیت و اینها همه موضوعاتی است که دین، حداقل مبانی و اصول آنها را بیان کرده است.

۵. انسان اجتماعی فطری: از قدیم خیلی از علما و فلاسفه می‌گفتند که انسان مدنی است. اما آیا مدنی بالطبع است که ارسطو می‌گفت یا مدنی بالاضطرار است که افلاطون می‌گوید و از بعضی عبارات فارابی هم به دست می‌آید، یا مدنی بالاستخدام است که علامه طباطبایی ذکر می‌کند؟ از فرمایشات آقا برمی‌آید که انسان، مدنی بالفطره است؛ یعنی فطرتاً انسان اجتماعی است. درست است که هر فرد انسان عقل و اختیاری دارد و در قرآن نیز فرموده: «عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَصْرِفُكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ»^۲ ولی باید نگاه دیگری هم به انسان داشت که انسان یک مجموعه است و خداوند گاهی این مجموعه و حقیقت اجتماعی را خطاب قرار داده است. من نمی‌خواهم اصالت جامعه را به آقا نسبت بدهم، ولی می‌توان چنین استنباط کرد. وقتی می‌فرماید: «و استعمرکم فیها»^۳ خطابش به جامعه است. یعنی فطرتاً انسان یک حیات اجتماعی دارد. انتظار، عمل فردی نیست که فردی بگوید من در خانه منتظر حضرت حجت هستم یا هر روز شمشیری تیز کند یا اسبی سوار شود و بگوید من آماده هستم. انتظار، یک امر جمعی اجتماعی است. بر اساس این معنایی که ما از انتظار قبول داریم، باید انسان اجتماعی را بپذیریم، اما انسان اجتماعی فطری را بپذیریم.

۶. کمال‌گرایی: این هم به عنوان یک مبناست که انسان چون «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ»^۴ است، لازمه احسن تقویم کمال‌گرایی است. اصول هم عبارتند از: عدالت اجتماعی، اصل مقاومت، اصل تقویت عقلانیت، اصل تقویت معنویت، اصل وحدت اجتماعی، اصل حکومت اسلامی. از این اصول شش‌گانه به انتظار سازنده اجتماعی می‌رسیم. در واقع آن مبانی و اصول ما را به یک نتیجه‌ای به نام انتظار سازنده اجتماعی منتهی می‌کند که مطلوب دین اسلام در کلام مقام معظم رهبری است.

۲. ماده، ۱۰۵

۳. هود، ۶۱

۴. تین، ۴

جایگاه نظریه انتظار در آراء و منظومه فکری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مد ظله

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین محمود ملکی راد

ناقدین: حجج اسلام والمسلمین آقایان حسین الهی نژاد و مهدی یوسفیان

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مجتبی گودرزی

است که در آن اصول و اهداف و مبانی مشخص شده است و مبانی، زیرمجموعه منظومه فکری محسوب می‌گردد.

نکته سوم: مفهوم شناسی هستی شناسی:

هستی شناسی یا وجودشناسی، شاخه‌ای از فلسفه است که به مطالعه جهان وجود می‌پردازد. و مبانی هستی شناسی نیز در حقیقت، شناخت ویژگی‌های مرتبط با خداوند و تبیین غایت جهان هستی می‌باشد. بنابراین منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله)، متشکل از مبانی، اصول، مؤلفه‌ها، شاخصه‌ها و آراء و نظریات برگرفته از مبانیای چون هستی شناسی، معرفت شناسی، انسان شناسی و دین شناسی و جامعه شناسی می‌باشد.

مبانی هستی شناسی انتظار

مباحث مختلفی، در مبانی هستی شناسی وجود دارد اما ممکن است همه آنها با انتظار مرتبط نباشد و یا اینکه در فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله)، وجود نداشته باشد. یکی از مهم ترین مباحث هستی شناسی که در کلام رهبری، مشهود است، مسئله توحید است که از مهم ترین مبانی آن، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱. مبانی نیازمندی و حدوث و بقاء به وجود خدا، ۲. مبانی حاکمیت نظام اسباب و مسببات در اداره جهان، ۳. مبانی حاکمیت و تدبیر الهی ۴. مبانی زنده و با شعور بودن، ۵. مبانی احسن بودن نظام هستی، ۶. مبانی تغییر و ثبات در جهان هستی، ۷. مبانی گاهواره بودن جهان مادی، ۸. مبانی کفایت منابع زیستی جهان، ۹. مبانی گذار بودن جهان طبیعت و علاوه بر این مبانی، مهمترین مبانی هستی‌شناسی در ارتباط با نظریه انتظار

در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله)، در رابطه با انتظار، مبانی مختلفی چون: هستی شناسی، معرفت شناسی، انسان شناسی، جامعه‌شناسی و دین شناسی وجود دارد. که در این نشست، بحث مبانی هستی شناسی مورد بررسی قرار می‌گیرد. تبیین مبانی فکری عالمان دینی، بحث نو و جدیدی و نورا رقم خواهد زد و این نشست، به این دلیل که مبانی فکری مقام معظم رهبری (مدظله)، پیشینه‌ای ندارد، بحث نو و تازه‌ای محسوب می‌گردد. در ابتدای ورود به بحث، تبیین چند نکته لازم و ضروری است.

نکته اول: مفهوم شناسی انتظار:

در ابتدا لازم است که به مفهوم انتظار پرداخته شود. مفهوم انتظار در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله)، «به معنای اشتیاق انسان برای دسترسی به وضعی برتر و بالاتر است، و این حالتی است که بشر همیشه باید در خود حفظ کند و پیوسته در حال انتظار فرج الهی باشد»^۱.

نکته دوم: مفهوم شناسی منظومه فکری:

علاوه بر این، در مبحث مفهوم شناسی، می‌بایستی به منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله)، نیز پرداخت. با توجه به اینکه در این نشست، جایگاه انتظار در منظومه فکری حضرت آقا مورد بررسی قرار می‌گیرد، علاوه بر معنای لغوی مطرح شده؛ از جهت اصطلاحی نیز، منظومه فکری در قالب مبانی فکری، اهداف، اصول، مبانی و باید و نبایدها و روش‌ها تعریف شده است که می‌بایستی در ارتباط با یکدیگر، تبیین نظام مندی داشته باشند تا بتوانند موضوع خاصی را ارائه بدهند. منظومه فکری، پارادایم و طرح راهبردی

در کلام مقام معظم رهبری (مدظله)، عبارتند از:

۱- انتظار و تدبیر الهی

مقدمه اول: بی نظمی و قسردائمی در زندگی انسان، با تدبیر الهی سازگاری ندارد. قسردائمی، محال است و چیزهایی که جزء بی نظمی است در زندگی انسان نباید وجود داشته باشد. مرحوم علامه طباطبایی (ره) در تعریف فلسفی از قسریان می‌کند: «آنچه برای همیشه جلوی سوختن آتش را بگیرد، قسر است که امری محال می‌باشد»^۱.

مقدمه دوم: بی نظمی دائمی از مظاهر قسردائمی است، ظلم و ستم از مصادیق بی نظمی است و جهان همواره مبتنی بر ظلم و ستم نمی‌باشد. تدبیر الهی، اقتضای این را دارد که روزی فرارسد که بی نظمی‌ها از سطح جهان برداشته شود و از چنین روزی، به ظهور یاد میشود. در این زمینه، مقام معظم رهبری (مدظله)، میفرماید:

«اعتقاد به مهدی موعود، دلها را سرشار از نور امید می‌کند. برای ما که معتقد به آینده‌ی حتمی ظهور مهدی موعود علیه‌السلام هستیم، این یاسی که گریبان‌گیر بسیاری از نخبگان دنیاست، بی‌معناست. ما می‌گوییم نخیر، می‌شود نقشه‌ی سیاسی دنیا را عوض کرد؛ می‌شود با ظلم و مراکز قدرت ظالمانه درگیر شد و در آینده نه فقط این معنا امکان‌پذیر است، بلکه حتمی است. وقتی ملتی معتقد است نقشه‌ی ظالمانه و شیطانی امروز در کل عالم قابل تغییر است، آن ملت شجاعت می‌یابد و احساس می‌کند دست تقدیر، تسلط ستمگران را برای همیشه به‌طور مسلم نرفته است»^۲.

از منظر مقام معظم رهبری (مدظله)، عدم وجود منجی با تدبیر الهی و مدیریت و اراده خداوند متعال در جهان سازگاری ندارد و تلاش‌های انبیا در دعوت مردم بی‌فایده خواهد بود.

«اگر مهدویت نباشد، معنایش این است که همه‌ی تلاش انبیا، همه‌ی این دعوت‌ها، این بعثت‌ها، این زحمات طاقت‌فرسا، اینها همه‌اش بی‌فایده باشد، بی‌اثر بماند. بنابراین، مسئله‌ی مهدویت یک مسئله‌ی اصلی است؛ جزو اصلی‌ترین معارف الهی است»^۳.

۲- انتظار و حکمت الهی

چند نکته راجع به مبنای هستی‌شناسی حکمت الهی با مسئله انتظار وجود دارد:

نکته اول: نظام هستی مبتنی بر حکمت الهی است؛

نکته دوم: آنچه خلاف حکمت الهی باشد، دائمی و همیشگی نخواهد بود؛

نکته سوم: ظلم و ستم برخلاف حکمت الهی است و دائمی، حتمی و همیشگی نخواهد بود.

با توجه به این سه نکته؛ منابع و متون دینی تأکید میکنند که با ظهور منجی، ظلم و ستم ریشه‌کن شده و عدل، جایگزین آن میگردد.

پیامبر اکرم (ص) در این مورد می‌فرماید:

«... الْحَادِي عَشْرَمِنْ وُلْدِي هُوَ الْمَهْدِيُّ الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا كَمَا

۲. علامه طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، قم، انتشارات جامعه مدرسین، ۱۳۷۴، ج ۱، ص ۳۱۴.

۳. سخنرانی مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۷/۳۰.

۴. سخنرانی مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۴/۱۸.

مُلَيْثٌ جَوْرًا...»^۴.

با توجه به این چند مقدمه، حکمت الهی، مقتضی ظهور منجی است، و ظلم و ستم دائمی برخلاف حکمت الهی خواهد بود؛ بنابراین حکمت الهی، باور به مسئله ظهور و انتظار را در پی دارد.

۳- انتظار و قاعده لطف

برطبق قاعده لطف (لطف محض و لطف مقرب)، خداوند برای سعادت و کمال انسان، ابزار هدایت را در قالب رسل و اولیاء و تکالیف دینی فرستاده است. در این زمینه چند نکته لازم به ذکر میباشد.

نکته اول: با توجه به قاعده لطف، بدین دلیل که عقل بشری ناقص است، خداوند اقتضا میکند که در کنار رسول باطنی (عقل)، رسول ظاهری (نبی)، نیز برای هدایت مردم فرستاده شود.

نکته دوم: این مسئله مختص به زمان خاصی نمیشود؛ چون هدایت و هدایت‌گری مختص به زمان خاصی نمیشود.

نکته سوم: لطف الهی در قالب نبوت، با ختم نبوت، به اتمام میرسد ولی در رویکرد شیعه امامیه، لطف الهی، در قالب امامت ادامه دارد. در روایات نیز به ضرورت حجت و امام در روی زمین اشاره شده است. از این رو، در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله)، مهدویت در ردیف نبوت، به این معنا است که حضرت مهدی (عج) برای هدایت‌گری مردم ظهور میکنند و این نکته با لطف الهی سازگار است و این قاعده؛ ویژگی امامت به طور عام و مهدویت به طور خاص میباشد. در نتیجه، از منظر مقام معظم رهبری (مدظله)، قاعده لطف، مقتضی انتظار است.

۵. ثقة الاسلام کلینی؛ الکافی؛ تهران؛ دارالکتب الاسلامیه؛ ۱۳۶۵ ه.ق، ج ۱، ص ۳۳۸.

گستره‌شناسی انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای رحمته و بركاته عليه

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین حسن ملایی

ناقدین: حجج اسلام والمسلمین آقایان حسین الهی نژاد و محسن مهاجرنیا

دبیر علمی: دکتر سید حامد شاهرخی

فرهیختگان حوزوی و دانشگاهی به موضوع مهدویت را نشان می‌دهد.

تشریح گستره مفهومی «انتظار» در منظر مقام معظم رهبری

به نظر من برای رسیدن به گستره مهدویت و انتظار در اندیشه مقام معظم رهبری باید ابتدا گستره مفهومی را به صورت دقیق بررسی نماییم؛ به عبارت دیگر، ابتدا باید روشن شود ایشان مهدویت و انتظار را چگونه معنا می‌کنند و ماهیت این مباحث از نظر معظم له چیست؟ زیرا برداشت ما از موضوع انتظار و مهدویت، بُعد عینی و کارکردی و مصداقی زندگی را سامان می‌دهد. تاریخ شیعه نیز نشان می‌دهد نوع برداشت عالمان دینی و شیعیان به مقوله انتظار و مهدویت خود را در عینیت و زندگی مردم نشان داده است. البته آنچه بیان می‌کنم نظرات شخصی بنده است و در تکمیل بحث از نظرات اساتید بزرگوار بهره می‌برم.

۱. مفهوم عام انتظار: یکی از معانی به کار رفته در بیانات معظم له در مورد مفهوم «انتظار»، مفهوم عام آن و نجات بخشی و منجی بودن بدون در نظر گرفتن شخص خاص و نسب اوست. به عنوان نمونه ایشان می‌فرمایند: «اصل امید به یک آینده روشن، برای بشریت و ظهور یک موعود، یک منجی، یک دست عدالت گستر در سرتاسر جهان تقریباً مورد اتفاق همه ادیانی است که در عالم سراغ داریم»^۱.

۲. مفهوم خاص انتظار: در برخی از بیانات مقام معظم رهبری نجات بخش جهانی، عینیت مشخص تری پیدا می‌کند و مصداقش واضح تر می‌شود و معنای آن در اسلام در نظر گرفته می‌شود. معظم له می‌فرماید: «اعتقاد به مهدی موعود (ع) یعنی این که در آخر الزمان از خاندان پیامبر اعظم (ص) شخصی ظهور می‌کند که دنیا را از عدل و دادگستری و نیکی پُر می‌کند»^۲.

۵. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در روز نیمه شعبان در تاریخ ۱۳۸۷/۵/۲۷

۶. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در روز نیمه شعبان در تاریخ ۱۳۷۶/۹/۲۵

مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «مساله مهدویت در شمار چند مساله اصلی در چرخه و حلقه معارف عالیه دینی است؛ مثل مساله نبوت، لذا در همه ادیان الهی هم تقریباً تا جایی که ما اطلاع داریم، یک چیزی که لب و معنای حقیقی آن همان مهدویت است، وجود دارد. در اسلام هم مساله مهدویت جزء مسلمات است، یعنی مخصوص شیعه نیست. همه مذاهب اسلامی، غایت جهان را که اقامه حکومت و عدل به وسیله مهدی (ع) همه، اصل قضیه را قبول دارند. مساله انتظار هم که جزء لاینفک مساله مهدویت است، از کلیدواژه‌های اصل دین و حرکت اساسی و عمومی و اجتماعی امت اسلامی به سمت اهداف والای اسلام است. وقتی انسان یقین دارد که چنین آینده‌ای است، همچنان که در آیات قرآن آمده است، و لقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر ان اللارض یرثها عبادى الصالحون ان فی هذا لبلاغاً لقوم عابدين؛ مردمانی که اهل عبودیت خدا هستند، می‌فهمند که باید خود را آماده کنند. باید منتظر و مترصد باشند. انتظار، لازمه‌اش آماده‌سازی خود است. پس کار عالمانه همراه با دقت در مساله انتظار و مساله دوران ظهور نباید غفلت کرد و از کار عامیانه و جاهلانه به شدت باید پرهیز کرد. امیدواریم ان شاء الله خداوند متعال ظهور آن حضرت را هر چه نزدیک تر کند و ما را جزء یاران آن بزرگوار؛ هم در غیبتش و هم در حضورش قرار بدهد و ان شاء الله ما را جزء مجاهدان در کنار آن بزرگوار و شهیدشدگان در رکاب آن بزرگوار قرار دهد»^۳.

در این این نشست قصد بر این است که با استفاده از بیانات مهدوی مقام معظم رهبری و بهره‌گیری از کلیدواژه «انتظار»، گستره آن را در منظومه فکری معظم له بررسی کنم و مبانی و زوایای آن را تشریح کنم. بنده در ابتدا به این نکته اشاره می‌کنم که بحث مهدویت و انتظار همواره مورد تاکید و اهتمام رهبر معظم انقلاب بوده است و از همین رو، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با درک اهمیت موضوع و دغدغه مقام معظم رهبری، اقدام به برگزاری نشست‌های علمی نموده است. بنده برای بیان اهمیت توجه ویژه رهبر فرزانه انقلاب به موضوع مهدویت به دو جمله از بیانات معظم له اشاره می‌کنم. ایشان می‌فرمایند: «اعتقاد به قضیه مهدی (ع) و موضوع ظهور و فرج و انتظار، گنجینه عظیمی است که ملت‌ها می‌توانند از آن بهره‌برداری فراوانی ببرند»^۴. همچنین مقام معظم رهبری در سال ۱۳۶۹ فرمودند: «ما امروز برای انتظار باید باب به خصوصی در زندگی خود باز کنیم. حقیقتاً ملت ما باید روح انتظار را به تمام معنا در خود زنده کند»^۵. بیانات مقام معظم رهبری لزوم اهتمام ویژه

۱. انبیاء، ۱۰۵ و ۱۰۶.

۲. گزیده بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید و فارغ التحصیلان تخصصی مهدویت در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۱۸

۳. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم به مناسبت میلاد حضرت مهدی (ع) در تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۷

۴. سیمای معصومین در آیین نگاه رهبری، ص ۲۷۶.

به عبارت دیگر، در این دسته از بیانات و با پشتوانه روایات، مشخص است که منجی از نسل پیامبر (ص) است و نام و لقب ایشان واضح است.

نقد نگاه عام به موضوع «مهدویت»

همان‌گونه که می‌دانید گاهی اوقات مهدویت به معنای عام و گفتمان بین‌المللی آن در نظر گرفته می‌شود. بدین معنا که مهدویت از آینده روشن جهانی صحبت می‌کند و مهدی (ع) این آینده را رقم می‌زند. با بررسی بیانات مقام معظم رهبری روشن می‌شود که باید این تفکرات اصلاح شود و آنچه در اصل تعریف آمده است، با بحث حاشیه جابجا شود. به عبارت دیگر، مهدویت، نگاه آینده جهانی اسلام نیست که بر اساس آن بگویم مهدی (ع) موعود این آینده زیبا را برای بشریت رقم می‌زند. معارف مهدوی، مجموعه معارف حول امام مهدی (ع) است که یکی از کارویژه‌های آن اصلاح بشریت است. همان‌گونه که روشن است در گفتمان اول، نگاه آینده‌نگرانه وجود دارد، یعنی معتقد است که مهدویت در مورد آینده بشر سخن می‌گوید و مهدی (ع) این کار را انجام می‌دهد. این نگاه بسیار محدود است و کارویژه‌های آن به نگاه آینده‌نگرانه ختم می‌شود. اما در نگاه دوم، شما معارف مهدوی را مجموعه دانش‌ها و علوم و آگاهی‌هایی می‌دانید که حول محور امام مهدی (ع) است و ایشان آینده روشنی را رقم می‌زند.

به نظر می‌رسد اصلاح نگرش به موضوع مهدویت می‌تواند به برداشت‌های کاربردی‌تر، عینی‌تر و مسبوق به حل جریانات و مشکلات یا راهبردهای برای مسایل امروز منجر شود. زیرا امام مهدی (ع)، به عنوان فردی که قرار است آینده دنیا را آباد کند و از ظلم و ستم پاک کند، امام حاضر و مفروض الطاعه است و ما از مجرای فقها مکلف به تبعیت از ایشان هستیم. این نگاه علاوه بر نگرش به آینده، امام مهدی (ع) را به صحنه کنونی زندگی می‌آورد؛ یعنی ایشان امام حاضر است و مقدرات یک سال شیعیان به ایشان تقدیم می‌شود و عنایات وجودی ایشان در زندگی ما جریان دارد. مقام معظم رهبری در بیاناتی که سال ۱۳۶۶ ایراد نمودند، فرمودند: «درباره مساله امام زمان هم مباحث اعتقادی وجود دارد، هم مباحث اجتماعی وجود دارد، هم مباحث انسانی وجود دارد». بنابراین بر مبنای فرمایشات مقام معظم رهبری روشن شد که ویژگی منجی این است که آینده جهان را به سمت عدل و عبودیت رهنمون می‌کند، حی و معصوم است و مردم به صورت عام و شیعیان به صورت خاص از ولایت ایشان بهره می‌برند. اگر این خصوصیات و معرفت‌شناسی شخصیت حقوقی امام را در نظر نداشته باشیم، بسیاری از معارف مهدوی را از دست می‌دهیم.

تشریح گستره موضوعی «انتظار» در منظر مقام معظم رهبری

از منظر مقام معظم رهبری می‌توان به ماهیت انتظار فرج، نگاه کلی یا جزئی داشت. ایشان گاهی انتظار فرج را جزئی می‌دانند؛ بدین معنا که انتظار فرج لزوماً به این معنا نیست که انتظار فرج قائم آل محمد (ص) را داشته باشیم، بلکه هر گره و گشایش شخصی یا اجتماعی که ممکن است پیش آید، انتظار فرج است؛ اگرچه مصداق کامل آن، انتظار مهدی موعود (ع) است. بر اساس آنچه بیان شد، گستره موضوعی انتظار در بیانات رهبر معظم انقلاب را می‌توان در محورهای ذیل جستجو کرد:

۱. مبانی هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی و انسان‌شناختی اندیشه مهدویت؛ با استفاده از منظومه فکری-مهدوی مقام معظم رهبری مبانی هستی‌شناختی و

قواعد و شرایطی که در حین ظهور اتفاق می‌افتد را تیتراژ کرد. همان‌گونه که آقای شاهرخی به درستی اشاره کردند، برای استخراج منظومه مهدوی تفکرات حضرت آقا نباید تنها به بیانات مستقیم ایشان اکتفا کنیم. کسانی که با عموم منظومه فکری حضرت آقا آشنا هستند، می‌دانند که ایشان نظامند فکری می‌کنند و گاهی جمله‌ای در جای دیگر بیان می‌شود که با مساله مهدویت ارتباط معناداری دارد؛ امری که در ابتدای بیانیه گام دوم می‌توان مشاهده کرد.

۲. ضرورت انتظار و مهدویت، مولفه‌ها و شاخصه‌های معارف مهدوی، شاخصه‌های انتظار؛ چیست؟ حضرت آقا نکات بسیار زیبایی را بیان می‌کنند که می‌تواند پازل فکری ما را به صورت یک منظومه فراهم کند. در بحث گستره مفهومی اشاره کردم که مقام معظم رهبری انتظار را در فضای مبارزه و جهاد معنا می‌کنند؛ در این زمینه سه عرصه فراگیر را می‌توان در صحبت‌های معظم له مشاهده کرد:

الف- جهاد اکبر: ایشان انتظار را در میدان جهاد اکبر معنا می‌کنند. همان‌گونه که مستحضر هستید بر اساس متون دینی اسلام، جهاد اکبر، عرصه مبارزه با نفس و خودسازی است. ایشان در بیانات خود بر خودسازی منتظران حضرت تاکید دارند. البته خودسازی از منظر رهبر فرزانه انقلاب تنها پرداختن به مسایل معنوی و اخلاقی نیست، بلکه پرداختن به مسایل عقلانی یعنی پرورش عقلانی، پرداختن به امور جسمانی و بدنی را نیز از مصادیق خودسازی می‌دانند. بنابراین در گفتمان مهدوی نباید تنها به امور معنوی بسنده کرد.

ب- جهاد اصغر: ایشان انتظار را در میدان جهاد اصغر و آمادگی برای جهاد فیزیکی و نظامی در مقابل دشمن معنا می‌کنند. از اینجا علت تاکید معظم له بر تقویت بُعد نظامی روشن می‌شود.

ج- جهاد کبیر: ایشان به تبعیت از آیه «وجاهدوهم به جهادا کبیرا»^۷ جهاد کبیر را مطرح می‌کنند که همه آنچه غیر از جهاد اکبر و اصغر است را شامل می‌شود. مقام معظم رهبری در بیانات خود بر آمادگی و مبارزه در میدان‌های فکری، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و غیره تاکید می‌کنند. نامگذاری سال‌ها به سال حماسه سیاسی، جهاد اقتصادی نیز نشان‌دهنده توجه ویژه ایشان به این مساله است. نکته پایانی من این است که مقام معظم رهبری علاوه بر طرح مباحث نظری به بحث زمینه سازی برای ظهور، مولفه‌های زمینه سازی و آمادگی برای ظهور نیز پرداختند. روشن است که از دیدگاه ایشان فراهم کردن شرایط ظهور لزوماً به ظهور حضرت ولی عصر منجر نخواهد شد؛ بلکه ایشان می‌گویند ما باید آمادگی و شرایط انسانی که اراده الهی به ظهور تعلق بگیرد را فراهم کنیم. به عبارت دیگر، زمینه سازی برای ظهور، علت تامه برای ظهور حضرت نیست.

۳. جامعه منتظر: مقام معظم رهبری در بیانات خود بارها به ویژگی‌های قضایی و اجتماعی و سیاسی، وظایف، چشم‌انداز ظهور، بحث‌های آسیب‌شناسی، بحث‌های کارکردی و راه‌های تحقق جامعه منتظر، انقلاب سازی، نظام سازی، دولت سازی و بحث تمدن سازی اشاره کردند.

فرمایش مقام معظم رهبری پایان بخش عریضم باشد که: «امیدواریم ان شاء الله خداوند متعال ظهور آن حضرت را هر چه نزدیک‌تر کند، ما را جزء یاران آن بزرگوار هم در غیبتش و هم در حضورش قرار بدهد و ان شاء الله ما را جزء مجاهدان در کنار آن بزرگوار و شهیدشدگان در رکاب آن بزرگوار قرار بدهد».

کارکردهای انسان ۲۵۰ ساله از دیدگاه مقام معظم رهبری رحمته الله علیه

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین غلامرضا بهروزی لک

ناقدین: حجت الاسلام آقایان حسین الهی نژاد،

زهیر دهقانی و امیر محسن عرفان

دبیر علمی: آقای سید حامد شاهرخی

کتاب انسان ۲۵۰ ساله، شامل دیدگاهها و سخنرانیهای مقام معظم رهبری، به عنوان یک ایده طراوت آمیز، تحلیل تاریخ سیاسی امامت، در ۲۵۰ سال نخست میباشد. ائمه (ع)، نور واحدی هستند که امامت آنها از صدر اسلام و امامت جانشینی پیامبر، تا کنون که قریب به ۱۲۰۰ سال از آن می‌گذرد، امتداد یافته است. انسان ۲۵۰ ساله، داستان ۱۱ امام معصوم شیعه است که از سال دهم هجری تا سال ۲۶۰-۲۶۱ هرا شامل می‌شود. از این رو، نگاه مقام معظم رهبری در این کتاب، نه تاریخی و نه استدلال اعتقادی است؛ بلکه یک نگاه تحلیلی فراتاریخی است. در این نگاه تحلیلی به بحث امامت و اهداف آنها در دوران مربوط به خود و نیز بحث جدایی دین و سیاست پرداخته شده است.

مأموریت انسان ۲۵۰ ساله

به اعتقاد مقام معظم رهبری، امامان (ع) برخلاف ظاهر غیر سیاسی خود، با شیوه‌های مختلفی چون دعا (مانند سیره امام سجاد (ع))، قیام (سیره امام حسین (ع))، کرسی علمی و جانشینی و ولایت عهدی، هدف سیاسی برجسته‌ای چون ایجاد و تحقق بخشیدن به فرج و حکومت را دنبال می‌نمودند؛ که موضوع اصلی این کتاب نیز میباشد. به نظر ایشان، در واقع، مأموریت انسان ۲۵۰ ساله، تحقق فرج و تأسیس حکومت میباشد و همه ائمه با شیوه‌های مختلف به دنبال این مهم بودند.

برخلاف نگاههای غیر سیاسی که در جاهای مختلف کتاب، به مهدویت وصل شده است؛ امامان (ع)، همگی به عنوان نور واحد، دنبال یک انسان واحد بودند و در ادوار مختلف امامت خود، به مأموریت خود که همان تحقق فرج است، پرداخته‌اند. با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری و نگاه تحلیلی کلان ایشان در ارتباط مهدویت، چند نکته در این نشست قابل بررسی است. نکته اول آن است که جایگاه انسان ۲۵۰ ساله در تاریخ اسلام و یا در تاریخ دین به شکل کلان چیست؟ با نگاه تکاملی و تاریخی به دین، طبق آیه «كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ

وَلِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ»^۱، مردم، امت واحدی می‌باشند که برای آنها پیامبرانی مبعوث شده است. دین از ابتدا و در دوران اولین نبی، یعنی نوح پیامبر (ع) به صورت بسیط و ابتدایی وجود داشته و قدم به قدم با ظهور انبیای دیگر، یکی پس از دیگری تکامل یافته و سرانجام در دوره پیامبر اکرم (ص) به کمال رسیده است. که آیات شریفه اظهار «وَالَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»^۲، «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يُعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ»^۳، و آیه «.....الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»^۴ نیز بدین نکته نظر دارد. از این رو، کامل شدن دین توسط پیامبر اکرم (ص) صورت گرفت که بعد از آن دو دوره، ظهور انسان ۲۵۰ ساله و دوره غیبت بعد از ۲۵۰ سال، در اكمال دین وجود دارد.

پرسش‌ها و پاسخ‌های پیرامون فلسفه غیبت

با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری و فلسفه غیبت، چند سوال در این زمینه مطرح میشود. سوال اول آنست که چرا انسان ۲۵۰ ساله باید باشد؛ بدین معنی که چرا دوره غیبت، بعد از پیامبر (ص) اتفاق نیفتاد؟ سوال دوم آنست که انسان ۲۵۰ ساله که ظهور یافت و در دوره‌ای در سال ۲۶۱ ه غیبت یافت، چرا باید ظهور و تداوم داشته باشد؟ سوال سوم آن است که چگونه ظهور و مأموریت انسان ۲۵۰ ساله، به کمال و نهایت خود خواهد رسید؟

مقام معظم رهبری در مورد سوال اول صراحتاً بیان میکند که مأموریتی از پیش تعیین شده برای انسان ۲۵۰ ساله، ضرورت یافته است که تشکیل حکومت دینی میباشد و این مأموریت را از دو زاویه، مورد بررسی قرار داده‌اند. زاویه اول آنست که به رغم تلاش‌های ائمه معصومین (ع)، همه آنها عملاً موفق به تشکیل حکومت نشدند و سال‌های کمی از ۲۵۰ سال (حدوداً ۵ سال)، حکومت تشکیل شده است. زاویه دوم آنست که امامان معصوم (ع) سعی داشته که حکومت دینی حق محور را بیان کنند و حکومت‌های جائز را تحت امر خود نموده تا ظهور فرج و حکومت آرمانی را بیان کنند. برخلاف زاویه اول که مأموریت، تشکیل حکومت عینی بوده است، در این زاویه، مأموریت، تحقق فرج و تبیین حکومت آرمانی و مطلوب و چگونگی تحقق آن خواهد بود که در این زاویه، کارکرد انسان ۲۵۰ ساله نسبت به مهدویت، زوایا و ابعاد آن مشخص خواهد شد. بدین صورت که انسان ۲۵۰ ساله، به دنبال تشکیل حکومت بالفعل نبوده؛ بلکه به دنبال حکومت مطلوبی است که حضرت موعود آن را بیان خواهد کرد. و در نگاه دیگر، مأموریت انسان ۲۵۰ ساله آنست که جامعه شیعه را در عصر غیبت، آماده سازد و جامع موعود مهدوی و فرج آن را بیان دارند.

۱. بقره/۲۱۳.

۲. توبه/۳۳.

۳. نور/۵۵.

۴. مائده/۳.

تحلیل روایی مبانی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه ای مد ظله

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین خدامراد سلیمیان

ناقدین: حجج الاسلام آقایان علی رضا عظیمی فرو و سید محمدرضی آصف آگاه

دبیر علمی: آقای سید حامد شاهرخی

در این ندارد که انتظار ظهور حضرت مهدی (ع) به عنوان یک عنصر کلیدی در مجموعه پدید آمدن و بقا و استمرار این انقلاب نقش ویژه‌ای داشته است. با توجه به آنچه که گفته شد، ما این را به طور روشن و صریح در منویات و فرمایشات رهبر فقید انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) و بیانات و فرمایشات و منویات مقام معظم رهبری به روشنی می بینیم. یعنی هر جا که سخن از اتفاق های بزرگ در وضعیت انقلاب است، نقش انتظار حضرت مهدی (ع) به عنوان عنصری کلیدی مطرح می شود و همواره پیروان و معتقدین به این آموزه با تبیین های نوآمد و روزآمدی که برای آن ها صورت می گیرد، نسبت به جایگاه این عنصر در استمرار انقلاب و نظام اسلامی متنبه می شوند و ما نمونه های آن را در موارد قابل توجهی ملاحظه می کنیم. قطعاً نواب عام وجود مقدس حضرت ولی عصر (عج) بر اساس مباحث علمی که در این زمینه وجود دارد، به نوعی عهده دار وظایف سنگین در دوران غیبت هستند و امروزه این وظیفه خطیر بردوش مقام معظم رهبری است؛ به عنوان امتداد مقوله امامت که خود، امتداد بحث نبوت و نبی مکرم اسلام است، امروزه نسبت به عناصر دینی اهتمام خاصی دارند که در میان آن ها بحث انتظار مطرح می شود. بی شک توجه به این نکته ضروری است که مهمترین مسئولیت نیابت عامه و نواب عامه، روایت بیانات نورانی پیشوایان معصوم است. «فرجعوا الی رواه حدیثنا» به روشنی این را در نگاه ما قرار داده است. از آنجایی که فرمایشات مقام معظم رهبری ملهم از بیانات معصومین است، عناصر اساسی بیانات این بزرگواران را در فرمایشات معظم له می بینیم که نمونه های فراوان و در گستره های فراوانی در دید ما است. از جمله آنها بحث مهدویت و به طور خاص مقوله انتظار است. بررسی ها حکایت از این می کند که بیشترین حجم فرمایشات معظم له به نوعی ملهم از فرمایشات معصومین است و غیر از این هم انتظار نیست. همه ما که در تبیین معارف دینی و گستره تبلیغ دینی و مباحث دینی وارد شدیم، نهایتاً مستندات ما

مقدمه: عنصر انتظار در منظومه معارف مهدوی جایگاه بسیار ویژه ای دارد؛ یعنی اگر ما بخواهیم مباحث مربوط به حضرت حجت را اولویت بندی کنیم، به نظر می رسد انتظار در منظومه آموزه های مهدوی نخستین اولویت را به خودش اختصاص داده است؛ مخصوصاً آن گونه ای که پیروان مکتب اهل بیت (ع) از مهدویت ارائه و تبیین معارف می کنند. اما حقیقت و محتوای اساسی بیانات معصومین (ع) این است که انتظار از جنس عمل و رفتار است، گاهی از جنس اعمال عبادی و بالاتر از همه از جنس برترین جهادهای امت رسول گرامی اسلام است. آنچه که مقبول و پذیرفته به نظر می رسد، این است که انتظار به هیچ وجه زندگی در فردا نیست، بلکه زندگی در اکنون است. اگر انتظار افضل اعمال است، اگر خود انتظار «الفرج من أعظم الفرج» است، حکایت از این می کند که به هیچ وجه توصیه برای آمادگی برای حضور در فردا نیست، بلکه برای آمادگی در اکنون و زندگی با شرایط اکنون است. یعنی من بر این باور هستم که یک منتظر رفتارش را جهت دهی می کند برای اینکه اگر فردایی ظهور اتفاق افتاد، همخوان و هماهنگ با آن جامعه باشد. اساساً ما تا امروز تجربه کردیم که همه منتظرین به وصال و حکومت نرسیدند، بنابراین دستورالعمل مربوط به همان زمان و شرایط آن زمان است. اگر بخواهم خیلی صریح عرض کنم، یعنی آوردن یک مدل با محدودیت ها و شرایط عصر غیبت در دوران عصر غیبت. یعنی اینکه هر کسی می تواند منهای حضور در محضر آخرین حجت الهی، انتظار را همان ظهور خود بداند. یعنی در عصر غیبت با متعهد بودن به مسئولیت ها و وظایف دوران غیبت، عصر ظهوری را تجربه کند.

انتظار در فراز و فرود تاریخ شیعه نقش بسیار اساسی داشته است و تحولات اجتماعی بزرگی را پشتیبانی کرده است که در تاریخ بشریت مانند نداشته است. بدون مبالغه عرض می کنم بسیاری از تحولات اجتماعی که منشا خیرات و برکات برای بشریت شده است، در واقع وابسته به اعتقاد و باور به انتظار و عمل به انتظار است. نمونه روشنی که در نگاه همگان است، پدیده و اتفاق انقلاب اسلامی ایران است که در واپسین سال های قرن ۲۰ میلادی و آغازین سال های قرن ۲۱ یک اتفاق بسیار بزرگ و بی بدیلی را رقم زد. سال ها و ده ها سال نیاز است تا عظمت و بزرگی این انقلاب عظیم در نگاه ها تبیین شود. بی شک انقلاب اسلامی رخدادی است که در جهان مستکبرپسند و جهانی که همه اراده های انسانی تحت یک استکبار جهانی جمع می شده است، گروهی با تفکر مبتنی بر آموزه های مکتب اهل بیت چنین اتفاقی را رقم بزنند. بررسی ها حکایت از این می کند که عنصر انتظار در بحث ایجاد دوام و استمرار این پدیده الهی نقش بسیار مهمی داشته است. کسی تردید

پس از قرآن کریم، به فرمایشات معصومین، پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع) مستند است. یعنی از ما توقع است که ما بیانات نورانی معصومین(ع) را روزآمد و تحلیل کنیم و تبیین مناسب شرایط زمانه داشته باشیم.

مبانی روایی نظریه انتظار در اندیشه مقام معظم رهبری

وقتی به بحث مبانی انتظار در فرمایشات ایشان نگاه می‌کنیم، می‌بینیم که عناصر و مبانی این نظریه تماماً به صورت مستقیم یا غیرمستقیم ملهم از فرمایشات معصومین(ع) است. من این نکته را عرض کنم که اسم نقد را مناسب نمی‌دانم، اگر دوستان نکات تکمیلی دارند، مطرح کنند. با توجه به اینکه عرصه‌ها و گستره‌های متفاوتی در بحث مبانی وجود دارد، مانند دین‌شناسی، هستی‌شناسی، غایت‌شناسی، معرفت‌شناسی و مانند اینها، ترجیح دادم که تمرکز بحث مبانی روایی با توجه به گستره وسیع این بحث، بر اساس معنای لغوی مبانی باشد تا معنای اصطلاحی امروزین. ممکن است این خرده‌گیری شود که شما در کدام یک از فضاهای مبانی مصطلح امروزی می‌خواهید این فرمایشات را به بیانات معصومین(ع) مستند کنید، من ترجیح دادم که مبانی را به همان معنای پایه‌ها و اساس و بنیان‌هایی که می‌توان برای یک دیدگاه یا یک مجموعه و منظومه بیانات و سخنرانی‌ها مطرح کرد را بیاورم. لذا من خیلی دنبال اصطلاحات امروزین و تحلیل‌های این چنینی نبودم، کما اینکه بعضی از دوستان فرمودند مقداری ساختار علمی بر اساس خوانش امروزی هماهنگی کاملی ندارد. من توجهم این است که می‌خواهیم ببینیم که فرمایشات ایشان در بحث مبانی این نظریه به کدامیک از روایات و نگاه‌های معصومین(ع) پیوند پیدا می‌کند و اشاره‌ای به آن‌ها داشته باشیم، ضمن این که این کار هنوز کامل نشده و من ترجیح می‌دهم نظرات دوستان را ضمیمه این کار کنم و انشاءالله کار را با قوت بیشتری تقدیم کنم. آنچه که در فرمایشات ایشان است و می‌شود به عنوان بنیان به معنای پایه و اساس مطرح کرد، همان سه موردی است که جناب آقای دکتر شاه‌رخی هم به آن اشاره فرمودند. یکی از مبانی، قانع‌بودن از وضع موجود است. ما در بسیاری از آموزه‌های دینی، اعم از قرآنی و روایی توصیه شده ایم که از آنجایی که هستید، حرکت به جلو داشته باشید. این مطلب با مصادیق مختلفی که تحت عنوان رشد و تکامل و کمال‌گرایی انسان مطرح شده و همواره انسان‌ها توصیه شده‌اند تا حرکت کنند. هیچ کجا توصیه به سکون و فرارگرفتن و آرام‌گرفتن نداریم، همه جا توصیه به حرکت و عمل و عمل شاق است. وقتی سخن از جهاد گفته می‌شود که: «إن الجهاد بابٌ من أبواب الجنة»^۲ یعنی جهاد، دری است که برای انسان‌های تلاشگر آن هم تلاش با مشخصه‌های خاص باز می‌شود. من معتقد هستم عموم آموزه‌های دینی، فارغ از بحث مهدویت، انسان‌ها را به حرکت توصیه کرده است که در جایی که قرار گرفتند، نمانند و حرکت کنند، مشخصاً هم این حرکت تعریف خاص و ویژگی‌های خاص خودش را دارد که حرکت الی الله است. اگر این را به عنوان بنیان اول به معنای زیرساخت و پایه و اساس بگیریم که در فرمایشات آقا هم فراوان مطرح شده است، بنیان دوم و پایه دوم و گام دوم این است که من برای حرکت از وضع موجود به کجا

باید حرکت کنم؟ لذا ترسیم و تبیین وضع مطلوب بسیار حائز اهمیت است. متأسفانه ما در این گستره دوم فوق‌العاده کم‌کاری داریم. من خودم معترف هستم همه کسانی که متولی این امر هستند، در تبیین دقیق و روشن حکومت جهانی حضرت مهدی(ع) سنگ تمام نگذاشتند. دیدگاه‌های متفاوت و متنوع و مختلفی که امروزه در این زمینه مطرح است، گویای این است که ظرفیت‌های تحلیل متناسب با فهم افراد امروزین در این بحث است. مباحث سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، اعتقادی همه و همه نیازمند یک تحلیل روزآمد متناسب فهم مخاطب امروز است. یعنی زمانی که ما بتوانیم کاملاً مقصدمان را خوب ترسیم کنیم، می‌توانیم از مبدأ به مقصد حرکت کنیم، اما اگر مقصد ناشناخته باشد، بی‌گمان در راه دچار کج راه‌ها خواهیم شد و ممکن است به مقصد نرسیم. بنابراین بنیان دومی که خیلی به آن تاکید شده است، این است که یک ترسیم دقیق، روشن و قابل قبولی از جامعه آرمانی و جامعه صالحان را داشته باشیم و من نمونه فرمایشات ایشان را مطرح کردم. مبانی سوم که باز هم مبانی قرآنی و روایی و حتی عقلانی فراوانی می‌توان برای آن یاد کرد، حرکت از وضع موجود برای وصول و رسیدن و فرارگرفتن در وضع مطلوب است. به نظر می‌رسد این عنصر در مقوله انتظار، یک مبانی اساسی است. اگر کسی از وضع موجود راضی نباشد، قانع به وضع موجود نباشد، وضع مطلوب را هم ترسیم کند، اما حرکتی در او اتفاق نیفتد، به نظر می‌رسد اساساً انتظاری در او شکل نگرفته است. یعنی انتظار وابسته به این است که شما نگران وضع موجود باشید، ترسیم وضع مطلوب را داشته باشید و حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب را شروع کنید. به نظر می‌رسد آنچه که تحت عنوان «افضل جهاد امتی» و مانند آن، از آن یاد شده است، این بخش را بیشتر از دو بخش دیگر مورد توجه قرار داده است. من این سه عرصه را تحت عنوان مبنا به معنای پایه و اساس گرفتم، و در فرمایشات ایشان به فراوانی یافت می‌شود؛ مخصوصاً سومین مرحله و سومین گامی که برای این مسیر برداشته می‌شود. عمدتاً روایات هم ضمن تاکید بر دو گستره مذکور، اهتمامشان بر حرکت از وضع موجود و همان وضعی که قانع‌کننده نیست، برای رسیدن به وضع مطلوب است. البته این مطلب به بحث‌های متنوع و متفاوتی پیوند پیدا می‌کند، از جمله بحث زمینه‌سازی ظهور. دیدگاه‌هایی در این زمینه وجود دارد که برخی دیدگاه‌ها در برخی از بیان‌ها و خوانش‌ها متفاوت از یکدیگر است و من وارد آن عرصه نمی‌شوم.

نهایت سخنی که می‌توان گفت این است که سه بنیان قانع‌نبودن از وضع موجود، ترسیم و تدوین و خوانش وضع مطلوب، حرکت از وضع موجود برای رسیدن به وضع مطلوب، بنیان‌هایی هستند که کاملاً با توجه به فرمایشات معصومین(ع) قابل تبیین، تحلیل و ارائه هستند و من معتقد هستم که در آینده‌ای نه چندان دور، جهانیان با این نحوه قرائت از فرمایشات معصومین در رابطه با آینده جهان به حول و قوه الهی، زمینه‌های آن اتفاق بزرگ را رقم خواهند زد.

نظام‌سازی (نظام اسلامی) در جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله خامنه ای مد ظله

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین نجف علی غلامی

ناقدین: حجت الاسلام و المسلمین سیدکاظم سیدباقری و آقای رضا عیسی نیا

دبیر علمی: آقای همت بدرآبادی

نظام‌سازی داشتند، بسیار حائز اهمیت است. آقای دکتر غلامی در مقاله‌ای که نوشتند، بر اساس تکیه بر دیدگاه و اندیشه‌های مقام معظم رهبری، بحث نظام‌سازی را مطرح کردند.

به صورت مختصر توضیح داده می‌شود که نظام‌سازی چیست و محورها و سطوح نظام‌سازی چیست تا مقدمه‌ای بر شروع بحث باشد. نظام‌سازی، طراحی و ایجاد مجموعه‌ای از زیرساخت‌ها، سازوکارها، روندها، ساختارها و نهادهایی است که حرکت بر مبنای اصول را برای تحقق آن آرمان‌ها شکل می‌دهد. وقتی این مبنای برای نظام‌سازی تعریف شد، سه محور کلی می‌توان برای آن در نظر گرفت؛ تولید نرم‌افزاری نظری این حرکت، نهادسازی و کادرسازی، که هر کدام اینها به تناسب خودشان می‌توانند برای رسیدن به بحث نظام‌سازی مطلوب کمک کنند. نظام‌سازی در نظریه‌های مختلف دارای سه سطح است:

۱. سطح عالی: طراحی نظام حکومتی، ارکان حکومت، ساختارهای کلان مدیریت جامعه؛
۲. سطح میانی: طراحی و ایجاد نهادها و سیستم‌های کلان در عرصه‌های اقتصاد، آموزش، فرهنگ، رسانه، امنیت، سلامت و مدیریت؛

در نظریه‌ای که مقام معظم رهبری دارند؛ پنج مرحله را برای رسیدن به تمدن‌سازی مطرح کرده‌اند.

یکی از محورهای مهم، بحث نظام‌سازی و دولت‌سازی است. هر کدام از نظام‌های گوناگونی که در جهان شکل گرفته است، مبتنی بر نظریه‌های مختلفی بوده است. مثلاً نظام‌های لیبرالیستی و سوسیالیستی و نظام‌های مختلفی که در عالم شکل گرفته، هر کدام مبتنی بر مولفه‌هایی بوده است که باعث شده که آن نظریه و آن نظام بر اساس آن شکل بگیرد. با پیروزی انقلاب اسلامی و شجره طیبه‌ای که انقلاب اسلامی در جمهوری اسلامی ایجاد کرد، بحث نظام‌سازی مبتنی بر نظام‌سازی صحیح مطرح شد. چون اتفاقی که در غرب افتاد، به دلیل خاستگاه بشری نتوانست موفق باشد و عدالت را به نحو صحیحی اجرا کند و مشکلات عدیده‌ای که جهان با آن مواجه بود، منجر به این شد که نظریه‌های رقیبی شکل بگیرد. شاید انقلاب اسلامی یکی از آن نظریاتی بود که مدعی است که بر مبنای آموزه‌های اهل بیت (ع) و نیز نظریه انتظار در عصر غیبت می‌تواند مولفه‌ای باشد که جهان را از این سردرگمی و مشکلات رهایی ببخشد. در این میان نظرات مقام معظم رهبری به عنوان رهبری عمل‌گرا و رهبری که توجه ویژه به بحث

۳. سطح پایین تر: طراحی خرد سیستم‌ها از قبیل نظام بانکداری، سیستم پولی، نظام کار، تولید و توزیع و تجارت و بحث اقتصاد. تکیه‌گاهی که شاید در بحث‌های ما وجود دارد و برای اینکه هر کدام از این محورها و سطوح بخواهد تحقق پیدا کند، باید براساس تکیه بر آموزه‌های اسلامی شکل بگیرد. بحث جناب آقای غلامی در مورد نظام‌سازی در جامعه منتظران دیدگاه مقام معظم رهبری می‌تواند مقدمه‌ای بر تولید نظریه‌پردازی در زمینه نظام‌سازی در عصر غیبت و جامعه منتظر با تکیه بر اندیشه‌های فردی باشد که یک نگاه عمل‌گرا دارد و خودش هم در صحنه عمل این دغدغه را داشته و مدیریت کلان جامعه را عهده‌دار بوده است.

ضرورت بحث از نظام‌سازی در جامعه منتظر

در این چند سال اخیر مبحث نظام‌سازی در مباحث حوزه شاهد رشد قابل توجهی است و مراکز مختلف به این مبحث می‌پردازند و ظرفیت پرداختن به این بحث هم وجود دارد. اولین بحثی که مطرح است، این است که در این زمان چرا باید به این مساله بپردازیم؟ به این مساله اشاره شده که در دوره معاصر با پدیده مدرنیته و نظام مدرنیسم در سطح عالم مواجه هستیم که همه شئون زندگی بشر در ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، آموزشی را تحت تاثیر قرار داده است. چیزی که مهم است، این است که مدرنیته با نظامات وارد شده است و در حقیقت دلیل موفقیت و تاثیرگذاری آن همین است که همه چیز را در قالب نظام ارائه داده است. طبیعی است اگر بخواهیم در مقابل این نظریه و گفتمان حرفی برای گفتن داشته باشیم، ما هم باید حرف‌های خود را نظام مند و مباحث را به صورت یک نظام ارائه دهیم. مقام معظم رهبری یک فیلسوف سیاسی و یک اندیشمند عمل‌گرا و فقیه حاکم است که طبیعتاً سابقه مبارزاتی و مدیریتی کلان نظام اسلامی از ایشان یک اندیشمند به تمام معنا، واقع‌گرا و تحلیل‌گرا ارائه داده است. مقام معظم رهبری در بحث جامعه منتظر و نظام‌سازی مباحثی دارند. اولاً تعریف ایشان از انتظار چیست؟ ایشان می‌فرمایند که انتظار، رکود و سکون نیست. کتاب «انسان ۲۵۰ ساله» ایشان کتاب بسیار جامعی است؛ کلیه زمانه ائمه را از پیامبر تا حضرت ولی عصر (ع) به عنوان یک انسان تحلیل کردند، یعنی یک نفر و هر کدام در زمان خودشان هستند. در آن کتاب ایشان می‌فرماید: «انتظار فرج را افضل اعمال دانسته‌اند، معلوم می‌شود که انتظار یک عمل است، نه دست روی دست بگذاریم. یک آماده‌سازی است در همه زمینه‌ها. ایشان در بحث نظام‌سازی می‌فرمایند: «کار اصلی علمای جهان اسلام، نظام‌سازی است». اصلاً دیدگاه، بین‌المللی است، بحث داخلی هم نیست. و «نتیجه نظام‌سازی، رد الگوهای لائیک، لیبرالیسم غربی، ناسیونالیسم افراطی و گرایش‌های چپ مارکسیستی است». یعنی همین بحث که گفتیم در رقابت با نظام مدرنیته. بحثی که ایشان در بحث جامعه منتظر و بحث انتظار دارند، این است که مساله انتظار را هم تراز نبوت تلقی می‌کنند. ایشان کار انبیای الهی را تاسیس یک جامعه مبتنی بر جهان‌بینی توحیدی می‌داند. بنابراین همان‌طور که وظیفه انبیا تاسیس یک نظام توحیدی است، جامعه منتظر هم به تعبیر ایشان «مبشر همان اهداف است». لذا ما یک وجه اشتراکی بین جامعه انتظار و منتظر و جامعه نبوی و انبیا می‌بینیم. تعبیر ایشان در کتاب «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن»

این است: «انبیا در برابرین پرسش که چگونه می‌توان انسان را ساخت، تنها یک پاسخ دارند، محیط سالم. باید در منگنه یک نظام، انسان‌ها به شکل دلخواه ساخته شوند و بس». یعنی اگر ما بخواهیم یک جامعه دینی داشته باشیم، باید مبتنی بر یک نظام باشد. بنابراین موضوع نظام‌سازی در مباحث مقام معظم رهبری بسیار تاکید شده است. با توجه به این که این بحث گسترده است و مباحث مختلفی را شامل می‌شود، در این مقاله سعی کردیم بیشتر به مباحث مقدماتی و پیش‌زمینه تحقق نظام در جامعه منتظران منظر مقام معظم رهبری بپردازیم.

بایستگی عنصر قدرت در تحقق نظام‌سازی براساس بیانات مقام معظم

رهبری

حضرت آقا پیش‌فرض‌هایی را برای این نظام در نظر می‌گیرند. ما اگر بخواهیم در جامعه منتظر نظامی را ایجاد کنیم، پیش‌فرض‌ها چیست؟ ایشان در سخنرانی تاریخ ۱۳۹۵/۲/۶ چهار مولفه را بیان می‌کنند:

۱. توجه به آرمان‌ها و واقعیت‌ها؛

۲. مشخص کردن مرزبندی و تمایزات نظام مبتنی بر دین با نظام‌های دیگر

مکاتب؛

۳. کاربردی بودن و برخورداری از قوت و مقاومت علمی؛

۴. گفتمان‌سازی در مسیر تحقق نظام الگویی جدید.

بنده براساس این مولفه‌ها، چهار پیش‌فرض برای تحقق نظام در جامعه منتظر در نظر گرفتیم. اولین و مهمترین مساله برای تحقق یک نظام، عنصر قدرت است. اگر قدرت نباشد، اصولاً نظامی محقق نخواهد شد. دین، اگر بخواهد در جامعه حضور پیدا کند، مبتنی بر وجود قدرت است و باید قدرت داشته باشد. بعضی اشکال می‌کنند که دین، قدسی است و قدرت، زمینی است. باید گفت درست است که دین قدسی است، ولی وقتی به زمین بیاید، قواعد زمینی در آن اجرا می‌شود. دین، آسمانی است اما در زمین است و وقتی زمینی شد، قواعد زمینی است. یکی از قواعد زمینی، قدرت است؛ بنابراین هیچ تناقضی ندارد. ما باید پیامبر را هم در این فضا تحلیل کنیم. این حدیث معروف که فرمودند: «إِنِّي بُعِثْتُ لَأَتَمَّ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ» از پیامبر است، اما آیا واقعا پیامبر دنبال قدرت نبود؟ پیامبر (ص) از روز اول که از غار حرا پایین آمد و رسالت را شروع کرد، به دنبال قدرت بود. پیامبر یک پیامبر عمل‌گرا و واقع‌گراست و اصلاً می‌خواهد قدرت را ایجاد کند و به دست آورد. در بحث انذار عشیره الاقرین پیامبر به دنبال استخدام قدرت عشیره خودش برای اسلام بود. در بحث توافق اوس و خزرج به دنبال استخدام قدرت انصار در خدمت اسلام است. در امضای صلح حدیبیه پیامبر اکرم به دنبال دیکته کردن قدرت اسلام بود. ما می‌بینیم که بعد از صلح حدیبیه قبایل مختلف با پیامبر عهد و پیمان می‌بندند، چون قریش، پیامبر را به عنوان یک قدرت قبول کرد و همین باعث شد فتح مبین که قرآن بیان می‌کند، ایجاد شود. یا می‌بینیم امت‌سازی که پیامبر از انصار و مهاجرین انجام داد، همه در مسیر قدرت است. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «وقتی می‌گوییم پیغمبر می‌خواست یک جامعه الهی و توحیدی به سبک خودش به وجود بیاورد. اولین معنایش این است که قدرت را در آن جامعه پیغمبر

جایگاه نظام سازی مبتنی بر تحقق امتداد اجتماعی براساس بیانات مقام معظم رهبری

سومین پیش فرض، نظام سازی مبتنی بر تحقق امتداد اجتماعی است. اگر بخواهیم نظامی ارائه دهیم، در خانمی توانیم با خودمان صحبت کنیم. این نظام باید اثر اجتماعی داشته باشد و مشکلات را حل کند. یعنی باید به داخل جامعه برود و مشکل جامعه را حل کند. نظام فقهی ما مبتنی بر فقه فردی است. اما امروز خیلی از مسایل، نظامات شده است، مثل نظام پولی و بانکی و نظام های مختلف. بنابراین سومین پیش فرض این است که این نظام دارای امتداد اجتماعی باشد. مثل بحث بهداشت. اگر ما بهداشت را از نگاه فردی ارائه دهیم، مثلاً احکام طهارات، طهارات ثلاثه، مطهرات و نجاست، آیا این مشکل را حل می کند؟ قطعاً حل نمی کند. مساله بهداشت و مساله سلامت جامعه نیاز به یک نظام دارد و لذا فقه در عرصه نظام سازی باید این مساله را مطرح کند. مثال معروفی است که می گویند در نجف بیشترین کتاب در مورد طهارات نوشته شده و کثیف ترین شهر هم هست. یعنی کار علمی فقهی فردی انجام شده است، اما اثری روی شهر نداشته است. بنابراین فقه ما باید مبتنی بر تأثیرات اجتماعی باشد. عزیزان مستحضرهستید که در نظام سازی دو بحث مطرح می کنند؛ یک مکلف فردی و دیگری مکلف اجتماعی. یعنی ما در تقسیم مکلفین باید یک نگاه جدید داشته باشیم. ما یک سری مکلفین اجتماعی داریم که باید در قالب نظام مطرح شوند. مقام معظم رهبری در این زمینه هم بحث دارند و می فرمایند: «شیعه، اگر بخواهد واقع بینانه نظر دهد، باید اطلاعات فراوانی داشته باشد و فقه شیعه باید در زمینه روابط خارجی، تعلیم و تربیت، سیاست زراعی، صنعتی، نظامی و سایر ابواب زندگی پاسخگو باشد».

لزوم داشتن نگاه جدید به منابع استنباط در تحقق نظام سازی براساس بیانات مقام معظم رهبری

چهارمین پیش فرض نگاه جدید به منابع استنباط در نظام سازی است. کاملاً مشخص است که اگر بخواهیم یک نظام جدید بسازیم، باید با نگاه جدید به دنبال منابع رفت. منابع، همان منابع است، اما تحلیل ما تحلیل جدیدی است. مسایلی باید وارد شود، تأثیر زمان و مکان، بحث مصلحت از منظر جدید، عقل حکومتی در این زمینه مهم است. حضرت آقا در نماز جمعه سال ۱۳۶۷ می فرمایند: «تأثیر زمان و مکان، ابواب جدیدی را باز خواهد کرد و مشکلات جامعه بر مبنای تفکر اسلامی با شیوه فقهت حل خواهد شد». نکته ای که در مورد مقام معظم رهبری مشهود است، این است که چندین سال پیش در پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه در محضر آقای دکتر مهاجرنیا بحث اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری را پیگیری می کردیم و ابعاد مختلف را فیش برداری کردیم. در پژوهشگاه حدود ۷۰ جلد کتاب به صورت مجلد موجود است. واقعا انسان به این نتیجه می رسد که این شخصیت یک فکر منسجم دارد. یعنی از سال ۱۳۴۲ که وارد عرصه مبارزه شده تا سال ۱۳۹۸ این توازن اندیشه وجود دارد. این طور نیست که بگوییم تلاطم داشته است. چون ما می بینیم که فردی سال گذشته یک حرفی زده و امسال یک حرف دیگر زده است. ولی واقعا آن نظام فکری که معظم له داشتند، از ابتدای مبارزات تا الان که سال ۱۳۹۸ است، آن توازن حفظ شده است.

می خواست در دست بگیرد و همین نکته خصوصت ها را به سمت پیامبر سرازیر کرد». پس پیامبر (ص) با نگاه مثبت و متعالی به دنبال قدرت بود. در عصر انتظار هم این نیاز را داریم. مقام معظم رهبری می فرمایند: «انتظار چیست؟ انتظار، دست قاهر قدرتمند الهی ملکوتی است که باید بیاید و با کمک همین انسان ها سیطره ظلم را برکند. انسان ها را بنده واقعی خدا بکند. باید برای این کار آماده بود. تشکیل جمهوری اسلامی، یکی از مقدمات این حرکت عظیم تاریخی است». یعنی حضرت آقا می فرمایند امام آمد و دنبال قدرت بود و حکومت تشکیل داد. ایجاد جمهوری اسلامی مقدمه ای در جامعه منتظر برای تحقق آرمان ها است. پس اولین پیش فرض، قدرت است و ما باید قدرت داشته باشیم تا بتوانیم نظام ایجاد کنیم.

اهمیت نقد و رد نظام های موجود در تحقق نظام سازی براساس بیانات مقام معظم رهبری

دومین پیش فرض، نقد و رد نظام های موجود است. مقام معظم رهبری در قسمت دوم فرمودند: «مرزبندی نظام اسلامی با سایر مکاتب». طبیعتاً ما در این زمان با نظام های رقیب مواجه هستیم. یکی از مشکلات اساسی ما این است که نتوانستیم جامعه را اقتاع کنیم که این نظام موجود و مدرنیته هنوز به آن درجه آخر و سقوط نرسیده است. یعنی این نظریه و این رهیافت در جامعه شکل نگرفته است و اگر این نظریه و رهیافت شکل نگیرد، نمی توانیم نظام سازی هم داشته باشیم. چون می گویند نظام موجود هست. ما باید نظام موجود را به نقد بکشیم، کاری که پیغمبر کرد. پیامبر اولین کاری که کرد، نظام قبیلگی را در صدر اسلام به نقد کشید. پیامبر وقتی وارد اسلام و رسالت شد، با یک نظام پیچیده به نام نظام قبیلگی مواجه بود که مبتنی بر نسب، حسب و عصب بود. یعنی همه تابع بزرگ قبیله بودند و پیامبر این گفتمان را به چالش کشید. گفتمان سنگینی بود. ما می بینیم تعصباتی حول این گفتمان شکل گرفته بود؛ نزاع عدنانی و قطحانی در صدر اسلام، نزاع اوس و خزرج، همه مبتنی بر نظام قبیلگی بود. پیامبر می خواست این قبایل را دور هم جمع کند و نمی توانست. لذا باید این سیستم را به چالش می کشید و حضرت طی یک عملیات منحصربه فرد، نظام قبیلگی را به چالش کشید. نظام موجود را رد کرد و گفت این نظام به درد نمی خورد و نظام امت اسلامی را ایجاد کرد. یعنی پیغمبر نظام موجود را رد کرد و نظام جدید ایجاد کرد. لذا مقام معظم رهبری در این زمینه در سخنرانی ۱۳۹۴/۱۰/۸ می فرمایند: «امروز امید ما به علمای دین در سراسر دنیای اسلام است که غرب را قبله خودشان ندانند. این کار، شدنی است. دنیای اسلام ابزارهای زیادی دارد؛ جمعیت خوب، سرزمین خوب، منابع طبیعی، نیروهای با استعداد انسانی که می توانند آفرینش های هنرمندانه خودشان را در عرصه علم و سیاست و فناوری و عرصه های گوناگون اجتماعی ارائه دهند». واقعا نگاه عمیقی است. ما در تهران توفیق داریم که در درس حضرت آقا شرکت کنیم، واقعا این شخصیت، بدون هیچ تعصبی، یک نگاه عمیق دارند و در درس و بحث هم کاملاً فضا باز است. آقایان اشکال و سوال می کنند، بحث و انتقاد می کنند. این نشان می دهد که ایشان نگاه تحلیل مندانه دارد.

نظریه اختیاری بودن ظهور با رویکرد مثبت در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای رحمته علیه السلام

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین حسین الهی نژاد

ناقدین: حجت الاسلام آقایان محمدرضا ضمیری، عزیزالله حیدری و مهرداد صادق نیا

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین علی صدوقی

ایشان به عنوان ولی فقیه از جامعه منتظر دارند، چیست.

چالش‌ها و مسائل اصلی در بحث زمینه‌سازی ظهور

بحث در مورد نظریه اختیاری بودن ظهور با رویکرد مثبت در نگاه و اندیشه مقام معظم رهبری است. ابتدا باید گفت که چرا می‌گویم نظریه؟ در پاسخ گفته می‌شود: چون که لازم است جهت علمی و استدلالی شدن مباحث و مسائل مهدویت هر چه بیشتر آنها را با نگرش تحلیلی و قوانین علمی توجیه و بازشناسی شود تا کمتر دچار آسیب و شعاعزدگی شود. ما می‌خواهیم بر این اساس، مباحث مهدویت را بیشتر با نگاه علمی و با پایه‌های عقلی پیش ببریم که آسیب‌های مهدویت کمتر شود.

بطور کلی پیرامون مقوله ظهور، مسائل و مباحث مختلفی مطرح است که عمده‌ترین آنها سه بحث می‌باشد: ۱. شرایط ظهور، ۲. علائم ظهور ۳. زمینه‌های ظهور. محور این نشست عمدتاً متمرکز در حوزه مساله زمینه‌های ظهور است. زمینه‌سازی یعنی آمادگی و ترقب و یعنی خودسازی و جامعه‌سازی و یعنی معرفت‌شناسی و معرفت‌افزایی جهت رسیدن به ظهور چنانکه مقام معظم رهبری می‌فرماید: «ما آن وقتی می‌توانیم حقیقتاً منتظر به حساب بیاییم که زمینه را آماده کنیم. برای ظهور امام مهدی (ع) زمینه باید آماده شود و آن عبارت است از عمل کردن به احکام اسلامی و حاکمیت قرآن و اسلام». ایشان دقیقاً در اینجا معنا و مفهوم زمینه‌سازی را بیان کرده‌اند؛ اجرای احکام اسلامی، حاکمیت بخشیدن به قرآن در جامعه، حاکمیت بخشیدن به اسلام در جامعه. وقتی این کارها صورت گرفت، ۱. مقام معظم رهبری، در دیدار جمعی از ایثارگران و خانواده‌های شهدا ۲۹/۰۵/۱۳۷۶.

اگرچه اندیشه بزرگانی مثل مقام معظم رهبری توجه کنیم، اندیشه انتظار به معنای التزام عملی به تمامیت اسلام ناب محمدی (ص) است. امام حسن عسکری (ع) می‌فرماید دو خصلت وجود دارد که بالاتراز آن خصلتی نیست، یکی ایمان بالله و یکی هم این که ما نفعی را به برادران ایمانی خودمان برسانیم. ایمان بالله، ساختار فرهنگ و شخصیت درونی فرد را نشان می‌دهد. یک انسان منتظر باید حب به پروردگار داشته باشد و محبوب‌ترین فرد در نزد او، پروردگار باشد و به استناد بایدها و نبایدهایی که او تعیین می‌کند، زندگی خودش را انتظام بخشد و بدیهی است که وقتی این امر عینیت خارجی پیدا می‌کند که فرمایشات رسول خدا (ص) را جدی بگیرد، فرمایشات و سیره عملی اهل بیت را جدی بگیرد تا رضایت خداوند بالایی سراو باشد و برکات خوبی در مسیر زندگی برای او آشکار شود. دومین مساله این است که رابطه اجتماعی او باید یک رابطه نظام مند مبتنی بر احسان و برّ باشد. این رابطه باید بر اساس اخوت و برادری باشد. وقتی ما اخوت را در روابط اجتماعی شاخص گرفتیم، دلسوزی ما، هدفمند می‌شود. تعامل ما هدفمند می‌شود، جریان‌سازی ما در حوزه معاشرت اجتماعی هدفمند می‌شود و می‌توانیم فرهنگ انتظار را عملاً در جامعه عینیت خارجی ببخشیم. جلسه ما سیزدهمین گردهمایی در راستای همایش بین‌المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله) و براساس مقاله‌ای است که برادر بزرگوارمان جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر حسین الهی نژاد تقدیم فرمودند. هدف همایش این است که بدانیم ذهنیت و زاویه دید مقام معظم رهبری در مورد انتظار چیست، تعریف ایشان چیست و انتظاراتی که

و نیک است. نظریه دوم، نظریه وظیفه‌گرائی معطوف به ظهور است و نظریه مختار نیز بر همین نظریه استوار می‌باشد در این نظریه هدف از زمینه‌سازی تنها انجام وظیفه به صورت مطلق نیست بلکه انجام وظیفه با عطف به ظهور صورت گرفته و این انجام وظیفه مترتب بر نتیجه‌ای به نام تقدم بخشی در زمان ظهور است یعنی انجام کارهای صالح و نیک که به عنوان تمهیدات ظهور و زمینه‌سازی ظهور صورت می‌گیرد در رخداد ظهور تأثیرگذار بوده و زمان ظهور که متغیر می‌باشد با عمل صالح و رفتار صحیح که در قالب زمینه‌سازی و آمادگی مردم تبلور دارد تغییر می‌کند.

البته نظریه وظیفه‌گرای معطوف به ظهور با درویکرد منفی و مثبت قابل نشانه‌گذاری است در رویکرد مثبت کارهای خوب و صالح ملاک عمل بوده و تکلیف شرعی در خصوص زمینه‌سازی ظهور با محوریت عمل صالح انتظام پیدا می‌کند. ولی در رویکرد منفی کارهای منفی و عمل غیر شرعی نظیر ظلم و ستم ملاک عمل بوده و مساعدت در اشاعه و فراگیری آن وظیفه و تکلیف شرعی منتظران قلمداد می‌شود. از این نظریه برآیندی چون متفرع شدن امر مقدسی چون ظهور بر امر نامقدسی چون ظلم و ستم بدست می‌آید و نتیجه این برآیند نیز تداعی گر مقبولیت ایده «هدف توجیه‌گر وسیله» است، خواهد بود. از آنجایی که مقبولیت این ایده (هدف توجیه‌گر وسیله است) به جهت ناسازگاری با اصول قطعی و مسلم اسلامی مردود اعلان می‌شود پس مقبولیت تحقق امر مقدس به واسطه امر نامقدس نیز مورد خدشه قرار می‌گیرد در نتیجه نظریه وظیفه‌گرای معطوف به ظهور با رویکرد منفی به جهت ناسازگاری با داده‌های دینی غیر قابل قبول می‌باشد.

زمینه‌سازی تحقق پیدا کرده است. بی‌شک برای تبیین این نظریه (نظریه اختیاری بودن ظهور) و بحث از زمینه‌سازی ظهور، نیاز است تا یک سری سوال و پرسش‌هایی مطرح شود و در ذیل آن پرسش‌ها، پاسخ‌هایی که داده می‌شود، نظریه مورد بحث خودش را نشان دهد و تطابق این نظریه با بیانات مقام معظم رهبری مسجل و واضح می‌شود.

در مطلع بحث ابتدا لازم است به پرسش‌هایی که در خصوص دو مقوله «ظهور» و «زمینه‌سازی» و چگونگی رابطه میان آن دو وجود دارد پردازیم. مثلاً: ۱. آیا زمینه‌سازی با ظهور ارتباط دارد؟ ۲. آیا رابطه‌ای که میان زمینه‌سازی و ظهور برقرار است رابطه عام است؟ ۳. آیا اینکه میان آن دو رابطه خاص برقرار است؟ ۴. با فرض وجود رابطه خاص آیا این رابطه لزومی است یا غیر لزومی؟ ۵. با فرض وجود رابطه لزومی آیا این رابطه لزومی منجر به نزدیکی ظهور می‌شود یا خیر؟ از تبیین و تحلیل این پرسش‌ها و از پاسخگویی به آنها دو نظریه «وظیفه‌گرائی مطلق» و «وظیفه‌گرائی معطوف به ظهور» بروز و ظهور پیدا می‌کند. بر اساس نظریه وظیفه‌گرائی مطلق پاسخ به دو پرسش اول مثبت و به سه پرسش اخیر منفی است یعنی اولاً؛ میان زمینه‌سازی و ظهور رابطه وجود دارد. ثانیاً؛ رابطه میان زمینه‌سازی و ظهور رابطه عام است نه خاص ثالثاً؛ هیچ ملازمه‌ای میان زمینه‌سازی با ظهور مطرح نیست. رابعاً؛ به جهت ثابت بودن زمان ظهور عوامل بشری به عنوان زمینه‌ساز نمی‌تواند در زمان ظهور از نظر تقدم و تأخر نقش ایفا نماید. اما بر اساس نظریه دوم یعنی نظریه «وظیفه‌گرائی معطوف به ظهور» پاسخی که به پرسش پنجگانه داده می‌شود خلاف پاسخی است که بر مبنای نظریه اول داده شد زیرا بر اساس این نظریه؛ ۱. میان زمینه‌سازی و ظهور ارتباط وجود دارد. ۲. ارتباط میان زمینه‌سازی و ظهور ارتباط خاص است ۳. ارتباط میان زمینه‌سازی و ظهور ارتباط لزومی است. ۴. ظهور در رخدادش زمان ثابتی ندارد یعنی زمان ظهور متغیر می‌باشد. ۵. پس زمینه‌سازی و عدم آن در تقدم و تأخر بخشی ظهور نقش دارد. بعد از طرح پرسش‌های مزبور و طرح دو نظریه متفاوت در این راستا که یکی به ارتباط خاص و دیگری به ارتباط عام نظر داد، با مذاقه بیشتر به مفهوم شناسی و بیان چیستی دو نظریه روی آورده و با بیان تفاوت‌ها و تمایزات به شناخت بیشتر و بهتر آن اقدام می‌نمائیم.

بی‌شک بعد از اثبات طبیعی بودن فرآیند رخداد ظهور و اثبات امکان زمینه‌سازی ظهور، دو نظریه «وظیفه‌گرائی مطلق» و «وظیفه‌گرائی معطوف به ظهور» در میان مهدی‌باوران مطرح می‌شود در نظریه اول هدف تنها انجام وظیفه است آن هم به صورت مطلق. یعنی فعالیت‌ها و تلاش‌هایی که مردم در قالب زمینه‌سازی انجام می‌دهند همه با رویکرد مطلق نگرانی (نه با رویکرد خاص ظهور) صورت می‌گیرد به بیان دیگر صاحبان این نظریه، زمینه‌سازی را به صورت مطلق و با اعتقاد به اینکه هیچ‌گونه ارتباط خاصی با شکل‌گیری و رخداد ظهور ندارد تلقی کرده و انجام می‌دهند و در واقع هدف شان از انجام زمینه‌سازی خود زمینه‌سازی است یعنی زمینه‌سازی برای زمینه‌سازی نه زمینه‌سازی برای تأثیرگذاری در زمان ظهور. پس بطور کلی در نظریه وظیفه‌گرائی مطلق بر اساس گفتار: «انسان‌ها مأمور به وظیفه هستند نه مأمور به نتیجه» وظیفه اولیه منتظران تنها انجام کارهای صالح

بررسی شیوه‌ها و علل اوج گیری مهدی پژوهی و مهدی ستیزی در غرب و راه های مقابله با آن در پرتو دیدگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای عنه‌السلام

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین آقای زهیر دهقانی

ناقدین: حجت الاسلام والمسلمین محمد مهدی لطفی و دکتر سید رضی موسوی گیلانی

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین حسین علی جباری

ابعاد مطالعات مهدویت در غرب

در خصوص مطالعات مهدویت در غرب به نظر بنده دو حیطه باید به صورت مجزا مورد بررسی قرار گیرد؛ ۱. عرصه علمی و دانشگاهی، ۲. عرصه سیاسی و رسانه‌ای. دو عرصه مذکور از نظر ماهیت با هم متفاوت هستند چراکه آثار دانشگاهی با اینکه جزئی نگر هستند و در تیراژهای خیلی محدود تولید می‌شوند به صورت عمیق موضوعی را مورد بررسی قرار می‌دهند، ولی در محصولات رسانه‌ای غربی ما می‌بینیم با اینکه حضور مخاطبان وسیع است تیراژ کتاب‌ها و محصولات نیز بسیار بالاست چراکه هدف این آثار عموم مخاطبان در جامعه است. در هر صورت اگر بخواهیم فعالیت‌های به انجام رسیده در غرب به ویژه بعد از انقلاب را در دو محور بررسی کنیم، نیازمند این هستیم که گزارشی از فعالیت‌های انجام شده ارائه کنیم. در بررسی سیر تحول آراء دانشمندان غربی در مراکز تحقیقاتی، نظرات آنها به چهار دوره مختلف تقسیم می‌شود که دو دوره آن بعد از انقلاب و یک دوره بعد از انقلاب تا حدود سال ۲۰۰۰ و دیگری هم بعد از سال ۲۰۰۰ می‌باشد. نکته قابل توجه در بررسی تحقیقات مذکور این واقعیت را نشان می‌دهد که تعداد محققان غربی خصوصاً بعد از انقلاب سه برابر کل مجموع این

محققان در ۱۲۰ سال اخیر است، همچنین این آمار نشان می‌دهد که علاوه بر اینکه تعداد محققان زیاد شده حجم تولیدات انتشار یافته نیز گسترش پیدا کرده است.

مهمترین رویکرد مراکز تحقیقات غربی در حوزه فعالیت علمی

با توجه به توضیحات مذکور، من به چند مورد از مهمترین رویکرد کارهایی که در مراکز تحقیقات غربی در حوزه فعالیت علمی خصوصاً در ۴۰ سال اخیر بعد از انقلاب انجام شده به عرض می‌رسانم:

کمرنگ کردن باور مهدویت با ایجاد تردید و شبهه

اصالت دهی به نگاه خنثی شیعه در مباحث مهدویت. بعد از انقلاب اسلامی، عده‌ای در تقابل با تفکر شیعی، سعی کردند نگاه اصیل شیعه را نسبت به مسأله انتظار به صورت دیدگاهی خنثی و بی‌طرف نشان دهند؛ به عنوان نمونه کلین ترنر در رساله دکترای خویش که در مورد مسأله انتظار تدوین شده بود معتقد است موضوع انتظار و مهدویت در شیعه خصوصاً ایران برخلاف چیزی است که تبلیغ می‌کنند؛ در واقع انتظار از نظر این گروه به معنای کناره‌گیری از تحولات جامعه و نشستن به انتظار ظهور است. پررنگ کردن بعضی از جنبه‌ها و عدم توجه به بعضی از جنبه‌های مهم

بنابراین ایجاد یک قرارگاه ویژه برای پاسخگویی به این شبهات آنان لازم و ضروری است.

۳. رصد هوشمندانه آثاری که در این خصوص منتشر شده و نقد و بررسی آنها؛ البته برای این کار باید اطلاع رسانی دقیقی در این خصوص انجام شود چون بسیاری از محققان خصوصاً حوزویان از برخی از آثار مهمی که در این خصوص منتشر شده اطلاعی ندارند با اینکه سالیان زیادی است که این آثار تولید و منتشر شده است و بعضاً مخاطبان زیادی هم داشته اند.

۴. معرفی مبنای اصیل اسلام و مهدویت. همان طور که می دانید ما در عرصه بین الملل با مخاطبان زیادی روبرو هستیم که تشنه دریافت معارف اهل بیت (ع) هستند و لذا لازم است بدون توجه به فشارهای غرب علیه ایران نسبت به ارائه محتوای اصیل معارف اسلامی اقدام کنیم، همچنین وجود برخی از مشکلات (درونی و بیرونی) عاملی نباشد که در ارائه نسخه اصیل اسلام و مهدویت کوتاهی شود چراکه دشمن با تمام قدرت و توان در ستیز با اسلام و مهدویت است.

۵. مورد بعدی تمرکز روی موضوعاتی که بیشترین حجمه دشمن روی آن انجام می شود؛ به عنوان نمونه بعد از انقلاب اسلامی برخی از موضوعات مانند ارتباط بین مهدویت و سیاست به شدت تخریب شده یا مساله اسلام بدون روحانیت، بحث ولایت فقیه، اسلام منهای سیاست در نگاه غرب بسیار پررنگ مطرح شده که لازم است مورد توجه محققان اسلامی قرار گیرد. ۶. تغییر روش مقابله، بدین صورت که برخی مواقع لازم است از موضع انفعالی خارج شویم و از معارف اهل بیت (ع) دفاع کنیم. به عنوان نمونه در بسیاری از مباحث مانند حقوق زن، خانواده، آزادی و حتی مباحث مهدویت که در مباحث اسلام از نقاط برجسته و مهم بشمار می روند، لازم است به صورت قدرتمند و قوی وارد عرصه شده و از مباحث اصیل اسلام و مهدویت دفاع کنیم.

۷. لزوم شناخت دشمن و تدارک و مهیا شدن برای مقابله و دفاع در برابر مهدی ستیزان.

پس از شناخت و درک وجود دشمنان و معاندان در برابر مفهوم مهدویت و اسلام و آگاهی از فعالیتها و تلاشهای آنان در جهت تخریب فرهنگ مهدویت، آنچه از نظر عقل و دین اسلام لازم و حقیقی است؛ لزوم شناخت دشمن و تدارک و مهیا شدن برای مقابله و دفاع در برابر، آن است. بدین سان به منظور ایجاد آگاهی و بیداری در تمامی انسانها نسبت به نیاز به امام، نخست بایستی با استفاده از ابزارهای کارآمد، به تبیین ضرورت نیاز به امام و بی مانندی آن پرداخت، دوم آنکه نقد و بررسی جریان و نظامهای مدعی نجات بشریت، زمینه پذیرش حکومت طیبه مهدوی را بیشتر فراهم می آورد. ۸. ایجاد آگاهی و بیداری مسلمانان و شیعیان نسبت به حقیقت و ماهیت دشمنان اسلام و مهدی ستیزان.

پس از شناخت ماهیت دشمن و روشها و اهداف آن بایسته است با ارائه معارف مهدویت بدور از خرافه پرستی و بدعت گذاری، در اندیشه مسلمین و ارائه آن به زبان جهانی و روزآمد، مسلمانان و به ویژه شیعیان را نسبت به حقیقت و ماهیت چالش مهدویت آگاه ساخت.

مهدویت. به عنوان نمونه غربیها، در خصوص مدعیان مهدویت مانند سفیانی، دجال یا مهدی سودانی آثار زیادی تالیف کرده اند ولی در مورد بعضی از موضوعات خاص مانند وکلای اربعه کارهای زیادی انجام نشده است.

یعنی حجم توجه به بعضی از موضوعات خیلی زیاد بوده، ولی نسبت به بعضی از موضوعات نیز کم توجهی شده است. موضوع دیگری که اخیراً با آن مواجه هستیم، توجه و تمرکز زیاد به مهدی گرایی معاصر جهان شیعه و اهل سنت هست. به عنوان نمونه گروههای افراطی در میان اهل سنت که ما به عنوان گروه های تکفیری می شناسیم در خصوص موضوع مهدویت کارهای زیادی انجام داده اند و کتب متنوعی نیز در این زمینه منتشر کرده اند. اما غیر از رویکردهایی که بدان اشاره شد، نکات دیگری در این زمینه به چشم می خورد که عرض می کنم: نخست هزینه های زیادی که در این پژوهشها مورد استفاده قرار می گیرد که قابل تامل است. موضوع بعدی ورود نسل جوان به عرصه مهدویت است؛ به عنوان نمونه افرادی مانند: شان آنتونی، روی ویلوزنی، هیرن و... از افراد جوانی هستند که در این عرصه به فعالیت مشغول هستند.

علل و انگیزه تقابل غرب با جریان مهدی پژوهی

در خصوص علل و انگیزه تقابل غرب با جریان مهدی پژوهی، می توان به اوج اقبال و توجه روز افزون مردم به دین مبین اسلام را اشاره کرد. به عنوان مثال آمارهای قبل از سال ۲۰۰۰ در این خصوص حاکی از رشد اسلام خواهی در جهان است، خب این رشد و توجه به آرمانهای انقلاب و اسلام، غرب را به تکاپوی این مساله و می دارد که به شدت با آن مقابله کند که نمونه های عینی آن را در جریان ۱۱ سپتامبر و انفجار برج های دوقلو در آمریکا و سپس جریانات مهدی هراسی در غرب به وضوح مشاهده می کنیم. دومین موضوع به نظر من ترسیم یک الگوی پیشران و مطلوب برای آینده جهان است. این الگو و مدل مبتنی بر موضوعاتی همچون عدالت، رفع ظلم و نابرابری و مبارزه مستمر با اختلاف طبقاتی است. نکته بعدی تقابل جریان مهدویت با منافع استعماری غرب است، در این خصوص مکرراً مقام معظم رهبری در بیاناتشان تاکید داشتند که یکی از برنامه های مهم استعمار خصوصاً در شمال آفریقا، مبارزه با مهدویت است چراکه اعتقاد به مهدویت با منافع آنها در استثمار کشورهای آفریقایی در تضاد است. آخرین مساله برای تقابل با مهدی پژوهی، جلوگیری از اتحاد مسلمانان است چراکه تفکر مهدویت مهمترین عامل اشتراک و وحدت بین مسلمانان است و روحیه وحدت و همدلی را در آنان همواره زنده نگه می دارد.

روش های مقابله با هجوم غرب علیه مهدویت پژوهی

۱. پذیرش دشمنی و برنامه ریزی غرب؛ توجه به این نکته که همواره غرب در حال برنامه ریزی برای مبارزه با معارف اسلامی خصوصاً اندیشه و جریان مهدویت است، راهکارهای جدیدی را در تقابل با این تفکر غرب ارائه می کند. ۲. ایجاد یک قرارگاه ویژه به فرموده مقام معظم رهبری برای مبارزه با هجوم غرب علیه معارف مهدویت. همان طور که می دانید غرب و کشورهای غربی سالیان زیادی است که علیه معارف مهدوی در حال فعالیت هستند پس

ویژگی‌ها و شاخصه‌های علمی جامعه منتظر در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مدظله

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین محمدرضا ثقفی

ناقدین: حجج اسلام آقایان حسین الهی نژاد و امیر محسن عرفان

دبیر علمی: حجت الاسلام و المسلمین مجتبی خانی

نقش آموزه مهدویت در خلق چشم انداز تمدنی، سازماندهی نظام مدیریتی و شاخصه‌های بی بدیل.

بعد از اینکه این ضرورت را بیان کردیم، بحث سنجش شاخصه‌های علمی جامعه منتظر از منظر مقام معظم رهبری را مطرح کردیم. ایشان بارها فرمودند برای رسیدن به قله اصلی، پیشرفت علم مهمترین ابزار است و این تعبیر خیلی وقت‌ها در عبارات ایشان به کار رفته است که پیشرفت در علم، اساس پیشرفت‌های دیگر است و اگر بخواهیم به هر مسیری دست پیدا کنیم، باید از این طریق برویم. وصول به این قله بدون تبیین و سنجش شاخصه‌های علمی امکان ندارد. یعنی باید شاخص‌های علمی تبیین شود، با تعبیری که در شاخصه گفتیم که باید کیفیت‌ها و کمیت‌ها تبیین شود. شاخصه‌ها همان متغیرهایی هستند که برای ارزیابی شرایط و حساسیت و موقعیت‌ها به کار می‌آیند. حالا که این ضرورت معلوم شد، ما بر همین مبنا شاخصه‌های علمی جامعه منتظر را در سه بخش بررسی کردیم. این سه حیطه عبارتند از:

۱. محتوایی؛ مرجعیت علمی، نواندیشی و نوآوری

۲. ساختاری؛ آزاداندیشی، استقلال علمی

۳. رویکردی؛ اقتدار علمی، شجاعت علمی.

در هر کدام به دو موضوع پرداختیم. البته موضوعات زیاد بود و سعی کردیم با توجه به فیش‌هایی که از بیانات حضرت آقا دریافت کردیم، به موضوع اولویت بدهیم. همچنین به این مطلب توجه داشتیم که کدامیک از این موضوعات می‌تواند مرجعی برای موضوعات دیگر باشد. یعنی زیرمجموعه موضوعات دیگر باشد.

اولین نگاه در این بحث این است که ضرورت‌شناسی تبیین شاخصه‌های علمی جامعه منتظر از نگاه رهبرانقلاب را تبیین کنیم. یعنی اینکه حال که می‌خواهیم شاخصه‌های علمی را تبیین کنیم، چه ضرورتی دارد؟ واقعا چه نیازی است که ما این کار را انجام بدهیم؟ ما اینجا به سه مورد پرداختیم و موارد دیگر هم دارد، ولی مقاله گنجایش بیش از این را نداشت. البته مستحضر هستید که شاخصه‌های علمی مقداری ریزاست و دست نگارنده در این مساله بسته است. مثلا شخصی که شاخصه‌های سیاسی را کار می‌کند، خیلی دستش باز است ولی شاخصه‌های علمی، مقداری موضوعش ریزتر است. در ضرورت‌شناسی تبیین شاخصه‌های علمی ما به سه مورد پرداختیم که عبارتند از:

۱. نقش آموزه مهدویت در خلق چشم انداز تمدنی؛ برای حرکت در نهضت علمی، وقتی شاخصه‌ها را تبیین می‌کنیم، به سمت جامعه تمدنی پیش می‌رویم.

۲. باورداشت مهدویت در سازماندهی نظام مدیریتی کشور بسیار موثر است.

۳. شاخص‌های بی بدیل: یعنی یکی از مواردی که ضرورت تبیین شاخصه‌های علمی را تبیین می‌کند، این شاخصه‌های بی بدیل است. ما به چند نمونه از شاخصه‌های بی بدیل و خلاق اندیشه مهدوی از نظر رهبرانقلاب اشاره کردیم. یعنی چرا تبیین این مساله ضرورت دارد؟ چون شاخصه‌هایی که از نظر ایشان است، شاخصه‌های مهم است و متمایز از شاخصه‌های دیگران است. در این شاخصه‌ها به شاخصه‌های فرهنگی، علمی و اقتصادی و سیاسی پرداختیم. پس ما در ضرورت‌شناسی به سه موضوع پرداختیم. یکی

رویکرد معنوی به مساله انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه ای مدظله

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین حمیدرضا مظاهری سیف

ناقدین: حجت الاسلام آقایان محمد جواد رودگر و محمد عالم زاده نوری

دبیر علمی: حجت الاسلام و المسلمین مهدی فصیحی رامندی

شاخصه های انتظار براساس بیانات مقام معظم رهبری

مفهوم انتظار از مفاهیمی که رهبر معظم انقلاب روی آن تأمل زیادی دارند؛ و بارها انتظار را تعریف کرده اند که اصلاً انتظار به لحاظ لغوی و اصطلاحی چیست. به لحاظ لغوی عبارت ایشان ترقب و منتظر یک امر قطعی بودن است. انتظار یک امر ممکن نیست؛ بلکه انتظار یک امر قطعی است و در خصوص بحث مهدویت و موعودباوری، انتظار سه شاخص پیدا می کند:

۱. شاخص اول، این است که نوعی اعتراض هم در آن است. یعنی صرف انتظار و حالت تسلیم و نشستن نیست. اعتراضی در آن است، نه گفتن به وضع موجود در اندیشه انتظار وجود دارد و کسی که چنین انتظاری را تجربه می کند، نمی تواند سردر زندگی عادی خودش فرو کرده باشد. ایشان تأکید دارند که اندیشه انتظار زمانی با ویژگی اعتراض همراه است که انسان سرگرم زندگی روزمره خودش نباشد و دغدغه عمومی برای بشریت داشته باشد. شاید اگر انسان سرگرم زندگی خودش باشد، اعتراض ها و ناراضیاتی از وضع موجود، از حد نق زدن های عادی و معمولی و خنثی فراتر نمی رود، ولی وقتی که دغدغه اش از خودش گسترده می شود و برای جامعه بشری و بی عدالتی هایی که در جامعه هست، ظلم ها و مفاسدی که گسترش پیدا می کند، نگرانی پیدا می کند، این اعتراض، یک اعتراض زنده تر و فعال تر و

موضوع مهدویت از منظر مقام معظم رهبری یک مساله جدی و ریشه دار است. ایشان معتقدند که مهدویت، عصاره بعثت انبیاء (ع) است. تمام انبیاء (ع) در راستای این آرمان حرکت کردند و قدم برداشتند و لذا در همه ادیان و مذاهب این باور وجود دارد. نوعی اعتقاد به منجی که می آید و جهان را نجات می دهد، همه جا هست ولی این اندیشه در تفکر شیعی با سایر مذاهب دو تفاوت دارد:

الف - شیعه، مهدویت و انتظار منجی را به عنوان یک آرمان و آرزو نمی بیند؛ بلکه به طور دقیق نام و نشان و خانواده و اصل و نسب آن فردی که قرار است این نقش را در تاریخ بشریت ایفا کند، می شناسد و این امر، رنگ و روح دیگری را به اندیشه انتظار در تفکر شیعی می بخشد.

ب - شیعه معتقد است که او زنده است و در بین ما زندگی می کند. ایشان معتقدند معمولاً در سایر ادیان و مذاهب اگرچه باور به حضور منجی وجود دارد، ولیکن این ویژگی که او در قید حیات است و در بین ما زندگی می کند، حتی ما ممکن است با او مواجه شویم و او را شناسیم، این باور در بین ادیان و مذاهب دیگر چنین حیاتی ندارد.

در واقع مهدویت، اولین مفهوم کلیدی است که در این رابطه می توانیم از اندیشه ایشان استخراج کنیم.

اثرگذار است و واقعا اعتراض است، نه دلخوری و فضایی که ممکن است آدم راحت از کنارش بگذرد و به محض اینکه فرصتی پیدا کند، بسیار محافظه کارانه می‌خواهد از آن فرصت بهره ببرد. لذا ایشان روی اعتراض بحث می‌کنند، روی اینکه انسان منتظر باید یک درد عمومی داشته باشد و سرگرم زندگی شخصی و منافع شخصی خودش نباشد. اعتراض اینگونه شکل می‌گیرد.

۲. دومین ویژگی که ایشان برای مساله انتظار مطرح می‌کنند، این است که انتظار یک نوع آمادگی را در خودش دارد. گفتیم که انتظار نسبت به یک امر قطعی است، پس آمادگی تغییر را در فرد ایجاد می‌کند. این شخص آماده است که وضع موجود را به هم بریزد و یک وضع تازه‌ای را جایگزین آن کند. آمادگی برای تغییر از نشانه‌های بارز شخص منتظر است. زمانی که دست قاهر قدرتمند الهی از آستین امام زمان (عج)، بیرون بیاید، او با کمک همین انسان‌ها می‌تواند جهان را تغییر بدهد. آمادگی که فرد منتظر در اندیشه شیعی دارد، یک آمادگی برای تحول با اعتماد به حمایت و عنایت خداوند است. لذا او را به سوی میدان‌های مبارزه می‌راند و این باور همراه با این است که امام زمان با کمک انسان‌هایی که الان هستند و تحت بی‌عدالتی هستند، قرار است عدالت را برقرار سازد و پرچم توحید را برافرازد.

۳. سومین ویژگی اینکه یک بعد مردم‌سالارانه در انتظار است. آمادگی برای تغییر کد مهمی در اندیشه رهبری است که شاخص آمادگی را به شاخص سوم پیوند می‌زند. اگر قرار است آن منجی بیاید و خودش جهان را اصلاح کند، آمادگی ما خیلی لزومی ندارد و انتظار ما می‌تواند در حد یک اعتراض و نارضایتی از وضع موجود و دغدغه عمومی بشر باشد. ولی وقتی قرار است با کمک همین انسان‌ها اصلاح جهان صورت بگیرد، هم آمادگی ما ضرورت دارد و هم باید حرکت کنیم و دست به کار شویم و از طریق تحصیل آمادگی، زمینه‌های ظهور را فراهم سازیم.

انتظار این نیست که من منتظر باشم برای اینکه امام زمان (عج) بیاید و دنیا را اصلاح کند. شاخص مردم‌سالاری در انتظار این طور ایجاب می‌کند که حرکت‌ها در جامعه گسترش پیدا کند، روح انتظار در جوامع بشری دمیده شود و مردم برانگیخته شوند که علیه این بی‌عدالتی دست به کار شوند و اقدامی انجام بدهند. بنابراین به نظر می‌آید از نظرایشان انتظار این سه مولفه را باید داشته باشد: اعتراض، آمادگی برای تغییر و خصلت مردم‌سالارانه، که اگر فرد این را نداشته باشد، به این معناست که انتظار معطوف به جامعه نیست و نمی‌تواند حرکت به سوی جامعه منتظر را فراهم کند. اگر جامعه منتظر نباشد، ظرف ظهور فراهم نیست. انتظار شخصی یا گروهی فایده ندارد. انتظار باید به طوری گسترش یابد، که به یک ارزش جهان تبدیل شود. ظرف ظهور امام زمان (عج) جهان منتظر و پذیراست. جامعه شیعه در جهان اسلام اقلیتی است، چه برسد به مقیاس جهانی. اگر بخواهیم انتظار را در حد جامعه شیعه نگه داریم، انتظار را به رؤیایی دست نیافتنی تبدیل کرده‌ایم. اگر شما بلند شدید و آتشی که در جان خودت است، در دامن خلائق گذاشتی، آن زمان است که انتظار، انتظار واقعی است.

مبانی و شالوده‌های معنویت در اندیشه مهدوی مقام معظم رهبری

۱. مبنای انسان‌شناختی: انسان دارای استعداد روحی نامحدود است.

دارای قابلیت است که در رابطه با خدا شکوفا می‌شود و انسان نمی‌تواند این استعداد را از بین ببرد. می‌تواند به انحراف و تباهی بکشد، ولی از بین رفتنی نیست و به فطرت مربوط است. نتیجه این می‌شود که اگر انسان این قابلیت روحی را در رابطه با خدا شکوفا نکرد و این قابلیت و استعداد نامحدود روحی به امور دنیوی معطوف شد، به صورت سیری ناپذیری ظاهر می‌شود و از اینجاست که یک فرد هرچه که از دنیا به دست می‌آورد، راضی نمی‌شود؛ از اینجا به بعد بی‌عدالتی اتفاق می‌افتد.

هیچ حیوانی بی‌عدالت نیست؛ گوزن‌ها با هم ناعادلانه رفتار نمی‌کنند، حتی شیرو پلنگ هم با بقیه حیوانات ضعیف در جنگل ناعادلانه رفتار نمی‌کند. ولی این انسان است که جوامع را به نابودی می‌کشاند و فسادهای گسترده ایجاد می‌کند و اگر هزاران نفر را هم بکشد، ممکن است هنوز شمشیرش از خون‌های ریخته شده سیراب نشده باشد. این سیری ناپذیری و نامحدودطلبی ویژگی انسان است. استعداد نامحدود روحی اگر به خداوند ربط پیدا کند، در مسیر شکوفایی قرار گرفته و می‌توان اعتماد کرد که با وجود چنین آدمی جامعه عادلانه برقرار خواهد شد. اگر شکوفایی معنوی نباشد، عدالت هم نیست و این قابلیت سیری ناپذیری انسان‌ها، آنها را به سوی بی‌عدالتی و ظلم و تجاوز سوق می‌دهد.

۲. مبنای جامعه‌شناختی: جوامع از دو طبقه سلطه‌گر و سلطه‌پذیر، مستکبر و مستضعف تشکیل می‌شوند. رهبری از مفهوم نظام سلطه بسیار استفاده می‌کنند. در جامعه مهدوی، که معنویت در مسیر شکوفایی حرکت می‌کند، عدالت هم برقرار خواهد شد. چون استعداد روحی که منبع تمام بی‌عدالتی‌ها و حدشکنی‌هاست، در مسیر شکوفایی می‌رود.

جوامع بشری غالباً بستر پیدایش نظام سلطه بوده‌اند. این وضعیت دنیا و وضعیت تاریخ بشریت بوده است؛ غیر از برهه‌های کوتاهی که انبیا(ع) و ائمه(ع) توانستند حکومت را به دست گیرند. در جامعه مهدوی نظام سلطه فرومی‌ریزد. برای به هم ریختن چنین شالوده فاسد نظام سلطه، گروهی به نام مجاهدان باید به وجود بیایند؛ تا ساختار سلطه‌گر-سلطه‌پذیر را درهم بشکنند. مجاهدان منتظران واقعی هستند؛ یعنی به این نظام سلطه اعتراض دارند و آمادگی برای تغییر را در خودشان ایجاد می‌کنند و عنصر مردم‌سالاری را در انتظار خودشان وارد کردند. آنها نارضایتی از نظام سلطه را در جهان می‌پراکنند و مردم را برای «نه» گفتن به سلطه‌گران برمی‌انگیزند. یعنی یک جامعه به ظاهر آرام و امن ولی غیرعادلانه را تحمل نمی‌کنند. منظورم آرام و امن نسبت به وضعیت جهادی است، نه اینکه واقعا امنیت باشد. قطعا وقتی مجاهدان اعتراض و حرکت شان را شروع می‌کنند، از سلطه‌گران فشار و سرکوب و تهدید و ارباب‌آغاز می‌شود. در این شرایط صبر و مقاومت تنها عامل تعیین‌کننده نتیجه و به ثمر رسیدن انتظارهاست. مجاهدان، عنصر اصلی و کلید این تغییرات اجتماعی از وضعیت سلطه و ستم به وضعیت عدالت هستند، تغییراتی که با تکیه بر منبع معنویت و نقش آفرینی مجاهدان شکل خواهد گرفت.

۳. مبنای روان‌شناختی: این مبنا به ابعاد موضوع امید مربوط می‌شود. رهبری بحث‌های مفصلی در باب امید دارند. که فرصت پرداختن به آنها نیست.

مؤلفه های انسانی جامعه موعود در قرآن با تاکید بر اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای علیه السلام

ارائه کننده: دکتر معصومه بهرامی

ناقدین: حجت الاسلام و المسلمین محمدصادق یوسفی مقدم و دکتر فرج الله میرعرب

دبیر علمی: سرکار خانم مرضیه فلاحی

پیوست که عده ای مرتد از دین شوند. در قرآن در آیات متعددی بحث مهدویت مطرح شده است. بعضی اصل مهدویت و وعده الهی را دادند و بعضی خصوصیات یاران حضرت را بیان کرده است. در این آیه بیشتر به این مطلب توجه دارد که در یک برهه از زمان مسلمانان ارزش های اسلامی را فراموش می کنند و در چنین زمانی است که قوم جایگزین کار را به دست می گیرد. جمله حضرت آقا در این زمینه این است که مساله مهدویت در شمار چند مساله اساسی در چرخه و حلقه معارف عالیه دینی است، مثل مساله نبوت. اهمیت مساله مهدویت را در این حد باید دانست. چون آن چیزی که مهدویت، مبشر آن است، همان چیزی است که همه انبیاء (ع) و همه بعثت ها برای خاطر آن بوده است و آن هم ایجاد یک جامعه توحیدی، جهان توحیدی و براساس عدالت و با همه آن ظرفیت هایی که خداوند در وجود یک انسان قرار داده است.

مفهوم شناسی ارتداد در قرآن کریم و بیانات مقام معظم رهبری

ارتداد از نظر لفظی یعنی برگرداندن چیزی به ذات خود یا حالت خودش یا به قول معروف بازگشت از دین به کفر است. اما در این آیه به این معنا نیست و نکته دقیقش اینجاست. جالب است که مقام معظم رهبری دقیقاً به همین نکته اشاره می کنند: «در این آیه منظور از ارتداد، دوستی با دشمنان خداست» و اینکه شخص دچار نفاق شده باشد و به ظاهر مسلمان هم هست. مقام معظم رهبری می فرمایند: «ارتداد به طور مطلق همه جا به معنای برگشتن از

عنوان این مقاله مؤلفه های انسانی جامعه موعود در قرآن با تاکید بر بیانات حضرت آیت الله العظمی خامنه ای است. پیش از این در مورد آیه ارتداد در بحث مهدویت کار کرده بودم و وقتی بیانات حضرت آقا را مطالعه کردم، متوجه شدم که بیانات ایشان می تواند آیه را به روز کند. من مدرس تفسیر هستم و تفاسیر زیادی از شبر و جوامع و مجمع گرفته تا تفاسیر المیزان و تسنیم را تدریس کردم. کار مفسر این است که آیات قرآن را تفسیر می کند و رفع ابهام می کند؛ ولی کسی که قرآن تفکر و زندگی و حیات او شده است و همه افکار و اعمالش قرآنی است، مجسم کننده آیات است. یعنی می تواند آیات را در زمان حال به تصویر بکشد. من به شاگردانم می گویم قرآن یک موجود زنده است، حیات دارد. با قرآن حرف بزنید از قرآن هدایت بخواهید. جواب شما را می دهد. چون هفته بسیج است این را بگویم به نظرم امام راحل، پایه گذار بسیج نبودند؛ بلکه احیا کننده بسیج بودند. پایه گذار بسیج خود قرآن و تفکرات قرآن است. به عبارت دیگر، امام احیاگر آموزه های بسیجی در قرآن از جمله دشمن ستیزی و دشمن شناسی بودند.

زمینه تدوین و تولید این مقاله آیه ارتداد، آیه ۵۴ سوره مائده است: «یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه فسوف یاتی الله بقوم یحبهم و یحبونه اذله علی المومنین اعزه علی الکافرین یجاهدون فی سبیل الله و لا یخافون لومه لایم». آیه شریفه یکی از آیات مهم بحث مهدویت است که خبر می دهد در آینده چنین واقعه و رویداد اجتماعی در جامعه انسانی به وقوع خواهد

دیگر، میدان سیاست، میدان اقتصاد و دیگر میدان‌ها دنبال کنیم و حس عزت و کرامت انسانی و اسلامی را برای خودمان مغتنم بشماریم^۴. یعنی جهاد با نفس، جهاد اقتصادی، جهاد سیاسی، همه باعث کرامت و عزت انسان و جامعه انسانی و جامعه اسلامی در کل جهان خواهد شد.

بر اساس این آیه در دوره آخرالزمان یک دوره بازگشت از ارزش‌ها وجود خواهد داشت که روایت هم مفصل به آن پرداخته است. در آخرالزمان دو گروه در مقابل هم قرار می‌گیرند: عده‌ای که گرفتار فساد و فتنه شدند و وارد آفت‌های خاص آن شدند و در نقطه مقابل، گروهی هستند که در حوادث و آفات اجتماعی مقاومت و پایداری می‌کنند؛ پرچم دفاع از دین را به دوش می‌کشند و همه حرف‌ها و تهمت‌ها را به جان خودشان می‌خرند. چنین جامعه‌ای قطعاً تشکیل نشده و این وعده الهی هنوز محقق نشده است. در واقع در حکومت مهدوی برپایی چنین اجتماعی را قطعی خواهیم دانست. توجه و تعمق در آیات و روایات و در کنار هم قراردادن اینها راه احیای دین و ایجاد شوق دین‌داری و روح فداکاری در بین جامعه مسلمانان را نشان می‌دهد و از طرفی بیانات مقام معظم رهبری در این موارد، نشانگر اندیشه‌های ناب معظم‌له است که از آموزه‌های قرآنی سرچشمه می‌گیرد و روح قرآنی دارد. انس حقیقی ایشان با قرآن و تبلور اندیشه و سلوک قرآنی در وجود مبارک ایشان سبب شده که در بین مشکلات مسلمانان جهان و بیان راهکارهای مناسب بر اساس آموزه‌های قرآنی به موفقیت‌های چشمگیری دست یابند. حتی کسانی که شاید در برخی موارد با نظام و رهبری موافق نباشند، اذعان و اعتراف دارند و نمی‌توانند منکر چنین حقیقتی باشند. استفاده مناسب و مدبرانه ایشان از محتوای آیات الهی در مسیر هدایت جامعه در راستای درک ویژگی‌های دوران ظهور و آماده‌کردن جوانان برای این واقعه عظیم بسیار مؤثر بوده است. پذیرش و پیروی از این تفکر زمینه رشد و تعالی مؤمنان و مقدمات تشکیل جامعه موعود را فراهم می‌کند؛ به امید آن روز: اللهم عجل لولیک الفرج.

دین نیست. پشت کردن به دین نیست؛ معنایش این است که از راهی که در گذشته می‌رفت، برمی‌گردد^۱. «ارتداد، یعنی برگشتن، عقب‌گرد و خسران و از دست دادن دستاوردها»^۲. یعنی دقیقاً ارزش‌های اسلامی را فراموش کنیم. ویژگی‌های قوم جایگزین عبارتند از:

۱. محبت متقابل: بسیاری از مفسرین اشاره می‌کنند که این محبت اول از جانب خدا آغاز می‌شود، و بعد مومنین توفیق این عشق و محبت الهی را پیدا می‌کنند. در تفاسیر آمده است از مقدم داشتن این محبت فهمیده می‌شود که محبت در جایی ثابت و مستقر می‌شود که انسان‌ها آن زمینه را داشته باشند. مقام معظم رهبری می‌فرماید: «عشق و عاطفه جوشان، از خصوصیات اصلی جامعه اسلامی است. عشق به خدا، عشق خدا به مردم، یُحبهم و یُحِبُّونَهُ. محبت، عشق، محبت به همسر...» ایشان دامنه محبت را چقدر دقیق و به روز می‌بینند؛ این واقعاً جالب است. «پیامبر این خطوط را ترسیم کرد و جامعه را بر اساس این خطوط بنا نمود»^۳. یعنی اساس جامعه بر محبت است.

۲. فروتنی با مؤمنین و عزتمندی در مقابل کافرین: علامه می‌فرماید این جمله طبق نظر مفسرین کنایه از شدت تواضع در برابر مؤمنین است. آن تواضعی که حکایت از تعظیمی است که خداوند داشته است. عبارت اعزه علی الکافرین هم کنایه از این است که اولیای خدا خودشان را بزرگتر از آن می‌دانند که اعتنایی به عزت کاذب کفار کنند. جوانان‌های عزیز! این کشور مال شماست. این کشور متعلق به شماست. اقتدار و عزت نظام اسلامی و اسلام، اقتدار علمی یا سیاسی و اقتصادی مایه عزت و افتخار است. وقتی جوان این آیه قرآن را می‌خواند، متوجه باشد که اقتدار او را به کجا می‌رساند. قدرت و عزت و رحمت در چارچوب حفظ ارزش‌های اسلامی است. من بعد از عاشورا سر کلاس که رفتم، به بچه‌ها می‌گفتم، باید سجده شکر کنیم. زیرا اگر این رهبری و این تفکر نبود، واقعا نمی‌دانستیم چه به سر این ملت می‌آمد. ایشان راهکار هم می‌فرمایند و می‌گویند در چارچوب حفظ ارزش‌های اسلامی و قرآن است. یعنی اگر اقتدار را می‌خواهید، باید قرآنی زندگی کنید، سبک زندگی قرآنی داشته باشید.

۳. جهاد در راه خدا و هراس نداشتن از سرزنش ملامت‌گران: اینجا خیلی در قرآن مطلب زیاد است. نکته قابل توجه این است که علامه می‌فرمایند در میان همه فضایل این افراد، فقط جهاد در راه خدا نام برده شده است و این هم به خاطر این است که این مقام نیاز به ذکر این مطلب داشته است. مرحوم طبرسی می‌فرماید این گروه برای اعتلای کلمه خداوند و عزت دین جنگ می‌کنند و در مسیر اطاعت، از هیچ ملامتی نمی‌ترسند. هر کس هر چه می‌خواهد بگوید، امریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند. مقام معظم رهبری می‌فرماید: «ایمانمان را در دل‌های خود و در عمل خود تقویت کنیم. از خرد انسانی که هدیه بزرگ الهی به بشر است، استفاده کنیم، جهاد فی سبیل الله را چه در میدان‌های نبرد نظامی آن وقتی که لازم باشد، چه در میدان‌های

۱. بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا و ایثارگران استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۲

۲. بیانات در دیدار جمعی از پاسداران، ۱۳۷۳/۱۰/۱۵

۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۷۷/۲/۱۸

۴. بیانات در دیدار مسئولان نظام در روز عید مبعث، ۱۳۹۰/۴/۹

مفهوم و چیستی مهدویت با نگاهی به اندیشه مقام معظم رهبری مد ظله

ارائه کننده: حجت الاسلام و المسلمین محمدسعید اصفهانیان

ناقدین: حجت الاسلام آقایان علی اکبر نوایی و جعفر مرادی

دبیر علمی: دکتر مصطفی ادیب

طرح اندیشه مهدویت در قرآن

از بین این مجموعه آیات قرآن کریم، با کدگذاری های مختلف و دسته بندی های مختلف به این نتیجه رسیده شده که چیستی مهدویت برپایه چند کلان عنصر و چند مفهوم بزرگ قابل مطالعه است. مفهومی مثل احیا، ارتقا، رفعت، تکامل، اعتلا، آیات و رویت آیات و مفهوم احقاق حق از جمله این مفاهیم است. مثلاً خداوند متعال فرمود: «يُحْيِي اللَّهُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا»^۱ این آیه مفهوم مهدویت را ترسیم می کند.

یا آیه «وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ»^۲. همچنین آیه «سَرَّيْهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَّبِعِنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ»^۳؛ به تعبیر معصوم انالمهدهی هوالحق.

اگر بخواهیم مجموعه عناصر قرآنی و روایی حوزه مهدویت را دسته بندی کنیم، حداقل در ۷ حوزه مفاهیم بسیار زیادی پیدا می کنیم که با مطالعه آنها دامنه مهدویت را بهتر از آن چیز که می دانیم پیش رو داریم.

برخی از این موضوعات عبارتند از: توصیفات شخص امام زمان در قرآن، اسما الهی به کار گرفته شده در حوزه مهدویت براساس قرآن. به عبارت دیگر، توصیفات شخص امام زمان در قرآن که براساس آن روایات استخراج شد.

یعنی آن دامنه ۳۲۶ آیه بدون ادله که عرض کردم و سپس ۱۱۱۴ آیه با کمک روایت ها و در نهایت ۱۱۲۴ آیه براساس تفاسیر. ویژگی های شخصیتی امام

عصر که برآمده از این فضای قرآنی و روایات است، مراد است. مثلاً «بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ»^۴، اساس روایت این آیه در حوزه مهدویت مطالعه می شود و توصیفی از ویژگی شخصیتی امام عصر است. دیگر موضوعات عبارتند از: توصیفات کلی از مهدویت، توصیفات مقاطع زمانی مهدویت، یاران امام زمان (عج) و توصیفات قرآنی و روایی آن ها، رفتارها در قبال امام عصر (عج) و حتی دشمنان و توصیفات آن ها.

دامنه مطالعاتی ما پیرامون حداقل این ۷ موضوع، ترسیم جامعی از چیستی و مفهوم مهدویت ارائه می کند. گرچه قصد بیان تفصیلی مداخل را نداریم ندارم، ولی برای توصیفات امام زمان (عج) در قرآن حداقل ۳۴ مدخل، اسما به کار گرفته شده ۲۳ مدخل، توصیفات کلی از مهدویت ۱۶ مدخل، توصیف مقاطع زمانی براساس ظهور ۴۴ مدخل، توصیفات یاران امام زمان (عج) ۲۹ مدخل، رفتارها در قبال امام عصر (عج) ۲۱ مدخل و توصیفات مربوط به دشمنان حضرت ۵۰ مدخل به دست آمده است. یعنی لازم است حداقل ۲۱۷ مدخل قرآنی و روایی را مطالعه کنیم تا عرصه مهدویت و چیستی و اتفاقات و روند کلی آن را بدانیم.

یک نمونه از این ۷ موضوع را عرض می کنم و از بقیه عبور می کنم. مثلاً در بحث امام زمان (عج) و برخی توصیفات قرآنی ایشان براساس روایات کلمه الحق، کلمه الله، کلمه الباقیه، نور، النور الذی أنزلنا، مُتِمَّ نُورِهِ، سَبَّحَ سَتَابِلَ، سَبَّحاً مِنَ الْمَثَانِي، عالم الغیب، ماء معین، کوكب الدري، الصراط

۱. حدید، ۱۷

۲. یونس، ۸۲

۳. فصلت، ۵۳

یک مسیری برمی‌گرداند که جامعه امریکا نجات بخش است، ارتش امریکا نجات بخش است، قدرت موجود امریکا نجات بخش است. مفهوم امید و مفهوم نجات بخشی، مفهومی است که امروز مورد توجه جدی ابرسانه دنیا قرار دارد؛ البته با مدل تحریفی و بدلی و مدل قلب شده، نه با مدلی که از بطن مهدویت در می‌آید.

رهبر معظم انقلاب علاوه بر تعبیر امید که از بین منظومه مفاهیمی مهدویت، بارها به آن متمرکز شدند؛ حتی سال گذشته یا دو سال گذشته که جریان یاس در جامعه بسیار بسیار گسترده شده بود، ایشان مکرر حرف از امید زدند. علاوه بر آن فضای مفهومی که گاهی به فرماندهان سپاه فرمودند چرا نگران هستید؟ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِي نگران نباشید. علاوه بر این توصیفات مفهومی، به صراحت حرف از امید زدند و جالب این است که در زمانی که دشمن این را مطرح می‌کند که انقلاب ۴۰ سالگی خودش را نخواهد دید، رهبر معظم انقلاب منشوری را تحت عنوان بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مطرح می‌کنند. در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بریک نقطه‌ای نسبت به ۴۰ سال آینده یا نسبت به گام دوم انقلاب دست می‌گذارند و می‌فرمایند منظومه این مطالب، مجموعه این مطالب ذیل تعبیر امید معنا پیدا می‌کند. یعنی امید را که از مفاهیم کلان مهدویت است، به مثابه یک اتمسفر برای زیستن و حرکت به سمت جلو مطرح می‌کنند. کل بیانیه گام دوم به سمت آینده را می‌فرمایند در فضایی از امید باید سامان پیدا کند.

مساله دومی که ایشان از بین مجموعه مفاهیم مهدویت روی آن دست می‌گذارند، مساله انتظار است. این تعبیر را دقت بفرمائید: «مساله انتظار هم که جزء لاینفک مساله مهدویت است، از آن کلید واژه‌های اصلی فهم دین است و حرکت اساسی و عمومی و اجتماعی امت اسلامی به سمت اهداف والای اسلام است». ایشان می‌خواهد میدان جامعه پراکنده و پراز فتنه امروز را با طراحی گام دوم انقلاب به سمت آینده ببرد و روی امید دست می‌گذارد؛ امید اتمسفر. همچنین می‌خواهند جامعه را به سمت دین راهبری کنند، می‌فرمایند متمرکز بر انتظار. یعنی تمرکز ایشان چه در نسبت با بدنه مردم، چه در نسبت گام دوم، چه در آن فضاهای امنیتی و نظامی، چه در استفاده از فضای رسانه، بر موضوع امید و موضوع انتظار یک تمرکز اتفاقی نیست؛ بلکه یک تمرکز عالمانه است.

المستقیم، سبیل الله، کتاب مستور، اولی الامر، شدید المحال، الراسخون فی العلم، بقیه الله، روح الله، عباد الرحمان، بشیراً و نظیراً، بلاغ المبین، فعل الخیرات، ذو الفضل العظیم و چیزهای دیگر، مداخلی است که می‌توان چستی امام مهدی (ع) و نوع تعامل آن با حیطه پیرامون را مطالعه کرد. اما می‌خواهم یک نتیجه کلی از این بحث بگیرم و وارد بحث بعدی شوم؛ ذکر این مثال‌های متعدد قرآنی و این ۷ حوزه مطالعاتی که برای ما حداقل ۲۱۷ مدخل، ما را به یک جمله و نتیجه کلی می‌رساند که با وجود تلاش‌های گسترده و ارزشمند محققین، مهدویت و موضوعات مرتبط با آینده جهان و امام مهدی (عج)، ناشناخته‌ترین سرزمین معرفتی است.

مولفه‌های مورد تاکید رهبر معظم انقلاب در مباحث مهدویت

اگر بخواهیم ادبیات رهبر معظم انقلاب را در حوزه مهدویت و در این فضای گسترده مطالعه کنیم، به گمانم ضمن توجه به کلام ایشان باید نسبت بیانات حضرت آقا را با این دریای عظیم و در میانه راه با امام راحل عظیم الشان مقایسه کرد. من چند تعبیر از رهبر معظم انقلاب مطرح می‌کنم و بعد وارد یک نتیجه‌گیری از مباحث امام و رهبری می‌شوم. این تعبیر را به دقت توجه بفرمائید: «مساله مهدویت در شمار چند مساله اصلی در چرخه و حلقه معارف عالیه دینی است؛ مثل مساله نبوت». ایشان مهدویت را در کنار نبوت نشانند. «اگر مهدویت نباشد، معنایش این است که همه تلاش‌های انبیا و همه این دعوت‌ها، این بعثت‌ها، این زحمات طاقت فرسا این‌ها همه‌اش بی‌فایده است»^۵. ایشان از یک جایی مهدویت را کنار نبوت گذاشت، از یک جایی مهدویت را تقریباً عدل همه چیز گذاشت که اگر این واقع نشود همه زحمات از دست می‌رود.

تعبیر دیگر: «چند خصوصیت در عقیده مهدویت است که برای هر ملتی در حکم خون در کالبد و در حکم روح در جسد است. یکی، امید است»^۶. ایشان این تعبیر را به مجموعه پر ظرفیت مهدویت کشور فرمودند؛ خودشان همین را عملیاتی کردند. به رسانه ملی که قرار شد نسبت به آینده برنامه‌ریزی کند، فرمودند شما باید چند سرفصل کلی برای برنامه‌ریزی نسبت به اجتماع داشته باشید: اخلاق، امید، آگاهی. به عبارت دیگر، امید را یکی از سه سرفصل اصلی برنامه‌سازی و تولیدات رسانه‌ای گذاشتند؛ اینکه رسانه چه می‌کند بماند، ولی از بین این منظومه عظیم مهدویت ایشان روی امید دست گذاشتند و امید را از شاخص‌های برنامه‌سازی رسانه گذاشتند. یعنی بحث نظری را کاملاً در میدان آوردند.

من یک گریزی اینجا بزنم؛ اتفاقاً غرب همین کار می‌کند. یعنی شما آثار رسانه غربی را که مطالعه کنید، شاید بتوان گفت بالغ بر ۹۰٪ فضای رسانه غربی به‌ویژه هالیوود بر محور منجی‌خواهی و توسعه منجی‌گری ایالات متحده است. یعنی گویا آن مجموعه باور دارد که مفهوم نجات بخشی، نخ تسبیح نجات بخش جامعه است. حتی شما می‌بینید که در برخی از آثار هالیوود تا مرز تخریب همه چیز و همه ارکان قدرت و همه باورها و همه ساختارهای سیاسی و اجتماعی و دینی کار پیش می‌رود و بعد ماجرا را به

۵. بیانات در دیدار اساتید و فارغ‌التحصیلان تخصصی مهدویت،

۱۳۹۰/۰۴/۱۸

۶. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۶/۰۹/۲۵

تبیین و شرح حکمت و کارکرد غیبت از دیدگاه مقام معظم رهبری مد ظله

ارائه کننده: دکتر محمد هادی همایون

ناقدین: دکتر غلامرضا گودرزی و دکتر محمد مهدی اعتصامی

دبیر علمی: دکتر محمد علی فتح الهی

فلسفه و حکمت غیبت سری از اسرار الهی می شود که تا زمان ظهور حجت نیز معلوم نخواهد شد و به شدت نیز در گرو ظهور حضرت مهدی (عج) می باشد.

رجعت و ظهور

رجعت بدین معناست که گروهی از مؤمنان خالص و سردمداران کافر که از دنیا رفته اند، به دنیا برمی گردند، تا گروه اول به عزت نائل شوند و گروه دوم به ذلت دنیوی برسند، این معنا با ظهور امام دوازدهم (ع) متفاوت است، چرا که «ظهور» در فرهنگ شیعه آن است که امام دوازدهم حضرت حجة بن الحسن العسکری (ع)، پس از غیبت بسیار طولانی آنگاه که جهان پر از ظلم و ستم شود، ظهور خواهد کرد و جهان را پر از عدل و داد خواهد نمود. رجعت و ظهور در یک جهت اشتراک دارند و آن اینکه هر دو در آخرالزمان و قبل از قیامت اتفاق می افتند، اما فرقشان این است که خداوند برای برچیدن ریشه های ظلم و ستم و ایجاد عدالت در روی زمین، ولی خویش را پس از غیبتی طولانی، آشکار می سازد. ولی رجعت آن است که در هنگام ظهور، برای یاری حضرتش و نیز استمرار حاکمیت حق بعد از برقراری عدالت، خداوند گروهی از مؤمنان را که از دنیا رفته اند، به دنیا باز می گرداند تا برای یاری وی بشتابند. مؤمنانی که سالیان درازی انتظار فرجش را می کشیدند، ولی قبل از ظهور و رؤیت حضرتش، دیده از جهان فرو بستند. رجعت یکی از وقایع مهمی است که در آستانه ظهور رخ می دهد و زمان آن هنگام ظهور است، نه قبل و نه بعد ظهور، بلکه در همان هنگام است که برخی پیامبران الهی و ائمه اطهار و مؤمنان صالح به دنیا برمی گردند تا شاهد اعتلای کلمه اسلام در روی زمین باشند. اما نباید چنین تصور کرد

در خصوص فلسفه غیبت این سوال مطرح می شود که این موضوع به دلیل کوتاهی از طرف شیعیان بوده یا اینکه اجباری از طرف دشمنان اتفاق افتاده و یا اینکه از طرف خداوند تدبیری در این خصوص اندیشیده شده است. در خصوص مورد اخیر اگر خداوند به دلیل حفظ جان حجت خود، ظهور وی را به تأخیر انداخته این سوال مطرح می شود چرا این اتفاق در ماجرای عاشورا نیفتاد با اینکه طبق قول اصح و اقوی در روز عاشورا امام و تمام یارانش به شهادت رسیدند. و یا در مورد سایر ائمه قبل از امام عصر (عج) این اتفاق نیفتاد. برای پاسخ به این سوال می توان جواب هایی مطرح کرد، همان گونه که امام مجتبی (ع) می فرماید: «تمام ائمه بیعت زورگویان تاریخ برگردنشان وجود دارد غیر از امام زمان (عج) که هیچ بیعتی برگردنشان نیست و بعد نیز این مساله را علت ظهور آن حضرت تلقی می کنند.» یا اینکه امام باقر (ع) می فرماید: «وقتی خداوند برامتی غضب کند ما ائمه را از جوار آنها دور می کند.» از این سخن اجمالاً فهمیده می شود که به دلیل کوتاهی در حفظ جان امام و یا هر چیز دیگری که بوده خداوند امام را از مردم دور کرده؛ البته این به عنوان یک دلیل معقول و منطقی نیز می تواند باشد چرا که یک امر طبیعی است که گناهان انسان وی را از فیض وجود امامشان محروم می کند. غیر از دلایل فوق که به نوعی قابل جمع هم می باشند می توان دلیل دیگری نیز اقامه کرد و آن اینکه با توجه به مجموع روایات می توان اینگونه نتیجه گرفت که تمام انبیاء (ع) و حجج الهی نیز غیبت داشتند که می توان آن را بر اساس یک سنت الهی تعبیر کرد. در واقع، ما با یک سنت در این جریان مواجه هستیم نه یک اجبار یا اضطراب یا اینکه اتفاقی خارج از قاعده افتاده باشد. در هر صورت اگر این مساله را به عنوان یک اصل اساسی تلقی کنیم،

که رجعت همان ظهور است، رجعت یعنی بازگشت عده‌ای از مؤمنان و کفار، ولی ظهور به معنای آشکار شدن و قیام دوازدهمین ذخیره الهی پس از غیبت طولانی است. در نتیجه نزدیکی زمان اتفاق آن دو واقعه نباید موجب شود که آنها را یکی تلقی کنیم.

ممکن است از توضیحاتی که در مورد رجعت ذکر شد، چنین برداشت شود که رجعت همان معاد است، چرا که مؤمنان و کافران هر کدام به پاداش و سزای عمل خویش خواهند رسید و معنای معاد چیزی جز این نیست و اساساً انتقام الهی از مشرکین و یا پاداش به مؤمنان و نیز آن اتفاقات غیر عادی که در رجعت اتفاق می‌افتد - همانند سلطنت طولانی اهل بیت (ع)، زنده شدن برخی مردگان و ... - تحققش در دنیا ممکن نیست، لذا مطالبی که در مورد رجعت گفته می‌شود، در حقیقت بخشی از حوادث معاد است و همین تلقی و دریافت از رجعت سبب شده تا برخی گمان کنند که اعتقاد به رجعت مستلزم بطلان رستاخیز خواهد شد. زیرا وقتی که در رجعت، مؤمنان به پاداش و کافران به سزای عمل خویش برسند، نیازی به رستاخیز نخواهد بود ... پس در هر صورت می‌بایست تفاوت‌های این دو امر اعتقادی بدقت تبیین شود. تفاوت‌های متعددی بین رجعت و معاد وجود دارد که از آن میان به چهار فرق اساسی اشاره می‌کنیم:

۱. رجعت در این جهان مادی با همه مشخصات و عوارض، محقق می‌گردد و همانطور که در تعریف رجعت آمد، مردمان در همان شکل و صورتی که در گذشته بودند، برمی‌گردند، اما معاد در جهان دیگر اتفاق می‌افتد، در جهانی که از عوارض مادی خبری نیست.
۲. در معاد همه خلائق برای حسابرسی محشور می‌گردند، در حالیکه رجعت اختصاص به کافران و مؤمنان خالص دارد.
۳. انکار اصلی از اصول دین موجب کفر می‌شود، برخلاف انکار اصول مذهب، از این روی انکار معاد موجب خروج از دین می‌گردد، لکن در مورد رجعت چنین نیست.
۴. بازگشت‌کنندگان به دنیا در زمان رجعت دوباره خواهند مرد یا کشته خواهند شد، اما در معاد دیگر مرگ و ارتحالی نخواهد بود، چرا که آنجا سرای ابدی است.

مسئله دیگر در خصوص موضوع رجعت این است که موضوع مذکور از موضوعاتی است که هم قطعی و هم متواتر است، اما روایات در این زمینه به شدت مضطرب هستند و نمی‌توان بین آنها جمع کرد مگر اینکه حقیقت آن را کشف کنیم. در هر صورت موضوع بحث، رجعت نیست و این موضوع در جایی ضرورت پیدا می‌کند که به مسئله قیامت متصل شود. اما در خصوص وقوع قیامت در روایات نه مسئله ظهور را می‌بینیم و نه رجعت، بلکه این امر در حالی به وقوع می‌پیوندد که مردم در حال زندگی عادی هستند که یک‌دفعه با شنیدن صیحه آسمانی قیامت برپا می‌شود. در نحوه اتصال فضای رجعت به عالم قیامت باید عرض کنم که در مجموعه روایاتی که در این خصوص وارد شده محور عمده و مضمون اصلی آنها رفع حجت است. بدین صورت که با فوت یا شهادت امام وقتی زمین از حجت خدا خالی می‌شود اتفاقاتی در زمین و آسمان می‌افتد که از مجموع این‌ها تعبیر به وقوع قیامت می‌کنیم. اما بعد از اینکه امام به شهادت می‌رسند

سوالات دیگری نیز مطرح می‌شود که بعد از شهادت ایشان حضرت سیدالشهداء سپس حضرت رسول اکرم (ص) رجعت می‌کنند و حکومت تشکیل می‌دهند و حضرت امیر (ع) نیز در تمام حکومت‌ها حضور دارند. البته ابهاماتی نیز در خصوص حضور انبیاء در دنیا و نحوه توزیع حکومت بین آنها مطرح می‌شود که نیازمند توجه و دقت فراوان است؛ ولی بهرحال با حضور ائمه و اتمام دوران حکومت آنها و شهادتشان بعد از ۴۰ روز اتفاقاتی در زمین و آسمان می‌افتد. البته اگر در این خصوص به روایات رجوع کنیم با مضامین دیگری مواجه می‌شویم از جمله اینکه به جای ۴۰ روز بعد از ۵۰ سال که هرج و مرج بر کفار وارد می‌شود احتمالاً ائمه اطهار به دست آنها به شهادت می‌رسند. خب اگر ملاک را روایات قرار دهیم این سوال مطرح می‌شود که فلسفه آن حکومت چیست؟ من احساس می‌کنم در خصوص مسأله رفع حجت باید به مصادیق تاریخی آن بپردازیم و آن را بیشتر توضیح دهیم. همان طور که قبلاً اشاره کردم با فوت یا شهادت امام زمین از حجت خدا خالی می‌شود و به واسطه بالا رفتن امام و اتفاقاتی که در زمین و آسمان بعد از رفع حجت می‌افتد قیامت رخ می‌دهد، و کسانی که پشت سر امام حرکت می‌کنند و تابع وی هستند شروع می‌کنند به بالا رفتن که با پیمودن این مسیر وارد عرصه قیامت می‌شوند. و کسانی که تابع وی نیستند روی زمین می‌مانند. در واقع، در آن صحنه گروهی از مومنین به واسطه بالا رفتن امام بالا می‌روند و به بهشت وارد می‌شوند و گروهی دیگر که می‌مانند به واسطه اینکه حجت دیگری ندارند وارد جهنم می‌شوند، البته این اتمام حجت بعد از مسأله رجعت اتفاق خواهد افتاد. خب اگر این مسأله را اینگونه تصور کنیم سه موضوع ظهور، رجعت و قیامت به عنوان سه مرحله از یک حقیقت ذیل عنوان کلی ایام الله قابل تصور هستند. اما در خصوص مفاهیم مذکور باید عرض کنم که مرحله ظهور و غیبت تا حدودی مشخص هستند، اما در خصوص موضوع رجعت این گونه نیست که همان ابتدای کار امنیت و عدالت و صلح فضای حاکم بر جامعه باشد بلکه در دوران رجعت نیز ما شاهد جنگ‌های زیادی خواهیم بود و جنگ‌های تاریخی در آن فضای بی‌زمان دوباره تکرار می‌شوند. در هر صورت بعد از شهادت یا فوت امام اولین کسی که رجعت می‌کند وجود مقدس سیدالشهداء است که همراه امیرالمومنین و حضرت رسول همچنین سایر ائمه می‌باشد؛ البته برای ما تصور این مسأله و فهم آن مقداری مشکل است و برای اینکه به فهم درستی از آن دست یابیم باید به حقیقت امام واحد توجه کنیم بدین صورت که در دوران قبل از ظهور ما یقین داریم که وجود ائمه اطهار منحصر در ۱۴ نفر می‌باشد؛ ولی وقتی به دوران ظهور و قیامت نزدیک می‌شویم چون سطح فهم اجتماعی بالا می‌رود قاعدتاً باید در جایی تصور حقیقت تمام ائمه (ع) به صورت امری واقعی و نه انتزاعی امکان‌پذیر باشد؛ البته فرض این مسأله قدری سخت است، ولی در دوران ظهور که عقول بشر به تکامل می‌رسد و به واسطه رسیدن به کمال عقل و پیروی از امام راستین، این توان برای آنها ایجاد می‌شود که بتوانند حقیقت امام واحد را تصور کنند همان گونه که بعد از انقلاب اسلامی وقتی که به دوران ظهور نزدیک می‌شویم حقیقت سیدالشهداء برای مردم بیشتر آشکار شده است این امر در دوران رجعت نیز امکان‌پذیر خواهد بود.

تحلیل و بررسی شاخصه‌های فرهنگی جامعه منتظر در اندیشه مقام معظم رهبری رحمته علیه

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید مجتبی معنوی

ناقدین: حجت الاسلام آقایان رحیم کارگر و محمدرضا ضمیری

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین مرتضی عبدی چاری

است و همین مسأله موجب میشود ایشان شاخصه‌هایی را برای این مقوله ترسیم کنند که منجر به کارکرد جامعه اسلامی در راستای ظهور بشود و مرتبط و متناسب با ظهور این مقوله معنا پیدا میکند که در گذشته ما کمتر شاهد این اندیشه بودهایم.

۳. انتظار منتظرین نقطه عطف انتظار فرج: معطوف بودن انتظار فرج به تناسب انتظار منتظرین، یعنی انتظار فرج از نظر حضرت آقا لزوماً منتهی به فرج امام عصر (عج) نمیشود، بلکه این مسأله حاوی و شامل یک راهبرد برای خروج از مشکلات و بنیست‌های عصر غیبت است، این دقیقاً همان مفهومی است که ما در احادیث خواندیم و شنیدیم که امام سجاد (ع) می‌فرماید: «... قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (ع) انْتَظَرُوا الْفَرَجَ مِنْ أَكْثَرِ الْفَرَجِ»، منتهی شاید کمتر کسی و کمتر اندیشمندی مثل حضرت آقا به این محور و این مفهوم دقیق رسید هاند که انتظار منتظرین برای خروج از بنیست‌ها راهگشا است، یعنی همین اندازه که جامعه منتظر بتواند این مقوله را با عمل متناسب با ظهور پیش ببرد از یک بنیست خارج شده حتی اگر زمان ظهور را درک نکند و انتظار او منجر به ظهور امام عصر (عج) نشود.

چیستی «فرهنگ» و «انتظار» در منظومه فکری مقام معظم رهبری با توجه به مطالب گفته شده، شاخصه‌های فرهنگی جامعه منتظر را از دیدگاه حضرت آقا بیان میکنیم. توجه به این نکته ضروری است که گرچه

۱. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۲۰، ح ۳.

موضوع بحث ما «نظریه انتظار در اندیشه مقام معظم رهبری (دامت برکاته) با محوریت شاخصه‌های فرهنگی جامعه منتظر» است. ایشان به عنوان یک اندیشمند و متفکر چه برداشتی از انتظار دارند؟ حضرت آقا نظریه پرداز شایسته‌ای هستند. نظریه ایشان به عنوان یک فرادیدگاه، و دیدگاه نسبتاً جامع‌تر نسبت به این مسأله برای ما اهمیت دارد، ایشان محورهایی را مورد توجه قرار می‌دهند که در گذشته کمتر مورد توجه محدثین یا متکلمین در حوزه مهدویت پژوهی بوده است. به عبارت دیگر، نوع نگاهی که حضرت آقا به مقوله انتظار با محورهای مختلف که به این مسأله دارند، نگاهی متفاوت است.

محورهای اصلی باور انتظار از نگاه مقام معظم رهبری

اگر بخواهیم این نگاه را دنبال کنیم، تقریباً در سه محور میتوان آن را جستجو و بررسی کرد:

۱. برداشت علمی از انتظار با رویکرد اجتماعی: معظم له انتظار را از یک مسأله فردی بودن خارج نموده و آن را یک مسأله اجتماعی میدانند. در حقیقت، ایشان انتظار را فراتر از یک مسأله شخصی و فراتر از یک عمل فردی می‌دانند.

۲. انتظار عملی: ایشان انتظار را یک عمل میدانند. برخلاف تصور عمومی، انتظار به معنای صبر کردن یا در عمل انجام شده قرار گرفتن نیست، به تعبیر ایشان انتظار از جنس بیعملی و سخنرانیها و ... نیست، بلکه از جنس عمل

انتظار، انتظار عالمانه، امید و نشاط، خداباوری و توحیدمحوری، آماده امتحان عصر غیبت، عدالت خواهی، مبارزه با ظلم و فساد، خلق نیکو، ایثار و گذشت، تلاش و کوشش و...

۱. خوانش صحیح از انتظار
۲. انتظار عالمانه
۳. امید و نشاط
۴. خداباوری و توحیدمحوری
۵. آماده امتحان عصر غیبت
۶. عدالت خواهی
۷. مبارزه با ظلم و فساد
۸. آمادگی برای ظه

مستندات، متنهای سخنرانی‌های ایشان بوده که ارائه و مکتوب شده و در پارهای از موارد شاید ارائه این نوع کار از لحاظ پژوهشی مقداری خارج از استانداردهای متعارف خود باشد، در عین حال دیدگاه قابل توجهی است. در ابتدا به مفهوم‌شناسی فرهنگ و انتظار از دیدگاه ایشان خواهیم پرداخت. در نظر مقام معظم رهبری، فرهنگ مقول‌های است که در زندگی و حرکت آینده ملت‌ها تأثیر بسزایی دارد و در حقیقت موجب تحول خواهی در جامعه و در مسأله انتظار خواهد شد، یعنی قدمی برداریم که منجر به ظهور شود آن قدم یک تحولی ایجاد میکند که ما را برای ظهور آماده میکند، یا منجر به تمدن نوین اسلامی بشود و این اتفاق زمانی روی خواهد داد که فرهنگ، جامعه اسلامی را متحول کند. اگر بناست این تحول صورت بگیرد، از مسیر فرهنگ عبور میکند. به همین جهت حضرت آقا فرهنگ را از اقتصاد مهمتر میدانند و حتی تعبیرشان این است که فرهنگ مثل هوایی است که ما تنفس میکنیم چه بخواهیم و چه نخواهیم^۱ و اگر این فرهنگ درست نباشد، آثاری دارد و درست نباشد آثار دیگری دارد.

ایشان فرهنگ را به ایمان و باورهای مردم، عادات مردم و آن چیزی که مردم در زندگی روزمره خود با آن سرو کار دارند، معنا می‌کنند. در حقیقت فرهنگ برای حرکات و اعمال مردم الهام‌بخش است و به همین دلیل هم اهمیت دارد که ریشه در باورها دارد و در حقیقت نقش انگیزشی دارد. برای اینکه نوع عملشان برای انتظار بستگی دارد به اینکه آن اعتقادی که مردم دارند با توجه به فرهنگ که در ذهنشان هست و به او ایمان دارند و به آن عادت کردند به همان شکل پیاده میشود.

«انتظار» هم واژه‌ای است که باید مورد توجه قرار گیرد و از منظر حضرت آقا معنا و مفهوم آن مشخص شود. ایشان میفرماید: «انتظار معنایش این نیست که بنشیند و دست به هیچ کاری نزنند و همه امور را به حال خودش رها کند، این معنا و درک درستی از انتظار نیست، مفهوم عاقلانهای نیست. انتظار حرکت است، آمادگی است و تأکید میکنند که سکون نیست، نشستن برای اینکه کار به خودی خودش صورت بگیرد، نیست. ایشان تأکید که ما باید در وجود خودمان معنای صحیح انتظار را به دست بیاوریم و این معنا را حفظ کنیم و بر اساس این معنا حرکت کنیم و آماده ظهور حجت عظمای الهی باشیم»^۲.

شاخصه‌های فرهنگی جامعه منتظر در نظر مقام معظم رهبری

شاخصه‌ای فرهنگی انتظار در نظر ایشان عبارتند از: خوانش صحیح از

۲. «... فرهنگ از اقتصاد هم مهمتر است. چرا؟ چون فرهنگ، به معنای هوایی است که ما تنفس می‌کنیم؛ شما ناچار هوا را تنفس می‌کنید، چه بخواهید، چه نخواهید؛ اگر این هوا تمیز باشد، آثاری دارد در بدن شما؛ اگر این هوا کثیف باشد، آثار دیگری دارد. فرهنگ یک کشور مثل هوا است؛ اگر درست باشد، آثاری دارد...» (بیانات در حرم مطهر رضوی ۱/۰۱/۱۳۹۳)

۳. «... انتظار معنایش این است. انتظار حرکت است؛ انتظار سکون نیست؛ انتظار رها کردن و نشستن برای اینکه کار به خودی خود صورت بگیرد، نیست. انتظار حرکت است. انتظار آمادگی است. این آمادگی را باید در وجود خودمان، در محیط پیرامون خودمان حفظ کنیم» (دیدار اقشار مختلف مردم در روز نیمه شعبان ۲/۰۵/۱۳۸۷)

۴. دیدار با اقشار مختلف مردم، ۱۳۸۷/۷/۲۵.

۵. دیدار با اقشار مختلف مردم نیمه شعبان، ۱۳۷۴/۱۰/۱۷.

ضرورت شناسی تجویز زمینه سازی ظهور به مثابه رسالت تمدنی در بیانیه گام دوم

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین امیر محسن عرفان

ناقدین: دکتر سید ضیاء الدین میرمحمدی و دکتر امیر سیاه پوش

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین مسلم کامیاب

سازواری با جریان سازی دارد. ایشان در گفتمان تمدن گرایان مسلمان، اندیشه انتظار و مهدویت را بیان می کند و برون داد اندیشه شان، تلقی جامع و مجموعه نگر به مقوله انتظار می باشد. مقوله انتظار در نگرگاه مقام معظم رهبری، همراه با عقلانیت دینی مدرن ارائه می شود و این نوع نگرش نظام وار به معرفت دینی و انتظار، از گفتمان و جریانی که مقام معظم رهبری در آن واقع هست، نشأت می گیرد.

۳- عدم تقلیل گرایی هستی شناختی به تمدن، از دیگر دلایل نگرگاه مقام معظم رهبری است. بدین صورت که جهان تمدن از نگاه ایشان، قدسی است و با اعتقاد به عوامل فرامادی، سنت ها و تدابیر الهی در تمدن سازی، جایگاه ویژه ای برای آنها قائل می باشد.

۴- یکی دیگر از ویژگی ها آنست که؛ اساساً اندیشه مقام معظم رهبری در سه سطح؛ ۱- نظری و انتزاعی و بنیادی؛ ۲- سطح عینی و کاربردی؛ ۳- سطح راهبردی و آینده نگرانه قرار دارد. از این حیث، مقام معظم رهبری، نه تنها یک تمدن پژوه نظری صرف نبوده؛ بلکه فراتر از آن، یک راهبردی پرداز تمدنی است؛ که بیانیه گام دوم نیز، می بایستی از این حیث مورد تحلیل و کاوش قرار گیرد.

۵- از دیگر ویژگی ها که نگاه تمدنی مقام معظم رهبری به مسئله مهدویت و انتظار را می رساند، آنست که؛ ایشان، یک اهتمام ظرفیت شناسانه ای به

عنوان بحث، بسترها و زمینه های تجویز زمینه سازی ظهور در بیانیه گام دوم می باشد که قبل از نگرگاه مقام معظم رهبری در مورد درک ولایت عظماء، که آن را به مثابه یک رسالت برای جوانان، تجویز نمودند، می بایستی در قدم اول، پاسخگویی این سوال بود که چرا انتظار و مهدویت از نگرگاه تمدنی مقام معظم رهبری می بایستی مورد کاوش و تحلیل قرار گیرد. که پاسخ پرسش مذکور در ویژگی های ذیل نهفته است.

چند بعدی بودن نگرش تمدنی مقام معظم رهبری، یکی از مهم ترین ضرورت ها برای استخراج نگرگاه تمدنی مقام معظم رهبری به مقوله انتظار و مهدویت است؛ که این نوع نگاه، در میان اندیشمندان معاصر به ندرت دیده می شود. مقام معظم رهبری در تحلیل های تمدنی خود، دارای ۱- نگرشی توصیفی؛ ۲- توصیف مولفه های تمدن اسلامی؛ ۳- نگرش تحلیلی؛ ۴- تبیین علل انحطاط تمدن ها؛ ۵- نگرش کارکردی؛ ۶- تبیین آثار و پیامد های کاربست فرهنگ و تمدن اسلامی (که در بیانیه گام دوم انقلاب آمده است)؛ ۷- نگرش هنجاری؛ ۸- تبیین جایگاه اقامه ارزشهای فرهنگی اسلام؛ ۹- نگرش انتقادی؛ ۱۰- تبیین ضعف ها و کاستی های فرهنگ و تمدن موجود؛ ۱۱- نگرش آینده شناسانه (تبیین آینده فرهنگی و تمدنی ایران و انقلاب و جهان و جهان اسلام) می باشد.

۲- رویکرد تمدنی مقام معظم رهبری به مقوله انتظار و مهدویت، ارتباط

اجتماعی در جامعه نمی‌دانند. به همین دلیل، گفتمان مهدویت و انتظار در تفسیر سکولار، بزرگترین تهدید برای این گفتمان محسوب می‌شود. ۳- سومین نکته ای که از حیث نظری، مقام معظم رهبری بدان پرداخته‌اند، تغییر نگرش به نقش‌آفرینی تمدنی آموزه مهدویت در حوزه علمیه قم می‌باشد. متأسفانه پس از ۴۰ سال از پیروی انقلاب اسلامی و تفسیرزمینه سازی برای انتظار، توسط امام خمینی (ره)، کماکان رویکرد انجمن حجتیه بر حوزه علمیه حاکم می‌باشد. جریانی که معتقد است، انتظار منجی موعود، کارکردی صرفاً فردی داشته و جامعه و مناسبات اجتماعی، مخاطب این گفتمان نمی‌باشد.

جریان شریعت‌گرای سنتی نیز بر این اعتقاد است که برای حفظ خلوص گفتمان انتظار، می‌بایستی آن را از ساحت‌های عرفی و اجتماعی دور نگه داشت. آنها انتظار را به مثابه تشکیل حکومت در روزگار غیبت و داشتن الگوی عینی نمی‌دانند. با توجه به همین نگرشها، اگر مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، افق تمدنی انقلاب را در آمادگی و زمینه‌سازی برای ظهور قرار می‌دهد، به دلیل تغییردادن این نوع نگرش‌ها می‌باشد.

منابع قدرت نرم تمدنی در اسلام دارد که کمتر اندیشمندی این نکته را مورد کاوش قرار داده است. امروزه از حیث فلسفه تمدن و تاریخ، دو جریان حق و باطل، موتور محرک ساخت تاریخ می‌باشند که جریان مدرنیته و تجدد، اوج جریان مادی است. این جریان، مدعی نظم نوین جهانی و یا دهکده جهانی است.

مهدویت و انتظار، دو منبع قدرت نرم

بزرگترین جریانی که مانع تجدد و مدرنیته شده است، انقلاب اسلامی است که با داعیه تمدنی خود در مقابل جریان مدرنیته ایستاد. به طوری که اندیشمندان غربی همچون هانتینگتون، اشاره و تصریح می‌کند که که انقلاب اسلامی، یک بلوک ایدئولوژیک واحدی را ایجاد کرده، که جلوی جهان شمولی ایدئولوژی غرب را گرفته است. از این رو، انقلاب ایران موازنه قدرت را تغییر داد.

در نگاه مقام معظم رهبری، انتظار و مهدویت، در حقیقت یکی از منابع نرم قدرت محسوب می‌شود که انقلاب اسلامی ایران با استفاده از این منابع، موازنه قدرت را تغییر دهد. به طوری که، این تأثیر فراجغرافیایی انقلاب اسلامی ایران، در انقلاب‌های ما در دنیا، همچون: روسیه و فرانسه مشاهده نشده است. و منابع قدرت نرم (مهدویت و انتظار)، عامل تمایز انقلاب اسلامی ایران با دیگر انقلاب‌ها بوده است.

الزامات تمدن سازی

۱- اولین نکته در سطح نظری محض و انتزاعی، الزامات تمدن سازی است. مقام معظم رهبری با تکیه و توجه به الزامات تمدن سازی، اولین گام برای تمدن سازی را، ایجاد درک مشترک از آینده‌های در حال وقوع برمی‌شمارد. مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، به آمادگی نسل جوان، برای زمینه سازی طلوع خورشید ولایت عظمی، تأکید نموده؛ که این نکته نیز به جهت انگیزش تمدنی آن می‌باشد. و چه بسا در طول تاریخ اتفاق افتاده است که به سبب فقدان انگیزه‌های تمدنی، جامعه اسلامی و نخبگان به سوی تمدن‌سازی پیش نرفته‌اند. از این رو، آموزه مهدویت و انتظار، به دلیل خاصیت انرژی دهی (نیروبخشی)؛ جهت دهی (جهت تمدنی انقلاب به سوی ظهور است) و پایدارکنندگی و تداوم، به مثابه یک انگیزه تمدنی و قدرت انگیزشی، مطرح می‌گردد.

گفتمان مهدویت در تفسیر سکولار

۲- دومین نکته که در سطح نظری انتظار می‌بایستی به آن توجه داشت آن است که اگر مقام معظم رهبری، آمادگی برای ظهور را به مثابه رسالت تمدنی یا افق تمدنی مدنظر قرار می‌دهد؛ به جهت مواجهه با تبیین‌های سکولار در تبیین تمدن انقلابی و یا تفسیرهای سکولار در تبیین آموزه مهدویت و انتظار می‌باشد. امروزه اندیشه سکولاریسم اسلامی در روزگار معاصر وجود داشته و کسانی چون مصطفی ملکیان و محمد مجتهد شبستری داعیه‌دار آن محسوب می‌شوند که بعضاً دیدگاه آنها، در فضای دانشگاهی هم، رسوخ پیدا کرده است. سکولارها، برای انتظار در ترسیم ارزشهای حیات اجتماعی، جایگاهی قائل می‌باشند؛ اما مرجعیت انتظار را در تنظیم قوانین حاکم بر جامعه، انکار می‌کنند. آنها، انتظار را به مثابه یک ارزش پذیرفته ولی به مثابه تدوین قانون، آن را قبول نداشته و انتظار منجی موعود را ناظر به ابعاد

انتظار انقلابی و تمدنی ساز در منظومه فکری حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

ارائه کنندگان: دکتر محمدرضا برزویی و آقای امیرحسین عرب پور

ناقدین: دکتر محمدهادی همایون و حجت الاسلام والمسلمین محمدصادق کفیل

دبیر علمی: دکتر محمود قاسمی

نویسن اسلام، بر اساس زنجیره تمدنی که حضرت آقا بیان کردند، این بود که ما از انقلاب اسلامی به نظام اسلامی می‌رسیم، بعد دولت اسلامی، جامعه اسلامی و تمدن نوین اسلامی محقق خواهد شد. ما مرحله اول و دوم را طبق گفته حضرت آقا گذراندیم. ایشان دو سال پیش در سخنرانی گفتند ما فعلا در مرحله دولت سازی هستیم. یعنی الان ما در مرحله دولت سازی به نوعی دچار چالش هستیم که چطور می‌توانیم روابط نهادی بین سازمان‌ها و ارگان‌ها را تنظیم کنیم. اما فرایند جامعه سازی و تمدن سازی، یک فرایند و پیروسی است که نمی‌توانیم بگوییم قدم به قدم است. به دیگر سخن، در آن واحد همه این مقوله‌ها و چرخه‌ها در حال تکامل است.

تمدن سازی در گستره انتظار فعال انقلابی

اگر بخواهیم مفهوم انتظار فعال انقلابی را بر اساس چارچوب نظری حضرت آقا باز کنیم، ایشان معمولا این نوع حرکت را حرکت به سمت ظهور حضرت می‌دانند که غایتش تمدن سازی باشد. این حرکت می‌تواند در سطح فرد یا اجتماع باشد. در واقع انتظار انقلابی فردگرایانه در فرد حرکتی را ایجاد می‌کند که باعث تربیت سربازان مهدوی می‌شود و در سطح اجتماع، حرکتی را ایجاد می‌کند که به دین حداقلی بسنده نکنیم، بلکه دین را در عرصه اجتماع ورود بدسیم تا دین اجتماعی زمینه ساز تشکیل حکومت شود. حضرت آقا در بیانیه گام دوم بحث جامعه‌پردازی را مطرح می‌کنند که زمینه ساز جامعه‌پذیری بشود و این جامعه‌پردازی آن شاء الله زمینه ساز شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی شود. کارکردهایی که می‌توانیم برای این انتظار انقلابی نام ببریم، امید، تحقق تمدن اسلامی، جهاد و تلاش در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی است. نکته مهمی که مطرح می‌شود، بحث آرمان گرایی واقع بینانه است. یعنی مقاومت و امید که حرکت ساز است و در دل انتظار فعال انقلابی است، سبب آرمان گرایی واقع بینانه می‌شود و در اجتماع، سبب وحدت و همدلی می‌شود. حضرت آقا در بیانیه گام دوم توجه جدی به بخش عاملیت مساله که جوان‌ها هستند و می‌تواند این حرکت را جلو ببرند.

ایده اصلی ما این است که آن ۵ مرحله و زنجیره‌ای که حضرت آقا مطرح کردند و می‌تواند منجر به تمدن سازی شود، عمدتا با نگاه ساختارگرایانه است. اما در بیانیه گام دوم به جوان‌ها می‌فرمایند از خودسازی شروع کنید و جامعه‌پردازی کنید. این جرقه‌ای بود که دیدیم اگر بخواهیم انتظار انقلابی را معطوف به تمدن سازی ببینیم، شاید از یک مسیر دیگری بتوانیم این ایده را توسعه دهیم. ایده با محوریت انسان منتظر شکل می‌گیرد، نه ساختار. یعنی آنجا نظام و ساختار و جامعه داریم، ولی اینجا با محوریت انسان منتظر است. می‌توانیم گام اول که حضرت آقا با تعبیر خودسازی دارند، بتوانیم بگوییم انسان سازی است. انسان سازی در مرحله بعد می‌تواند باعث امت سازی شود و بعد امت سازی در مرحله بعدی به جامعه‌پردازی یا اجتماع سازی دینی منجر شود که این مقدمه شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی باشد. این تمدن نوین اسلامی هم مقدمه ظهور است که تمدن اسلامی اصیل در بعد از ظهور حضرت محقق شود. در حقیقت، با یک دال مرکزی انسان منتظر این ایده مطرح شده است.

مقوله تمدن سازی نوین اسلامی که مقام معظم رهبری روی آن تاکید داشتند، یکی از مباحث راهبردی و استراتژیک برای نظام جمهوری اسلامی قلمداد می‌شود و مبدع اصلی تمدن سازی نوین اسلامی، خود حضرت آیت الله خامنه‌ای است. حال ما با ایده انتظار انقلابی و تمدن سازی می‌خواهیم ببینیم که در منظومه فکری حضرت آیت الله خامنه‌ای، این ایده چه جایگاهی دارد و چه کارکردهایی می‌تواند داشته باشد. حتی یکی از چالش‌هایی که گاهی بین پژوهشگران مهدویت ایجاد می‌شود، این است که ربط و نسبت تمدن سازی نوین اسلامی و مهدویت به چه صورت است؟ آیا تمدن سازی نوین اسلامی انتهای غایت مهدویت و انتظار ظهور حضرت صاحب است یا قبل از ظهور باید تمدن سازی صورت بگیرد؟ سخنرانی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۹ به نوعی این گره در باب رویکرد تمدنی به مهدویت را باز می‌کند. ایشان می‌فرمایند که تمدن اسلامی به صورت کامل در دوران ضرورت حضرت بقیه الله ارواحنا الفداء است. «دانستن این مطلب از آن جهت ضروری است که همگان باید در برنامه‌ریزی خود آن نقطه، یعنی ظهور امام زمان و تشکیل تمدن جهانی اسلامی به دست امام زمان را هدف قرار داده و در طرح‌ریزی خود از آن الگو استفاده کنند». به نوعی رویکرد تمدنی به مهدویت، حاکی از این است که ما باید مهدویت را به مثابه یک ستاره راهنما برای جوامع اسلامی در نظر بگیریم. یعنی اگر قرار است جامعه اسلامی ما به سمت حکومت جهانی حضرت مهدی موعود حرکت کند، مهدویت یک ستاره و یک الگو برای تمدن سازی ماست. ممکن است بعضی از انتظارات منفعل باشند، یعنی ما بنشینیم تا امام زمان ظهور کند. بعضی از انتظارات هم به این صورت است که خودمان فعالانه در راستای حکومت جهانی حضرت مهدی (ع) حرکت کنیم. به نوعی این رویکرد تمدنی به مهدویت، همچون جاده‌ای است که ما باید به مهدویت برسیم. این تصویری که اینجا نشان داده شده، به این معناست که این جاده تمدن سازی است. یعنی از زمانی که انقلاب اسلامی شروع شد، چون به نوعی که مبدع آن جمهوری اسلامی و مقام معظم رهبری است، این فرایند شروع می‌شود تا ما به ظهور حضرت مهدی موعود و دوران حکومت جهانی آن حضرت برسیم.

چستی تمدن نوین اسلامی در اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی

نکته بعدی اینجاست که مفهوم تمدن نوین اسلامی چیست؟ گفتیم که حضرت آیت الله خامنه‌ای مبدع اصلی ایده تمدن نوین اسلامی است. ایشان می‌فرمایند آرمان نظام جمهوری اسلامی را می‌توان در جمله کوتاه ایجاد تمدن نوین اسلامی خلاصه کرد. یعنی حضرت آقا به طور صریح اشاره می‌کنند که آرمان جمهوری اسلامی تمدن نوین اسلامی است؛ یعنی ما باید به تمدن نوین اسلامی برسیم. وقتی ما صحبت‌های حضرت آقا و امام خمینی را بررسی می‌کنیم، می‌بینیم که هدف اولیه‌ای که ما از ایجاد انقلاب اسلامی این بود که حکومت جهانی حضرت مهدی را زمینه سازی و بستر سازی کنیم. به عبارت دیگر، یکی از اهداف اصلی و چه بسا آرمان اصلی نظام جمهوری اسلامی ایجاد تمدن نوین اسلامی است. «تمدن نوین اسلامی، یعنی آن فضایی که انسان در آن فضا از لحاظ معنوی و از لحاظ مادی می‌تواند رشد کند و به غایات مطلوبی که خدای متعال او را بر آن خلق کرده، برسد». وقتی ما این تعریف را از ایشان ملاحظه می‌کنیم، می‌بینیم که انتهای تمدن نوین اسلامی همان ظهور حضرت صاحب است که ابتدای اسلام قبلی هم بنده اشاره کردم که تمدن نوین اسلامی به طور کامل در دوران حضرت بقیه الله محقق می‌شود. اما فرایند دستیابی به تمدن

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية للانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

پوستر کرسی های ترویجی همایش

دفتر نظریه و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم و الثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت پژوهشی

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علی

ظرفیت شناسی اربعین در زمینه سازی ظهور

با تاکید بر بیانات حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (دامت برکاته)

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین الهی نژاد

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین استاد مجتبی کلباسی

حجت الاسلام والمسلمین استاد غلامرضا بهروزی لک

حجت الاسلام والمسلمین علی محمدی هوشیار

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین ابراهیم باقرزاده

زمان: یکشنبه ۹۸/۰۷/۱۴ ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قم، ابتدای خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی (عج)

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علی

گستره شناسی انتظار در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (دامت برکاته)

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن ملائی

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین الهی نژاد

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محسن مهاجر نیا

دبیر علمی

جناب آقای دکتر سید حامد شاهرخی

زمان: چهارشنبه ۹۸/۰۵/۰۹ ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قم، ابتدای خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی (عج)

برای حضور در جلسه ثبت نام الزامی است. به مقدار ظرفیت سالن از میان کسانی که زودتر ثبت نام کرده باشند دعوت به عمل خواهد آمد. فرصت ثبت نام تا ساعت ۲۰ روز سه شنبه، لینک ثبت نام: <https://evand.com/events>

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علی

تحلیل و بررسی شاخصه های فرهنگی جامعه منتظر

در اندیشه مقام معظم رهبری (دامت برکاته)

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید مجتبی معنوی

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر رحیم کارگر

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا ضمیری

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مرتضی عبدی چاری

زمان: شنبه ۹۸/۰۸/۱۸ ساعت: ۱۸ الی ۲۰

مکان: قم، صفائییه، کوچه آمار، کوچه شهید علیان (فرعی اول سمت چپ) مرکز تخصصی مهدویت حوزه

مرکز همگامی های علمی و بین المللی

پژوهشگاه مهدویت و آینده پژوهی

مرکز تخصصی مهدویت حوزه

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علی

کارکردهای مهدوی انسان ۲۵۰ ساله

از دیدگاه مقام معظم رهبری (دامت برکاته)

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی ایران

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر غلامرضا بهروزی لک

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین الهی نژاد

حجت الاسلام والمسلمین دکتر زهیر دهقانی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر امیر محسن عرفان

دبیر علمی

دکتر سید حامد شاهرخی

زمان: یکشنبه ۹۸/۰۸/۱۲ ساعت: ۱۶ الی ۱۸

مکان: قم، پردیسان، بلوار دانشگاه، دانشگاه باقر العلوم (ع)، طبقه زیر زمین، روبروی نمازخانه، اتاق ۰۸

کرسه ترویجی

عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

چشم انداز جامعه منتظر

دامت بر کاته " در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید کارگر

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مجید حیدری نیک

جناب آقای دکتر محمود علی پور گرجی

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمود ملکی راد

زمان: چهارشنبه ۱۳۹۸/۰۸/۲۹ | ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قسم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، طبقه منفی دو، سالن ۱۸ نقره

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسه ترویجی

عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

جایگاه نظریه انتظار در آراء و منظومه فکری

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله)

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمود ملکی راد

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین الهی نژاد

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی یوسفیان

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مجتبی گودرزی

زمان: یکشنبه ۱۳۹۸/۰۸/۲۶ | ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قسم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی «عج»

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسه ترویجی

عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

نظام سازی (نظام اسلامی) در جامعه منتظر

دامت بر کاته " در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر نجف علی غلامی

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید کاظم سیدباقری

دکتر رضا عیسی نیا

دبیر علمی

دکتر همت بدرآبادی

زمان: چهارشنبه ۱۳۹۸/۰۹/۰۶ | ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قسم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی «عج»

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسه ترویجی

عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

تحلیل روایی مبانی نظریه انتظار

دامت بر کاته " در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین خدامراد سلیمان

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین علیرضا عظیمی فر

حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمد رضی آصف آگاه

دبیر علمی

جناب آقای دکتر سیدحامد شاهرخی

زمان: سه شنبه ۱۳۹۸/۰۹/۰۵ | ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قسم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی «عج»

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علمی

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

بررسی شیوه ها و علل اوج گیری مهدی پژوهی و مهدی ستیزی در غرب

و راه های مقابله با آن در پروتو دیدگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر زهیر دهقانی آرائی

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی لطفی

دکتر سید رضی موسوی گیلاتی

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین حسین علی جباری

زمان: یکشنبه ۹۸/۰۹/۱۰ ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قم، خیابان معلم، مرکز همایش های غدیر، طبقه منفی دو، سالن ۱۸ نفره

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علمی

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

مؤلفه های انسانی جامعه موعود در قرآن

با تاکید بر اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "دامت برکاته"

ارائه دهنده

سرکار خانم دکتر معصومه بهرامی

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد صادق یوسفی مقدم

دکتر فرج الله میر عرب

دبیر علمی

سرکار خانم مرضیه فلاحی

زمان: پنجشنبه ۱۳۹۸/۰۹/۰۷ ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قم، سالاریه، خیابان بوعلی، جامعه الزهرا «س» پژوهشگاه حضرت معصومه سن طبقه ۳

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی جامعه الزهرا «س» مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علمی

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ضرورت شناسی تجویز زمینه سازی ظهور

به مثابه رسالت تمدنی در بیانیه گام دوم

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر امیر محسن عرفان

ناقدان

دکتر سید ضیاء الدین میر محمدی

دکتر امیر سیاه پوش

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مسلم کامیاب

زمان: چهارشنبه ۹۸/۰۹/۱۳ ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قم، بلوار جمهوری، دانشگاه معارف، طبقه چهارم، سالن امام رضا «ع»

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی دانشگاه معارف اسلامی مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسی ترویجی

عرضه و نقد ایده علمی

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

مبانی حکمی قرآنی انتظار

از دیدگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالحسین خسرو پناه

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد صادق یوسفی مقدم

دکتر ابراهیم علیپور

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر ابراهیم باقرزاده

زمان: سه شنبه ۹۸/۰۹/۱۲ ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی «عج»

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسے ترویجے

عرضہ و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

رویگرد معنوی به مسئله انتظار

در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمیدرضا مظاهری سیف

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد جواد رودگر

حجت الاسلام والمسلمین محمد عالم زاده نوری

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین مهدی فصیحی رامندی

زمان: شنبه ۹۸/۰۹/۱۶ | ساعت: ۱۰:۰۰ الی ۱۲

مکان: قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی «عج»

مرکز همکاری های علمی و بین الملل

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

کرسے ترویجے

عرضہ و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

نظریه اختیاری بودن ظهور با رویکرد مثبت

در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین الهی نژاد

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهرباب صادق نیا

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا ضمیری

حجت الاسلام والمسلمین عزیزالله حیدری

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین علی صدوقی

زمان: پنجشنبه ۹۸/۰۹/۱۴ | ساعت: ۱۰:۰۰ الی ۱۲

مکان: قم، خیابان معلم، مرکز همایش های غدیر، طبقه منفی دو، سالن ۱۸ نفره

مرکز همکاری های علمی و بین الملل

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

کرسے ترویجے

عرضہ و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

تبیین و شرح حکمت و کارکرد غیبت

از دیدگاه امام خامنه ای "مدظله العالی"

ارائه دهنده

دکتر محمد هادی همایون

ناقدان

دکتر غلامرضا گودرزی

دکتر محمد مهدی اعتصامی

دبیر علمی

دکتر محمد علی فتح الهی

زمان: پنجشنبه ۹۸/۰۹/۲۱ | ساعت: ۱۰:۰۰ الی ۱۲

مکان: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان فلسطین جنوبی، خیابان هلالی، بلاک ۳۱، سالن جلسات

مرکز همکاری های علمی و بین الملل

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

کرسے ترویجے

عرضہ و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ویژگی ها و شاخصه های علمی جامعه منتظر

در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ارائه دهنده

حجت الاسلام والمسلمین محمد رضا نقوی

ناقدان

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین الهی نژاد

حجت الاسلام والمسلمین دکتر امیر محسن عرفان

دبیر علمی

حجت الاسلام والمسلمین مجتبی خانی

زمان: سه شنبه ۹۸/۰۹/۱۹ | ساعت: ۱۰:۰۰ الی ۱۲

مکان: قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، تالار امام مهدی «عج»

مرکز همکاری های علمی و بین الملل

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

کرسه ترویجی
عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

مفهوم و چیستی مهدویت

با نگاه به اندیشه مقام معظم رهبری "مدظله العالی"

ارائه دهنده
حجت الاسلام والمسلمین محمدسعید اصفهانیان

ناقدان
حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی اکبر نوایی
حجت الاسلام والمسلمین جعفر مرادی

دبیر علمی
دکتر مصطفی ادیب

زمان: پنجشنبه ۹۸/۰۹/۲۱ | ساعت: ۱۴:۳۰ الی ۱۶:۳۰

مکان: مشهد، بلوار شهید کلاهدوز، کلاهدوز ۳، موسسه آموزش عالی فردوس، طبقه ۵، دفتر موسسه مطالعات راهبردی و فرهنگی اصحاب الحسین «ع» سالن جلسات

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسه ترویجی
عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

ماهیت و مصداق شناسی زمینه سازی ظهور

در اندیشه مقام معظم رهبری "مدظله العالی"

ارائه دهنده
حجت الاسلام والمسلمین حسن ملانی

ناقدان
حجت الاسلام والمسلمین دکتر رحیم کارگر
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمود ملکی راد

دبیر علمی
دکتر سید حامد شاهرخی

زمان: پنجشنبه ۹۸/۰۹/۲۱ | ساعت: ۱۴ الی ۱۶

مکان: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان فلسطین جنوبی، خیابان هلالی، پلاک ۳۱، سالن جلسات

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

کرسه ترویجی
عرضه و نقد ایده علم

همایش بین المللی نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله"

انتظار انقلابی و تمدن ساز در منظومه فکری

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای "مدظله العالی"

ارائه دهنده کان
دکتر محمد رضا برزویی
آقای امیر حسین عرب پور

ناقدان
حجت الاسلام والمسلمین محمدصادق کفیل
دکتر محمد هادی همایون

دبیر علمی
دکتر محمود قاسمی

زمان: یکشنبه ۹۸/۱۰/۰۱ | ساعت: ۱۰ الی ۱۲

مکان: تهران، سعادت آباد، پل مدیریت، دانشگاه امام صادق «ع»، سالن شهید مطهری

پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی | مرکز همکاری های علمی و بین الملل

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية للانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

امام زمان عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى
فَرَجَهُ الشَّرِيفَ

از دیدگاه علما و مراجع

موسسه پژوهشی فرهنگي
و نظريه انتظار و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم و الثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

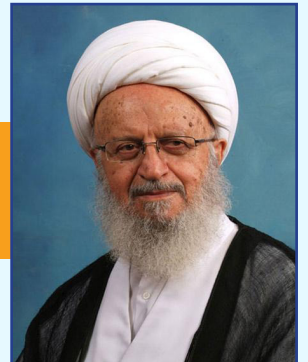
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت پژوهشی

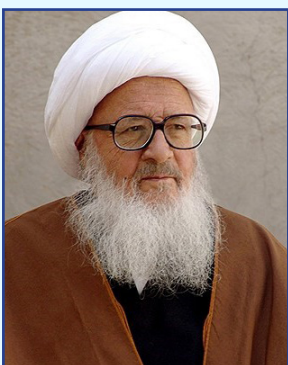
امروز همگان وظیفه داریم که خصوصیات جامعه مهدوی را به جهان معرفی نماییم که جهان تشنه عدل و مواسات و خسته از ظلم و جنایات، خود را برای روزرهای آماده کند و منتظر وعده الهی برای برپایی حکومت واحد عدالت باشد که «إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيداً وَ نَرَاهُ قَرِيباً».

یکی از مهم ترین وظایف مؤمنین در عصر غیبت امام زمان (عجل الله فرجه الشریف) آن است که درباره مسائل مرتبط با آن حضرت و علائم ظهور و راه های ارتباط با ایشان با تأمل و احتیاط زیادی برخورد کنند.

حضرت مهدی (عج) براساس مسیر و برنامه رسول اکرم (ص) عمل می کنند و مظهر عطف، رحمت، محبت و مصداق یا رحمت للعالمین هستند.

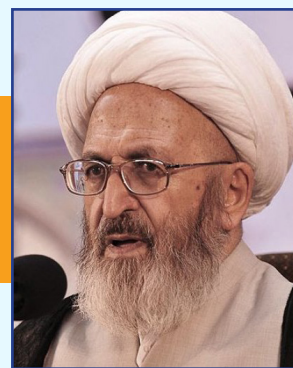

امام زمان (عج) وقتی می آید مجسمه پیغمبر خاتم است. پیغمبر خاتم که بود؟ «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ». وجود امام زمان (عج)، رحمة للعالمین است. ... امام زمان (عج) خارهای باغ انسانیت را درو می کند. اگر گل بشوی پرورش ات می دهد.

دنیا احتیاج به فرهنگ مهدویت دارد. یکی از مهم‌ترین کارهای حوزه باید بحث مهدویت باشد، اما هنوز آنطور که باید، امام زمان (عج) در جامعه معرفی نشده است.

مهدویت همان گوهر نایابی است که عدالت خواهان، مستضعفین، صاحبان فطرت پاک و عقل‌های سلیم جهان در پی آنند و این امر بر اساس اخبار متواتر از اهل بیت (ع) در آخر الزمان محقق خواهد شد، گرچه مشرکین و ظالمین از آن ناخرسند باشند.

با ظهور حضرت صاحب الزمان (عج) که هم اکنون مصداق کامل خلیفه الهی هستند، عقل جامعه کامل می‌شود.

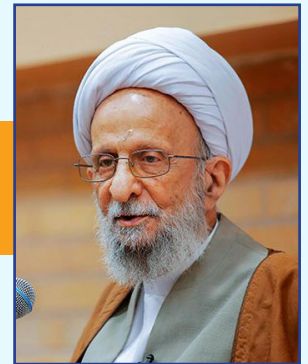
موضوع مهدویت جزء نیازهای امروز جامعه اسلامی هست و لازم است در این رابطه آگاهی لازم به مردم داده شود.

منتظر امام زمان (عج) رفتاری انجام می دهد که می شود فهمید این شخص خودش را برای یک مسأله ای آماده می کند.

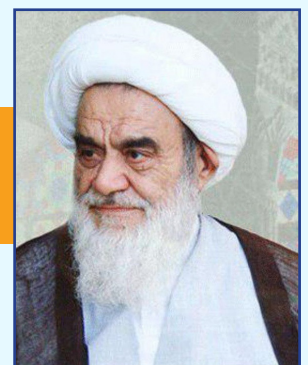
اصلی ترین وظیفه ما در زمان غیبت امام زمان (عج) این است که چنان لیاقت و ظرفیتی در خود و جامعه خویش پدید آوریم که هر لحظه برای ظهور حضرتش آماده باشیم.

در چهل سال گذشته اگر کمک امام زمان (عج) به امام و امت و نظام جمهوری اسلامی نبود، دشمنان ریشه ما را می کردند.

معنای انتظار فرج برای شیعه یعنی اینکه پرچم اسلام روی کره زمین افراشته شود، یعنی باید عامل باشد، معنا ندارد شیعه ای که خود گناه می کند بتواند این کار را انجام دهد.

همایش بین المللی

نظریه انتظار

در اندیشه

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

المؤتمر الدولي للنظرية للانتظار في فكر سماحة آية الله العظمى خامنئي

International Conference on Theory of Waiting for
Imam Mahdi (as) in the Thought of Ayatollah Khamenei

انعکاس خبری

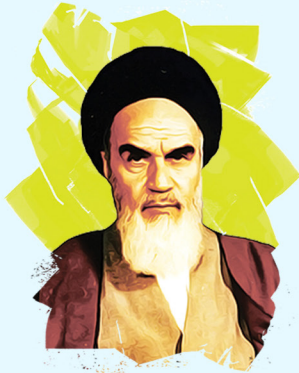
دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
المعهد العالي للعلوم و الثقافة الإسلامية
Islamic Sciences and Culture Academy

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت پژوهشی

انتظار فرج، انتظار قدرت اسلام است. ما باید کوشش کنیم تا

قدرت اسلامی در عالم تحقق پیدا کند.

انتظار کلید واژه فهم دین و حرکت اساسی و عمومی و اجتماعی

امت اسلامی به سمت اهداف والای اسلام است.

راه‌های ارتباطی

قم | چهارراه شهدا | ابتدای خیابان معلم | پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی | پژوهشکده مهدویت و آینده پژوهی

۰۲۵-۳۱۱۵۱۴۵۱

۰۲۵-۳۷۷۴۹۹۷۱

۳۷۱۸۵/۳۶۸۸

mn.entezar313@isca.ac.ir

mn.entezar313@gmail.com

www.isca.ac.ir

